

Torsdagen den 24 april

Kl. 12.00

Torsdagen den
24 april 1975

*Om dubbelbeskatt-
ningsavtal med
Spanien*

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 16 innevarande månad.

§ 2 Om dubbelbeskattningsavtal med Spanien

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Söderströms (m) den 15 april anmälda fråga, nr 162, och anförde:

Herr talman! Herr Söderström har beträffande dubbelbeskattningsavtal med Spanien frågat mig

1. Vad är orsaken till att regeringen sagt upp avtalet?
2. Har regeringen upptagit förhandlingar med den spanska regeringen för att åstadkomma ett nytt avtal?

3. Om så är fallet, när kan detta avtal väntas träda i kraft?

Förhandlingar om ett nytt dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Spanien har pågått sedan juli 1973. Från svensk sida har strävan varit att anpassa det svensk-spanska avtalet till den utformning Sveriges övriga avtal på detta område fått under senare år. Numera återstår endast vissa smärre frågor, som jag räknar med skall kunna lösas när förhandlingsdelegationerna möts igen nästa månad. Jag bedömer att avtalet skall kunna träda i kraft omkring årsskiftet 1975–1976 och därvid ges retroaktiv tillämpning från 1 januari 1975.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för det svar jag har fått.

Orsaken till frågan är från början ett brev som en svensk pensionär, bosatt i Spanien sedan några år tillbaka, har skrivit. Innan han bestämde sig för att flytta till Spanien och bosätta sig där tog han kontakt med riksskatteverket för att allt skulle gå lagligt till väga. Det han då fick uppgift om har han sedan rättat sig efter. I början av januari i år fick han ett brev från sin bankförbindelse i Sverige, där det meddelades att dubbelbeskattningsavtalet mellan Spanien och Sverige inte längre gällde. För hans del innebar det helt krasst att han fick vidkännas extra avdrag på sin pension med 30 %. Detta kom för honom som en fullständig överraskning. Svensk författningssamling ingick naturligt nog inte i hans dagliga lektyr, vilket jag har full förståelse för liksom jag har det för hans häpnad och hans indignation över att ställas inför en akut situation

Torsdagen den
24 april 1975

*Om dubbelbeskatt-
ningsavtal med
Spanien*

som väsentligen kom att förändra hans levnadsvillkor.

Vi har fått ett betänkande som heter Utlandssvenskarnas rösträtt. Därav framgår att ungefär 70 000 svenskar är bosatta i utlandet. Av dem lär ungefär 15 000 ha rösträtt enligt nu gällande bestämmelser. Alla svenska medborgare i liknande situation – som bekant finns det många utlandssvenskar just i Spanien – kanske uppfattar det här som en rättslöshet och ett intrång i deras rättigheter som svenska medborgare.

Vi har fått en annan skrift, som heter Register över Sveriges överenskommelser med främmande makter, som UD har gett ut. Där finns en förteckning över de stater med vilka Sverige har ingått dubbelbeskattningsavtal. Deras antal är 42, inberäknat Spanien, och man kan alltså säga att det numera är vanligt att sådana här avtal finns. I siffran 42 finns inte öststaterna – med undantag av Ungern – inräknade. En del av de här avtalen har tecknats för ganska länge sedan: avtal med Västtyskland tecknades 1935, med USA 1939, med Frankrike och Ungern 1936, med Norge och Nigeria 1949 – för att ta några exempel. Avtalet med Spanien tecknades 1963, så det kan knappast vara s. k. åldersskäl som gör att det nu är uppsagt, utan jag har fått för mig att det är av extraordinära skäl som regeringen sagt upp det gällande avtalet.

Herr talman, det här är bakgrunden till mina frågor. Nu tycker jag att jag har fått ett mycket gynnsamt svar från finansministern. Jag är förvånad över att man måste anpassa avtalet till den utformning Sveriges övriga avtal fått under senare år och med tanke på att vi har så många avtal som är mycket äldre ställer jag mig frågande till det. Å andra sidan tycker jag att det är positivt att man beräknar att snart kunna ha ett avtal klart och att det skall få retroaktiv tillämpning från den 1 januari 1975.

Får jag bara ställa en liten följdfråga: Innebär det att man kan räkna med en viss återbetalning av vad som nu har uttagits? I så fall blir det en lättnad för många, som har åsamkats de här svårigheterna.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Detta avtal är ännu inte klart, och det är därför inte rimligt att jag nu deklarerar ståndpunkter om hur ett kommande avtal skall se ut. Men för den händelse frågeställaren kommer att föra en korrespondens med den person som han åberopade, efter det att denna frågedebatt har slutförts, skulle jag nog råda frågeställaren att vara till ytterlighet försiktig med att ställa ut löften i den riktning som han själv ifrågasatte.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! Det är mycket möjligt att jag kommer att meddela det svar jag fått, men självfallet kommer jag inte att lägga till några egna värderingar i fallet.

Men, herr finansminister, vore det möjligt att få litet större klarhet i vad den eftersträvade anpassningen verkligen innebär? Avtalet med

Spanien hade skrivits 1963, och vi har många avtal om dubbelbeskattning, som är av äldre datum. Kommer också de i så fall att vara i farozonen? Det är väl de äldsta avtalen som borde anpassas och icke ett avtal som är skrivet så pass sent som 1963.

Nr 65

Torsdagen den
24 april 1975

*Om översyn av
smittskyddslagstift-
ningen*

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Vi har en allmän strävan att uniformera dubbelbeskattningsavtalen. I vad gäller de avtal som är ännu äldre än det nu aktuella är det vår strävan att få en anpassning efter de huvudlinjer som i vissa väsentliga frågor har gällt under de senaste tio åren i alla de avtal vi träffat under denna period.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om översyn av smittskyddslagstiftningen

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara fru Anderssons i Hjärtum (c) den 15 april anmälda fråga, nr 161, och anförde:

Herr talman! Fru Andersson i Hjärtum har frågat mig hur frågan om översyn av smittskyddslagstiftningen i vad avser behandlingen av veneriska sjukdomar handlagts och när ett förslag till lagändring kan föreläggas riksdagen.

I skrivelse den 31 oktober 1973 hemställde riksdagen om en översyn av smittskyddslagstiftningen såvitt gäller behandlingen av de veneriska sjukdomarna. Den 30 november samma år uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att göra en sådan översyn.

Socialstyrelsen har i november 1974 avslutat en försöksverksamhet som bl. a. avsett att belysa effektiviteten i en medicinskt och administrativt förenklad behandling av gonorré i öppen vård. WHO kommer vid sin generalförsamling i maj i år att behandla frågan om de veneriska sjukdomarna och deras bekämpande. Socialstyrelsen anser att den dokumentation som därvid kommer att redovisas och diskussionerna vid generalförsamlingen kan få väsentlig betydelse även för ett svenskt ställningstagande i hithörande frågor. Enligt vad jag har inhämtat räknar socialstyrelsen med att kunna redovisa sitt uppdrag med förslag till lagändringar vid kommande årsskifte.

Fru ANDERSSON i Hjärtum (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Aspling för svaret på min fråga. Anledningen till denna var att inget hörts om den översyn som ett enhälligt socialutskott begärde i sitt betänkande nr 24 år 1973.

Många läkare väntar på denna översyn, eftersom de anser att den nuvarande lagstiftningen inte är ett tillräckligt effektivt hjälpmedel i kampen mot veneriska sjukdomar. Det är ett samhällsintresse, att så många som möjligt kommer till behandling och därigenom upphör att vara smitt-

Torsdagen den
24 april 1975

Om prövningsreglerna i bostadslångivningen

förande samt att smittkällorna blir uppspårade. Läkarna är väl tämligen ense om att ungdomar under 16 år, som misstänker att de har gonorré, drar sig för att söka läkare, då de vet att deras målsmän skall underrättas. I detta fall bör det vara viktigare att kunna få fram smittade och smittospridare än att informera målsmän. Socialstyrelsen nämnde själv detta i sitt remissvar på den motion som väcktes i frågan 1973 liksom också fyra andra punkter, där en översyn borde ske.

Gonorrén ökade ju starkt under 1950- och 1960-talen och är väl vår tredje största infektionssjukdom. Även om den har visat en glädjande tillbakagång under de allra senaste åren, är väl detta ändå den epidemiska sjukdom som har de svåraste konsekvenserna, eftersom 15 % av fallen hos kvinnorna medför komplikationer som kan leda till sterilitet. Också med dagens siffror är det närmare 3 000 kvinnor per år som blir sterila. Enligt en uppgift jag fått har sänkningen av antalet gonorréfall tyvärr inte lett till samma nedgång i komplikationerna. Det lär också bli allt fler symtomfria smittospridare.

Att många väntat sig en snabbare behandling av socialutskottets hemställan berodde på den positiva inställning till en översyn som socialstyrelsen visade i sitt remissyttrande över motionen. Det är ju tacknämligt att även Världshälsoorganisationen kommer att behandla frågan, men jag hade kanske hoppats på att socialstyrelsen skulle redovisa sin försöksverksamhet och komma ut med förslag till översyn tidigare.

Jag ber än en gång att få tacka socialministern för svaret och hoppas att man skall få fram åtgärder som förbättrar och förenklar förfarandet vid veneriska sjukdomar och bidrar till en ytterligare minskning av dem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om prövningsreglerna i bostadslångivningen

Herr bostadsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara fru Olssons i Hölö (c) den 15 april anmälda fråga, nr 163, och anförde:

Herr talman! Fru Olsson i Hölö har frågat om det enligt min mening är det kommunala ansvarsåtagandet för bostadslån som ensamt är avgörande för bedömningen av låneförutsättningen varaktigt behov eller om det fortfarande krävs en statlig jordbrukspolitisk bedömning i vissa fall.

Statsmakternas beslut (prop. 1974:150, CU 1974:36, rskr 1974:372) i fråga om kreditriskbedömningen vid beviljande av bostadslån för småhus som skall bebos av låntagaren innebär att kommunernas ställningstagande i ansvarsfrågan blir helt avgörande för låneprövningen i detta avseende. Kommunernas ställningstagande förutsätts vara grundat på en bedömning av kreditrisken i samband med prövningen av bebyggelsens lämplighet. Man bör kunna utgå från att kommunerna vid denna prövning tar vederbörlig hänsyn till de jordbrukspolitiska förutsättningarna.

Torsdagen den
24 april 1975

*Om ökat anslag till
vägbyggen i
Västerbottens län*

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min fråga.

Det är ju positivt så till vida att det fullt klargör att kommunerna har avgörandet och att man inte, som man hittills har gjort, bör föra diskussioner med lantbruksnämnden. Detta är också helt i linje med de ändrade planeringsförutsättningar som riksdagen har fattat beslut om.

Jag undrar ändå om den tveksamhet som finns helt kan undanröjas, när bostadsministern säger att man skall ta "vederbörlig hänsyn till de jordbrukspolitiska förutsättningarna". Det skall kommunerna naturligtvis i och för sig göra, men riksdagen har uttalat att det kan vara rimligt att komplettera redan befintlig jordbruksbebyggelse. I sådana fall skall hänsyn inte tas till att bebyggelsen behövs för jordbruksdriften utan till att det av andra skäl kan vara lämpligt att göra kompletteringen.

Tolkar jag bostadsministerns svar välvilligt, skulle det kunna betyda att man i vissa fall skall ta hänsyn till att man inte får försvåra jordbruksdriften och påverka dess inriktning i och med ny bebyggelse. Kunde jag få en kompletterande upplysning skulle jag vara tacksam.

Herr bostadsministern CARLSSON:

Herr talman! Det är alltid så när nya bestämmelser av det här slaget genomförs att man inte kan förutse varje tänkbar konfliktrisk. Jag vill alltså inte helt utesluta att konflikter kan uppstå, men bl. a. av det här skälet vet jag att de berörda verken med uppmärksamhet följer frågan. Skulle det visa sig att sådana konflikter uppstår som riksdagens beslut och regeringens uttalanden inte tillräckligt täcker in i den praktiska verksamheten, får vi återkomma med initiativ antingen från verken eller från riksdag och regering.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Jag tackar för den kompletteringen. Det är helt naturligt att man måste ta hänsyn till hur man skall kunna lösa de konflikter som kan uppstå. Huvudsaken är att man inte bara ser det så att huset inte behövs för själva jordbruksdriften, när det kanske är en helt annan person än en jordbrukare som skall bo där, utan att man verkligen ser detta på ett annat och positivt sätt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om ökat anslag till vägbyggen i Västerbottens län

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara fru Wiklunds (c) den 10 april anmälda fråga, nr 158, och anförde:

Herr talman! Fru Wiklund har med hänvisning till att såväl ordinarie medel som beredskapsmedel för vägbyggande under innevarande år är

Torsdagen den
24 april 1975

*Om ökat anslag till
vägbyggen i
Västerbottens län*

starkt beskurna för Västerbottens län frågat mig om jag är beredd att medverka till att anslagen höjs.

Av de medel till vägbyggande som stått till vägverkets förfogande har under år 1975 i Västerbottens län satsats i stort sett samma belopp som under år 1974.

Av sysselsättnings-skäl anvisas årligen betydande belopp till vägbyggnadsverksamhet. Fördelningen av dessa medel mellan olika län åvilar arbetsmarknadsstyrelsen som har att bedöma behoven med hänsyn till sysselsättningsläget. En variation av anslagen såväl geografiskt som över tiden utgör härvid ett nödvändigt medel i arbetsmarknadspolitik.

Jag finner ingen anledning att överväga någon höjning.

Fru WIKLUND (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Norling för svaret.

Anledningen till att jag ställt denna fråga är att ordinarie anslag för byggande av vägar i mitt hemlän har minskat från 1974 till 1975 liksom också beredskapsmedlen. Under denna period har beredskapsmedlen minskat från 46,5 milj. kr. till 23 milj. kr., alltså med mer än hälften. Till detta kan läggas att den höjning som skett av driftsanslaget – med 12,5 milj. kr. – knappast täcker kostnadsökningarna.

Vi har haft högkonjunktur och ett stort utbud av arbetstillfällen. Men trots detta har vi rätt många arbetslösa. Hur många som är arbetslösa av dem som brukar arbeta i vägbyggen är mycket svårt att bedöma. Man kan inte göra det enbart med ledning av den statistik som vi får från Statsanställdas förbund. Det är många som är organiserade inom Skogsarbetareförbundet, inom Byggnads och hos syndikalisterna. Dessutom finns ett antal småjordbrukare som inte har full försörjning av sitt lilla jordbruk. De är som regel inte anslutna till något förbund. Varken länsarbetsnämnden eller lokala arbetsförmedlingskontor tror sig kunna ge exakta besked i det här fallet. Jag tror mig också veta att den konflikt som pågår i skogen kommer att beröra en hel del som inte själva är i konflikt. Detta understryker behovet av att beredskapsarbetena kommer i gång.

Nu säger statsrådet att det blir arbetsmarknadsstyrelsens sak att se till att beredskapsmedlen fördelas. Jag är helt medveten om att det skall vara så, men jag utgår ändå ifrån att samarbetet och kommunikationerna mellan departementen fungerar så, att man t. ex. tar hänsyn till att vägar som är under byggnad blir färdigställda.

Ute i kommunerna är man mycket bekymrad över att vägbyggandet har bromsats på det sätt som skett. Många med mig skulle ha varit glada om statsrådet velat ge ett klarare besked i dag. När det gäller flera av de vägar som sedan flera år är under ombyggnad blir det förhållandevis små etapper per år. Det är ändock fråga om vägar som används för mycket tunga transporter.

Torsdagen den
24 april 1975

*Om åtgärder för att
bevara svenskt
flygcharterföretag*

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Medel till vägbyggande från det ordinarie vägbyggnads-anslaget fördelas på län med utgångspunkt i fastställda flerårsplaner; den nu gällande avser åren 1973–1977.

Under innevarande år skall nya flerårsplaner för samtliga län avseende perioden 1976–1980 fastställas. Jag kan här nämna att vägverket i sina planeringsramar förutsatt en viss ökning för Västerbottens del.

För åren 1974–1976 har riksdagen beslutat om särskilda medel till väg-väsendet utöver de ordinarie väganslagen. Sammantaget har av de medel som på det sättet stått till vägverkets förfogande satsats på Västerbottens län 25,5 milj. kr. för år 1975 mot 25 milj. kr. år 1974.

För år 1975 har redan beslutats om beredskapsmedel för vägbyggande i Västerbotten om ca 25 milj. kr. Visst är detta mindre än vad som totalt satsades av beredskapsmedel i fjol, men jag hoppas att fru Wiklund är överens med mig om att insatsen när det gäller beredskapsmedel måste vara beroende av sysselsättningsläget. I vad mån ytterligare medel kommer att satsas senare i år är det naturligtvis för tidigt för mig att säga någonting om i dag.

Fru WIKLUND (c):

Herr talman! Jag är givetvis tacksam för det halva löfte som statsrådet har gett, att man överväger höjda anslag under den period som kommer.

När det gäller anslagen till beredskapsmedel har det skett en minskning med hälften. Det ter sig oroande, för det finns ju andra grupper än dem jag här nämnt som bör tas med i bilden. Det är t. ex. ungdomar från gymnasier och liknande skolor som under ferierna brukar jobba med asfalteringsarbeten o. d. Deras chanser till feriearbete kommer ju att minska, och vi vet vilka svårigheter som finns att bereda ungdom feriearbete även under högkonjunkturer. De här ungdomarna är heller inte fackligt organiserade, och man kan i förväg inte hitta dem i någon statistik.

I den siffra som statsrådet nämnde är ju inräknat det som går till vägen genom Vindelådalen. Dessa 10 miljoner utgår enligt den uppgörelse som träffades när man beslöt att inte bygga ut Vindelälven. Det betyder att siffran blir avsevärt förbättrad, men för länet som helhet är det en betydande försämring jämfört med föregående år.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder för att bevara svenskt flygcharterföretag

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Peterssons* i Röstånga (fp) den 16 april anmälda fråga, nr 165, och anförde:

Herr talman! Herr Petersson i Röstånga har frågat mig om jag vill redogöra för de förhandlingar som pågått för att bevara ett svenskt flygcharterföretag.

Torsdagen den
24 april 1975

*Om åtgärder för att
bevara svenskt
flygcharterföretag*

Kommunikationsdepartementet har redan lagt ned ett betydande arbete när det gäller att finna möjligheter att bevara Transairs verksamhet. Ansträngningarna fortsätter. Om den närmare innebörden av de överväganden som pågår är jag inte beredd att göra några uttalanden.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Låt mig bara inledningsvis konstatera att om intet avgörande sker nalkas vi just nu den punkt då vi inte längre har något svenskt charterflygbolag av betydelse. Jag har i flera år här i kammaren varnat för den utvecklingen. Jag hoppas emellertid fortfarande att jag inte får rätt.

Det har nu gått två månader sedan statsrådet talade om en mängd bollar som fanns i luften för att bevara Transair. Det var då fråga om timmar eller på sin höjd 14 dagar innan besked skulle lämnas, vare sig det var positivt eller negativt. Referaten i massmedia och statsrådets egna uttalanden var av den karaktären att de anställda och alla för svenskt charterflyg intresserade människor bibringades uppfattningen att något var på gång, att något skulle ske och att det skulle ske ganska snart.

Sedan dess har den stora tystnaden rått, och under tiden har personalen varslats om att företaget skall försvinna den 30 september. Tiden att skriva nya kontrakt är snart ute och piloterna strejkar, såvitt jag kan bedöma för att skapa opinion. Ryktena surrar i massmedia, från att bolaget skall bevaras till att betrakta det som definitivt nedlagt.

Jag tackar statsrådet för svaret, som dock beklagligtvis inte innehöll några som helst uppgifter. Ett besked måste nu lämnas med det snaraste, oavsett om det är positivt eller negativt, därför att personalens situation är ohållbar. Man måste också i bolagets ledning kunna förhandla och veta var man står över huvud taget. Därför vill jag ställa den frågan till statsrådet: Hur kan man, med tanke på den situation som råder, egentligen hålla på att förhandla så länge?

Slutligen tycker jag att det vore mycket värdefullt om statsrådet här i dag ville ge en klar deklARATION om att han har hela regeringen bakom sig i sina försök att rädda Transair.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Herr Petersson i Röstånga ställde den direkta frågan till mig, hur man kan hålla på och förhandla så länge som vi gör. Svaret är naturligtvis att vi vill förhandla för att om möjligt klara Transair. Jag kan inte tänka mig att herr Petersson räknar dagarna och menar att vi skall sluta med förhandlingarna vid en viss tidpunkt, även om vi ser en möjlighet till lösning av problemen. Vi arbetar inte på det sättet, herr Petersson. Även om det tar tid håller vi ändå på för att om möjligt rädda ett svenskt charterflygföretag och klara de anställda ur en besvärande situation. Om förhandlingarna sedan råkar ta litet längre tid än herr Petersson menar att vi skall hålla på, så kommer vi inte att lägga någon större vikt vid den uppfattning som herr Petersson fö-

reträder. Vi förhandlar så att säga i botten med denna fråga, och sedan skall vi gå ut och redovisa resultaten av förhandlingarna.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Kommunikationsministern talade om "litet längre tid än herr Petersson menar att vi skall hålla på", men här gäller det ju herr Norlings egen uppfattning i begynnelsen, alltså den 25 februari. Kommunikationsministern förklarade då att det rörde sig om timmar, maximalt om fjorton dagar, och sedan dess har två månader gått och inga besked har lämnats.

Om Transair försvinner kan vi utgå från att det inte inom överskådlig tid kommer att bildas något nytt charterflygbolag i vårt land. Transair har varit ledande i Europa under charterflygets uppbyggnad. Här rör det sig om en kapitalförstöring av stora mått, om bolaget försvinner. Jag tänker då inte bara på de pengar som man så att säga kan ta på utan på hela den sammansvetsade organisation som under årens lopp har byggts upp, alltså med välutbildade och intrimmade specialister i olika funktioner. Självklart måste det från en rad synpunkter vara inte bara ett regionalt utan även ett nationellt intresse och av stor vikt att Transair bevaras samt att vi inom landet får behålla ett svenskt charterflygbolag av betydelse.

Jag har försökt att intensivt driva denna fråga här i kammaren många gånger, och jag kommer att fortsätta med det.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Till detta sista vill jag bara lägga att jag givetvis inte här i kammaren kan redogöra för de överläggningar som pågår i denna fråga. Det har inte herr Petersson i Röstånga heller krävt, även om hans replik tydde på att han menar att det nu är dags att lägga korten på bordet. Skillnaden mellan herr Petersson och mig är att jag är i full färd med att söka finna en lösning, medan herr Petersson ställer frågor.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Som jag tidigare sade har jag gång efter annan varnat för utvecklingen när det gäller svenskt charterflyg. Jag har debatterat frågan med statsrådet Norling, och jag har föreslagit konkreta åtgärder. Men nu har vi snart nått den punkten då det sista charterbolaget av betydelse här i landet kommer att läggas ned.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om vidgad bankservice vid postkontoren

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Karlssons i Malung (s) den 16 april anmälda fråga, nr 167, och anförde:

Nr 65

Torsdagen den
24 april 1975

*Om vidgad
bankservice vid
postkontoren*

Torsdagen den
24 april 1975

*Om vidgad
bankservice vid
postkontoren*

Herr talman! Herr Karlsson i Malung har fråga mig om jag anser det motiverat att inlösen av bankgiroutbetalningskort samt checkar skulle kunna ske vid postkontoren för att skapa jämställdhet mellan postverket och bankerna.

Huvudsyftet med samgåendet mellan postbanken och Sveriges Kreditbank var att genom en enda statlig bank, PK-banken, nå största möjliga effektivitet på den allmänna kreditmarknaden. Den nya bankens kunder skulle bl. a. få möjlighet att använda postanstalterna för insättningar och uttag, dvs. att utnyttja den lokala service som tidigare tillhandahållits postbankens kunder. Härutöver har postverket fått möjlighet att åtaga sig serviceuppgifter för även andra än PK-banken.

Efter överenskommelse mellan postverket och Svenska bankföreningen, Svenska spårbanksföreningen samt Sveriges Jordbrukskassaförbundet kan numera uttag på bankboks konto göras på postanstalterna inom ramen för en ettårig försöksverksamhet.

Innan en allmän kontantinlösen av checkar kan införas har dock postverket funnit det nödvändigt att utreda konsekvenserna härav för verket, dess personal och för det långsiktiga samarbetet mellan postverket och PK-banken. Postverket räknar med att beslut kan fattas i frågan först om ytterligare någon tid.

Postverket måste som affärsverk kunna erbjuda ett så brett sortiment av tjänster som det är lämpligt och möjligt med hänsyn till verkets marknadssituation och resurser. I detta syfte bedrivs inom verket ett alltmer intensifierat utvecklingsarbete.

Jag är övertygad om att nya tjänster av den typ som herr Karlsson berört introduceras av postverket när och om det visar sig lämpligt för verket och dess kunder.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag ställt frågan är, som framgår av dess formulering, det faktum att det förekommer inskränkningar i postens bankservice. Jag kan förstå postens svårigheter att vara bankinstitut på tider då andra banker har stängt, särskilt när det gäller att lösa in checkar. Men när det gäller inlösen av bankgiroutbetalningskort har jag svårare att förstå varför man inte kan göra en kontantutbetalning. Ett utbetalningskort från PK-banken via bankgiro kan, om jag förstått det hela rätt, inte lösas med kontanter av posten, och det tycker jag är tråkigt med tanke på servicen till kunderna.

Jag hoppas med utgångspunkt i svaret, som jag tycker är positivt utformat, att nya tjänster efter hand skall introduceras till gagn för de människor som utnyttjar postens service. Jag tolkar svaret så att man efter hand kommer att kunna få möjligheter att lösa in t. ex. checkar men framför allt bankgiroutbetalningskort, så att postens kunder kan få kontanter direkt i näven när de går till posten för att få ett bankgiroutbetalningskort inlöst.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Föredrogs och hänvisades
Propositioner
Nr 101 till konstitutionsutskottet
Nr 105 till utbildningsutskottet

Nr 65

Torsdagen den
24 april 1975

Regional utveckling

§ 9 Föredrogs och hänvisades
Motion
Nr 2131 till jordbruksutskottet

§ 10 Föredrogs, men bordlades åter socialutskottets betänkande nr 6, kulturutskottets betänkande nr 9 och utbildningsutskottets betänkande nr 12.

§ 11 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 58 och 59.

§ 12 Föredrogs
Socialutskottets betänkande
Nr 11 med anledning av propositionen 1975:85 med förslag om tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1974/75 såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13 Regional utveckling

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 7 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt gäller Regional utveckling jämte motioner.

I propositionen 1975:1 bilaga 13 (arbetsmarknadsdepartementet) hade regeringen – efter föredragning av statsrådet Bengtsson – under avsnitten Regional utveckling, punkterna E 1–E 2 (s. 143–149), och Fonden för låneunderstöd, punkten V:9 (s. 159–160), föreslagit riksdagen att

1. till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 189 386 000 kr.,

2. till Särskilda stödåtgärder i glesbygder för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,

3. medge att statsgaranti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital beviljades intill ett belopp av 25 000 000 kr. under budgetåret 1975/76,

4. till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 000 kr.

Punkterna E 3–E 4 hade remitterats till näringsutskottet och behandlats i betänkandet NU 1975:12.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1975:65 av herr Westberg i Ljusdal (fp), vari hemställts

1. att riksdagen hos regeringen begärde förslag om att Gästrikland inordnades i det allmänna stödområdet eller att som alternativ åtminstone Ockelbo och Hofors kommuner fick ingå i stödområdet,
2. att riksdagen skulle anhålla hos regeringen om försök med industricentrum i Ljusdal,
3. att riksdagen hos regeringen begärde att Gävleborgs län i fråga om statlig upphandling jämfördes med övriga Norrlandslän,

1975:66 av herr Ångström (fp).

1975:180 av herr Björk i Gävle m. fl. (c), vari hemställdes

1. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att Gästrikland fördes till det allmänna stödområdet,
2. att om riksdagen inte biföll hemställan vid 1 riksdagen hos regeringen skulle anhålla att Ockelbo och Hofors kommuner fördes till det allmänna stödområdet,

1975:186 av herrar Lindahl i Hamburgsund (fp) och Åberg (fp),

1975:187 av herr Olsson i Järvsö m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om

1. att arbetsmarknadsstyrelsen lämnades i uppdrag att vidta extra lokaliseringssatser i kommunerna Nordanstig, Ljusdal, Ovanåker, Ockelbo och Hofors,
2. att ett industricentrum snarast inrättades i Ljusdal,
3. att försök med viss decentraliserad näringsutvecklande och sysselsättningsskapande verksamhet påbörjades i Gävleborgs län enligt vad som i motionen angivits,

1975:222 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära att en parlamentarisk utredning tillsattes med uppgift att utvärdera den nuvarande regionalpolitiken och lämna förslag till en ny regionalpolitik inriktad på ett decentraliserat samhälle med länsdemokratisk beslutsordning och baserad på regionalpolitiska kriterier i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att hos regeringen begära att förslag skyndsamt förelades riksdagen innebärande att planeringsorganet i länen förfogade över en ekonomisk ram för planernas verkställande,

1975:224 av herr Rängård m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade att statsbidrag skulle utgå med 50 % till kommuner i det inre stödområdet, som inom sig enbart hade kommuncentra eller serviceort, för uppförande av industrifastighet,

1975:296 av herr Andersson i Örebro m. fl. (fp),

1975:297 av herr Håkansson i Trelleborg (s),

1975:298 av herr Nygren m. fl. (s),

1975:401 av herr Mossberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen anhålla om utredning beträffande beslutanderättens fördelning mellan central och regional nivå i lokaliseringsstödsärenden.

1975:560 av herr Boström m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandet 1), vilken motion remitterats till trafikutskottet men överförts till inrikesutskottet i vad gällde yrkandet 1,

1975:633 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s),

1975:636 av herr Haglund m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen i första hand beslutade att hela Gävleborgs län skulle ingå i det allmänna stödområdet och om detta inte visade sig vara möjligt i andra hand att Hofors och Ockelbo kommuner skulle ingå i det allmänna stödområdet,

1975:639 av fru Marklund (vpk) och herr Lövenborg (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen som en regionalpolitisk minimimålsättning för Torneåsområdet fastställde att nu rådande befolknings- och sysselsättningsbas bibehölls,

2. att riksdagen uppdrog åt regeringen att på basis av föreliggande utredningsunderlag utarbeta ett långsiktigt utvecklingsprogram för Torneådal.

1975:641 av herr Nygren m. fl. (s),

1975:642 av herr Nordin (c),

1975:645 av herr Rämgård m. fl. (c, fp),

1975:646 av herrar Stridsman (c) och Johansson i Holmgården (c),

1975:647 av herr Stridsman m. fl. (c),

1975:930 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s),

1975:931 av herr Blomkvist m. fl. (s),

1975:933 av herr Boo m. fl. (c, m, fp),

1975:934 av herr Dahlberg m. fl. (s),

1975:936 av herr Eriksson i Ulfsbyn m. fl. (c, fp), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om utredning och förslag angående utveckling och förbättring av lokalbeståndet för hantverks-, industri- och serviceföretag i syfte att öka sysselsättningen och att skapa bättre arbetsmiljöer i näringslivet i enlighet med vad i motionen angivits.

1975:937 av herr Arne Geijer i Stockholm m. fl. (s),

1975:938 av herr Granstedt m. fl. (c),

1975:939 av herr Granstedt m. fl. (c),

1975:941 av herr Hjorth m. fl. (s), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en översyn av och förslag till ändrade bestämmelser beträffande uppförande som kommunalt beredskapsarbete av lokaler för småindustri och hantverk i enlighet med motionens syfte,

1975:945 av herr Larsson i Öskevik m. fl. (c), vari hemställtts att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära att förslag förelades riksdagen innebärande att stödområdesprincipen som grund för regionalpolitiska insatser ersattes med regionalpolitiska målsättningsprinciper,

2. att hos regeringen begära att förslag snarast förelades riksdagen om decentraliserat beslutsfattande beträffande regionalpolitiska stödåtgärder och ekonomiskt underlag för dessa beslut,

1975:947 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m),

1975:950 av herrar Nilsson i Visby (s) och Gustafsson i Stenkyrka (c),

1975:954 av herr Olsson i Sundsvall (c),

1975:955 av herr Oskarson (m), vari hemställtts att riksdagen begärde att regeringen i enlighet med denna motion tillsatte en parlamentarisk arbetsgrupp med uppgift att lägga fram förslag om de framtida regionalpolitiska medlen,

1975:957 av herr Rämgård m. fl. (c), vari hemställtts

1. att riksdagen hos regeringen begärde att anslaget till intensifierad kommunal sysselsättningsplanering höjdes från 9 milj. kr. till 11 milj. kr.,

2. att maximibidraget för ett objekt höjdes från 15 000 kr. till 25 000 kr.,

1975:960 av herr Stadling m. fl. (s).

1975:963 av herr Winberg m. fl. (m), vari hemställtts att riksdagen gav regeringen till känna att en försöksverksamhet borde startas som gav länsstyrelserna rätt att fatta beslut om beviljande av lokaliseringsslån och lokaliseringsbidrag,

1975:1689 av herr Blomkvist m. fl. (s),

1975:1691 av herr Carlström (fp),

1975:1695 av herr Eriksson i Arvika m. fl. (fp), vari i yrkandena 1 och 2 hemställtts

1. att riksdagen hos regeringen begärde att förslag om decentralisering av viss beslutanderätt i lokaliseringsärenden till länsstyrelserna förelades riksdagen under 1975,

2. att riksdagen hos regeringen begärde att arbetet med utformning av servicegaranti för mindre orter påskyndades och att förslag förelades riksdagen senast under 1976.

1975:1702 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställtts att riksdagen vid behandlingen av arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel beslutade

1. uttala som grund för regionalpolitiken budgetåret 1975/76 att regionalpolitiska projekt inte fick inom medelsramen för femårsperioden 1973/74–1977/78 vägras stöd på grund av brist på anvisade medelsanslag, samt

2. vidga medelsramen för det regionalpolitiska stödet för femårsperioden 1973/74–1977/78, så att under perioden utöver från tidigare treårsperiod kvarstående utrymme fick beviljas lokaliseringsbidrag/avskrivningsslån, utbildningsstöd, sysselsättningsstöd och lokaliseringsslån med 3 500 000 kr. med den huvudsakliga fördelning som angivits i motionen.

1975:1703 av herrar Gustafsson i Stenkyrka (c) och Nilsson i Visby (s),

1975:1714 av herr Kindbom m. fl. (c),

1975:1715 av herr Larfors m. fl. (s),

1975:1716 av herr Lidgard m. fl. (m), vari hemställtts att riksdagen skulle

1. besluta att etapp II av utflyttningen av statliga verk från Stockholmsregionen inte skulle äga rum,

2. hos regeringen anhålla om prövning av möjligheterna till en mer spridd lokalisering av statlig högre undervisning och förvaltning i Stockholms län,

3. besluta att helt upphäva det obligatoriska etableringsområdet,

4. uttala att kontroll av företagsetablering ej borde införas i Stockholms län,

5. besluta att Stockholms läns skärgård skulle komma i åtnjutande av statligt glesbygdsstöd,

6. ge regeringen till känna att Stockholmsregionens arbetsmarknads-politiska, ekonomiska och näringspolitiska problem fortsättningsvis borde ägnas större uppmärksamhet i samband med statlig regionalpolitisk planering.

1975:1720 av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Fridolfsson (m),

1975:1723 av herr Nordgren (m),

1975:1724 av herr Nordgren (m), vari hemställt

1. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att Gästrikland fördes till det allmänna stödområdet,

2. att om riksdagen inte biföll hemställan vid 1 riksdagen hos regeringen skulle anhålla att Ockelbo och Hofors kommuner fördes till det allmänna stödområdet,

1975:1733 av herr Sellgren (fp),

1975:1734 av herrar Stjernström (c) och Åsling (c), vari hemställt att riksdagen beslutade att kommuner i det inre stödområdet efter länsstyrelsens prövning skulle kunna beviljas statligt bidrag med 50 % för att som kommunalt beredskapsarbete uppföra byggnad för uthyrning till industri eller serviceverksamhet,

1975:1735 av herr Strömberg i Botkyrka (fp) samt

1975:1746 av herr Ångström (fp) såvitt nu var i fråga (yrkande 2).

Utskottet hemställde

1. beträffande parlamentarisk utredning av regionalpolitiken att riksdagen skulle

dels avslå motionen 1975:222, yrkandet 1,

dels som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande decentralisering av beslutsfattandet i lokaliseringsstöds-ärenden att riksdagen med anledning av motionerna 1975:187, yrkandet 3, 1975:222, yrkandet 2, 1975:401, 1975:945, yrkandet 2, 1975:955, 1975:963, 1975:1695, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande industriverket som central myndighet för lokaliseringsstöd att riksdagen skulle avslå motionen 1975:296,

4. beträffande utvärdering av offertsystemet m. m. att motionen 1975:647 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

5. beträffande information om länsplaneringsarbetet att motionen 1975:1689 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

6. beträffande stödområdenas omfattning m. m. att motionerna 1975:65, yrkandet 1, 1975:180, 1975:186, 1975:636, 1975:645, 1975:933, 1975:945, yrkandet 1, 1975:950, 1975:1724, 1975:1733, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

7. beträffande prioritering av insatser till det inre stödområdet att motionen 1975:930 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

8. beträffande klassificering av Storuman som regionalt centrum att motionerna 1975:66, 1975:633 och 1975:947 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande klassificering av Örnsköldsvik som primärt centrum att motionerna 1975:642 och 1975:1733, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. beträffande klassificering av Visby som primärt centrum att motionen 1975:1703 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande klassificering av Sölvesborg och Olofström som regionala centra att motionen 1975:1691 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

12. beträffande regionalpolitiska insatser i Södermanlands län att motionen 1975:1715 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

13. beträffande regionalpolitiska åtgärder i Skaraborgs län att motionen 1975:1714 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

14. beträffande regionalpolitiska åtgärder i Grästorp att motionen 1975:931 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

15. beträffande regionalpolitiska åtgärder i Trelleborg att motionen 1975:297 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

16. beträffande regionalpolitiska åtgärder i Ljusdal, Nordanstig, Ovanåker, Ockelbo och Hofors att motionen 1975:187, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

17. beträffande regionalpolitiska åtgärder i Sorsele att motionen 1975:1720 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

18. beträffande regionalpolitiska åtgärder i Skellefteå och Umeå att motionen 1975:1746, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

19. beträffande åtgärdsprogram för Stockholms län att motionen 1975:937 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

20. beträffande spridning av statliga arbetsplatser i Stockholmsregionen att motionerna 1975:938, 1975:1716, yrkandet 2, och 1975:1735 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

21. beträffande upphävande av beslutet om andra etappen av omlokaliseringen av statlig verksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1716, yrkandet 1,

22. beträffande upphävande av lokaliseringssamrådet och uttalande mot införande av etableringskontroll i Stockholms län att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1716, yrkandena 3 och 4.

23. beträffande större uppmärksamhet åt Stockholmsregionen i den statliga regionala planeringen att motionen 1975:1716, yrkandet 6, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

Torsdagen den
24 april 1975

Regional utveckling

24. beträffande statlig upphandling i Gävleborgs län att motionen 1975:65, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
25. beträffande åtgärder i Tornedalen att motionen 1975:639 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
26. beträffande lokaliseringsstöd till transportmedel att motionen 1975:560, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
27. beträffande statliga industricentra att motionerna 1975:65, yrkandet 2, 1975:187, yrkandet 2, 1975:641, 1975:954, 1975:960 och 1975:1723 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
28. beträffande uppförande av kommunala industrilokaler att riksdagen med anledning av motionerna 1975:224, 1975:936, 1975:941 och 1975:1734 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,
29. beträffande lokaliseringsstöd till kommunägt industriföretag att riksdagen skulle avslå motionen 1975:934,
30. beträffande ramar för det regionalpolitiska stödet m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1702,
31. att riksdagen till Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för budgetåret 1975/76 anvisade ett förslagsanslag av 189 386 000 kr.,
32. att riksdagen med bifall till regeringens förslag medgav att statsgaranti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital beviljades intill ett belopp av 25 000 000 kr. under budgetåret 1975/76,
33. att riksdagen till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån för budgetåret 1975/76 anvisade ett investeringsanslag av 300 000 000 kr.,
34. beträffande servicegaranti för orter i glesbygd att motionen 1975:1695, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
35. beträffande IKS-verksamhet i Karesuando att motionen 1975:646 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
36. Beträffande utvärdering av IKS-verksamheten att motionen 1975:298 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
37. beträffande ökat stöd till IKS-verksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 1975:957, yrkandet 2,
38. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motionen 1975:957, yrkandet 1, för budgetåret 1975/76 anvisade till Särskilda stödåtgärder i glesbygder ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,
39. beträffande glesbygdssstöd inom skärgårdsområdena att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:939, yrkandet 2, och 1975:1716, yrkande 5,
40. beträffande tillsättande av en parlamentarisk skärgårdsutredning att motionen 1975:939, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande den regionalpolitiska utredningsverksamheten av herrar Nilsson i Tvärålund och Stridsman, fru Jonäng samt herr Rämgård (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

beträffande parlamentarisk utredning av regionalpolitiken att riksdagen med bifall till motionen 1975:222, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande ortsklassificeringen av herrar Nilsson i Tvärålund och Stridsman, fru Jonäng samt herr Rämgård (samtliga c) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

3. beträffande åtgärdsprogram för Stockholms län av herrar Nilsson i Tvärålund och Stridsman, fru Jonäng samt herr Rämgård (samtliga c) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

4. beträffande upphävande av beslutet om andra etappen av omlokaliseringen av statlig verksamhet av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:1716, yrkandet 1, beslutade att ifrågakvarande omlokaliseringsetapp tills vidare inte skulle verkställas,

5. beträffande åtgärder i Tornedalen av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet under 25 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975:639 skulle

dels anta av reservanten föreslagen regionalpolitisk minimimålsättning för Tornedalsområdet,

dels som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört om utarbetande av åtgärdsprogram för Tornedalen,

6. beträffande ramar för det regionalpolitiska stödet m. m. av herrar Nilsson i Tvärålund och Stridsman, fru Jonäng samt herr Rämgård (samtliga c) som ansett att utskottet under 30 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1702 skulle

dels bestämma att under budgetåren 1973/74–1977/78 fick, utöver outnyttjat utrymme av beslutsramar för närmast föregående treeårsperiod, beviljas lokaliseringsbidrag, avskrivningslån, lokaliseringslån, utbildningsstöd och sysselsättningsstöd med sammanlagt 3 500 000 000 kr. med den huvudsakliga fördelning som angivits i motionen,

dels ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om meddelansvisningen,

7. beträffande servicegaranti för orter i glesbygd av herrar Nilsson i Tvärålund (c) och Stridsman (c), fru Jonäng (c) samt herrar Jonsson i Mora (fp), Ekinge (fp) och Rämgård (c) som ansett att utskottet under 34 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1695, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

8. beträffande ökat stöd till IKS-verksamhet m. m. av herrar Nilsson i Tvärålund och Stridsman, fru Jonäng samt herr Rämgård (samtliga c) som ansett att utskottet under 37 och 38 bort hemställa

37. beträffande ökat stöd till IKS-verksamhet att riksdagen med bifall till motionen 1975:957, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

38. att riksdagen med anledning av propositionens förslag samt med bifall till motionen 1975:957, yrkandet 1, för budgetåret 1975/76 anvisade till Särskilda stödåtgärder i glesbygder ett reservationsanslag av 27 000 000 kr.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande regionalpolitikens uppläggning av herr Lorentzon (vpk),
2. beträffande lokaliseringsstöd till maskininvesteringar i industri-centra av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m),

3. beträffande skärgårdsområdena av herrar Nordgren (m) och Oskarson (m),

4. beträffande skärgårdsområdena av herrar Nilsson i Tvärålund och Stridsman, fru Jonäng samt herr Rämgård (samtliga c).

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! 1964 års riksdagsbeslut om lokaliseringspolitiken anslöt sig i huvudsak till det kommittéförslag som 1959 års lokaliseringsutredning avgav i september 1963 i betänkandet Aktiv lokaliseringspolitik.

Sedan dess har vi inte haft någon övergripande parlamentarisk utredning om regionalpolitiken. Man kan säga att riksdagsbesluten för lokaliserings- och regionalpolitiken de senaste tio åren endast baserats på överväganden i regeringens kansli.

Från centern har vi sett det som naturligt och nödvändigt att nu få till stånd en övergripande parlamentarisk utredning om riktlinjer och handlingslinjer för regionalpolitiken. Det är 16 år sedan vi senast tillsatte en sådan utredning.

På ett sätt har utskottet sett positivt på vårt krav på en parlamentarisk utredning. Utskottet säger att man kan hålla med motionärerna så till vida att det finns behov av en samlad bedömning av den förda regionalpolitiken och mot bakgrund härav en prövning av politikens framtida inriktning. Så långt är vi ense, och jag noterar detta som ett stöd för vårt utredningskrav.

Däremot är jag förvånad över att utskottsmajoriteten inte är beredd att acceptera en förutsättningslös utredning och prövning av regionalpolitikens framtida inriktning. Utskottsmajoriteten har genom sitt ställningstagande ånyo bekräftat sin tillgivenhet för regeringens koncentrationslinje. Den gamla skiljelinjen i utskottet består. Utskottets socialdemokrater, moderater och folkpartister vidhåller sin tidigare ståndpunkt, att befolkningsökningen under 1970-talet skall i huvudsak tillfalla stora bebyggelsekoncentrationer. Vi i centern å andra sidan står kvar vid de

regionalpolitiska riktlinjer som framfördes i centerpartiets motion 1972:1812, innebärande bl. a. att storstadslänens befolkningsökning skall motsvaras av deras födelseöverskott.

Genom att utskottsmajoriteten vill ge utredningsuppdraget åt sysselsättningsutredningen har man försäkrat sig om att kunna fullfölja intentionerna från 1972 års riksdagsbeslut. I och för sig är detta ställningstagande inte överraskande. Gång på gång har utskottsmajoriteten i sina regionalpolitiska ställningstaganden gett uttryck för att man inte ger avkall på den uppfattning man hade hösten 1972 om regionalpolitiken. Därför är det enligt vad jag förstår bara naturligt för utskottsmajoriteten att styra över utredningsuppdraget till sysselsättningsutredningen, som garanterar att den nu gällande målsättningen från 1972 års regionalpolitiska beslut inte rubbas.

Visst har det hänt att utskottsmajoriteten även uttalat sig om bättre regional balans och dämpning av tillväxten i storstadsregionerna. Jag kan som exempel peka på den skrivning som utskottsmajoriteten har på s. 18 i utskottets betänkande när det gäller besvarandet av Arne Geijers i Stockholm motion om åtgärdsprogram för Stockholms län. I sak är vi i utskottet ense om att avstyrka motionen. Vi är också eniga i utskottet om att man skall eftersträva att skapa goda sociala förhållanden och en fullvärdig service i Stockholmsregionen. Men det är just i fråga om vägen som skall leda till en utveckling för goda sociala förhållanden som vi delar på oss. I reservationen 3 har vi centerrepresentanter motiverat detta.

Nu måste jag få fråga talesmän för utskottsmajoriteten vad man avser med den skrivning som finns på s. 18 i utskottets betänkande där man talar om dämpning av tillväxttakten i Stockholmsregionen och övriga storstadsområden, som sägs innefattas i gällande regionalpolitiska riktlinjer. Menar ni verkligen allvar med vad ni uttalar i betänkandet på s. 18, att 1972 års riksdagsbeslut om riktlinjer för regionalpolitiken innebar en dämpning av tillväxten i Stockholmsregionen?

Det här måste vi klara ut, tycker jag. Mellan 1960 och 1970 var befolkningstillväxten i Stockholmsregionen drygt 200 000 personer. Mellan 1970 och 1980 skulle Stockholmsregionen enligt utskottsmajoritetens tidigare beslut öka med ytterligare ca 200 000 personer.

Jag frågar nu ånyo utskottsmajoritetens talesmän: Hur kan man bara föra fram talet om dämpning av tillväxten under 1970-talet, när man i praktisk handling vidhåller samma tillväxttakt som var rådande under hela 1960-talet? Det är därför vi i reservationen 3 just påtalar den helt orealistiska målsättningen för Stockholms län som utskottsmajoriteten bundit sig för. Varför kan ni inte erkänna att ni hamnat snett?

Fru Jonäng kommer senare i debatten att beröra frågan om bl. a. ortsklassificeringen. Jag vill endast få sagt om den att jag delar kommunminister Hans Gustafssons uppfattning om systemet att klassa orter. Det var innan han klev in i regeringskretsen. I sin tidigare verksamhet som praktisk kommunalman tyckte Hans Gustafsson att ortsklassificeringen

var kvalificerad galenskap. Jag tycker att det omdömet täcker det mesta i fråga om systemet med ortsklassificeringen.

Vi har en mängd motioner som rör avgränsade delar av landet eller särskilda orter. Dessutom finns flera motioner som tar upp stödområdesgränserna. I reservationen I har vi besvarat dessa motioner. Vi är ense med utskottsmajoriteten om att inte i år göra några ändringar härvidlag. Men som vi påpekar i vår partimotion nr 222 och i reservationen I blir det alltmer uppenbart att stödområdesprincipen är otillräcklig när det gäller att få till stånd en mer differentierad regionalpolitik.

Vi måste bygga ut kriterierna för regionalpolitiken. Det innebär inte att man raserar något som fungerar – jag tänker då bl. a. på stödområdesprincipen – utan bygger ut med nya kriterier. Regionalpolitikens grundläggande målsättning måste vara att skapa jämlika och goda levnadsbetingelser för människorna i olika regioner. Detta innebär att alla regioner på både kort och lång sikt skall ges förutsättningar för en hög sysselsättningsgrad, en allsidig åldersstruktur, en bra miljö och en god service. Enligt vår mening måste vi nu se till att de regionalpolitiska insatserna sker utifrån bedömningar som visar situationen och utvecklingen i förhållande till den fastlagda målsättningen. Utöver befolkningsmålsättningen måste även förvärvsgraden, åldersstrukturen, näringsstrukturen och befolkningstätheten vara viktiga utgångspunkter för de regionala insatserna.

Just de många motioner vi fått med krav om utvidgning av såväl det allmänna som det inre stödområdet visar att något måste göras på det här området. Nu tror inte jag att man löser regioners eller orters sysselsättningsproblem med att enbart flytta stödområdesgränser. Utgångspunkten för de regionalpolitiska stödinsatserna måste vara att de blir mer flexibla i framtiden. Men jag är rädd för att vi inte får den behövliga flexibilitet som de många motionärerna efterlyser. Utskottsmajoritetens ställningstagande i utredningsfrågan kan bli en broms mot att få en mer smidig regionalpolitik.

Lika viktigt som det är att se över regionalpolitikens riktlinjer är det att se över regionalpolitikens stimulansmedel.

Vi är ett antal centermotionärer som föreslagit att det s. k. offertsystemet utvecklas till ett verksamt lokaliseringpolitiskt stimulansmedel. Genom offertförfarandet erhåller man en sammanvägning av de samhällsekonomiska och företagsekonomiska kostnaderna. Vad som är förvånande är att offertsystemet så få gånger använts sedan 1969 när dåvarande industriministern vid Statsföretag AB:s tillkomst tillmätte tekniken att förena det företagsekonomiska intresset med det samhällsekonomiska så stor betydelse.

Nu hänvisar utskottet till att man skall vänta på det pågående länsplaneringsarbetet. Det kommer med all säkerhet att finnas en mängd förslag som aktualiseras i länsprogrammen avseende de regionalpolitiska medlen. Min förhoppning är att offertsystemet och de många uppslag som kommer fram i länsprogrammen också omsätts i praktisk handling

för att effektivisera regionalpolitiken.

Regionalpolitik förknippas alltför ofta med det lokaliseringpolitiska stödet till företagen. Regionalpolitiken är emellertid ett betydligt vidare begrepp. Det har vi också framhållit i vår motion. I reservation nr 1 framhåller vi att den parlamentariska utredningen även bör beakta att en grundläggande förutsättning för en likvärdig utveckling över hela landet är kommunikationssystemets utveckling, en förstärkning av frakt- och sysselsättningsstödet samt en utjämning av teletaxorna.

Vi pekar också på att skattepolitiken bör kunna utvecklas till ett viktigt regionalpolitiskt medel. Jag vill säga att när det gäller skattelättnader som regionalpolitiskt stimulansmedel, så har vi inte kommit långt på den vägen i vårt land.

Ramen för det femåriga regionalpolitiska stödet visar att under verksamhetsperiodens första år togs ungefär en tredjedel i anspråk av medelsramen. Det här ger besked om att vi i centern även på det här området kommer att få rätt. Medelsramen är alldeles för låg. Jag har svårt att förstå varför utskottsmajoriteten inte vill utvidga medelsramen.

Herr Rämgård kommer senare i debatten att beröra glesbygdsfrågor, statliga industricentra och kommunala industrihus.

Jag vill starkt understryka den tillfredsställelse jag känner över att utskottet i alla fall på en punkt enhälligt slutit upp bakom decentraliseringspolitiken. Jag syftar på utskottets beställning på en utredning om decentralisering av beslutsfattandet i lokaliseringssstödsärenden. Det som är intressant i sammanhanget är att utskottsmajoriteten nu stöder en bit av vår decentraliseringspolitik. Men längre förmår man inte gå. Så fort det gäller en decentralisering av näringsliv och bebyggelse, då är det slut med framstegen. Kanske det så småningom blir en förbättring även på det området.

Problemen i Tornedalen tas upp i vpk-motionen 639. Utskottet fick under förra sommarens utskottsresa ta del av de speciella och svårlösta problem som råder i Tornedalen. Jag tror alla i utskottet blev medvetna om den allvarliga situationen i området.

Att i dagens läge hoppa förbi den tillsatta arbetsgruppen skulle inte vara välbetänkt. Det är så som vi påpekar i betänkandet att arbetsgruppen inte skall syssla med probleminventeringar, utan dess arbete är inriktat på att dels söka tillföra området nya sysselsättningsobjekt, dels pröva möjligheterna att sätta in särskilda stödåtgärder för att underlätta företagetableringar.

Vi bör vänta tills arbetsgruppen är färdig med sitt arbete. För centerns del vill jag lova att vi med skärpt uppmärksamhet skall följa arbetsgruppens resultat.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 1, 2, 3, 6, 7 och 8 och i övrigt till utskottets förslag.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! I betänkande nr 7 behandlar inrikesutskottet regional-

och lokaliseringpolitiken. Utskottet har i denna fråga haft att ta ställning till ett stort antal motioner – över femtiotalet. Med tanke på denna strida motionsflod är reservationerna ganska få. Orsaken torde vara dels att majoriteten i utskottet har kunnat ena sig om att med anledning av ett ganska stort antal motionsyrkanden ge regeringen till känna vad utskottet anfört i de frågorna, dels att det på det regionalpolitiska området pågår ett mycket omfattande utredningsarbete, som redan behandlar ett stort antal av de motionsyrkanden som har framförts. Låt mig endast nämna Länsplanering 1974, som man håller på att arbeta fram, 1975 års långtidsutredning, sysselsättningsutredningen, expertgruppen för regional utvecklingsverksamhet, utredningen om decentralisering inom förvaltningen m. fl.

Låt mig behandla ett par motioner. I motionen 963 av herr Winberg m. fl. hemställs om en försöksverksamhet som ger länsstyrelserna rätt att fatta beslut då det gäller att bevilja lokaliseringslån och lokaliseringsbidrag. Jag har också i en motion, nr 955, framfört att regionalpolitiken i framtiden bör bedrivas efter två huvudlinjer: för det första ökad inriktning på generella medel och för det andra decentralisering av beslutsfattandet när det gäller selektivt stöd.

Vid de resor som utskottet företagit till ett stort antal län har det så gott som undantagslöst från länsstyrelserna framförts krav på att länsstyrelsernas representanter i samråd med företagarföreningarna själva inom vissa ramar skall kunna fatta beslut om lokaliseringslån och lokaliseringsbidrag. Likaså borde enligt vad jag närmare utvecklat i min motion de olika länen få ökat ansvar för regionalpolitiken genom att länsstyrelsen i samråd med företagarföreningen får disponera ett eget anslag av det totala anslaget för stöd till företag inom den egna regionen.

Med en sådan ordning skulle de regionala organen på ett helt annat sätt än nu vid förhandlingar med låne- och bidragssökare i ett tidigt skede kunna ge klara och bindande besked. De regionala organen inom länsstyrelse och företagarföreningar torde också vara väl skickade att fatta beslut i dessa frågor. Dessutom skulle handläggningstiden fram till beslut avsevärt kunna nedbringas. Utskottet hänvisar till den parlamentariska utredning om decentralisering inom statsförvaltningen som regeringen nyligen har tillsatt och skriver: "Utskottet anser det värdefullt att regeringen tagit upp frågan om decentralisering av vissa beslut om regionalpolitiskt stöd till länsnivå." Vidare säger utskottet att det är önskvärt att förslag i frågan presenteras i sådan tid att det blir möjligt för statsmakterna att ta ställning i samband med den centrala utvärderingen av Länsplanering 1974. Detta ger utskottet regeringen till känna.

I år liksom föregående år tas i ett flertal motioner upp yrkanden om ändrad gränsdragning för stödområdena. Utskottet gör inte heller i år några justeringar av gränserna utan framhåller att frågan om gränsdragningen för stödområdena får tas upp nästa år till en samlad bedömning i samband med ställningstagande till den framtida regionalpolitiken. I det sammanhanget bör också enligt vår uppfattning ingående prövas om

vi i framtiden skall basera regionalpolitiska stödåtgärder på principen om olika prioriterade områden med strikta gränser. Detta har vållat många problem, framför allt i gränsområdena. Herr Nordgren kommer senare i debatten att ta upp glesbygdsproblematiken.

Utskottet erinrar om de utredningar som har lagts fram under den senaste tiden eller som är på gång och som berör regionalpolitiken. Sålunda omnämns utredningen Samverkan för regional utveckling. Denna utredning utmynnar i förslag om mycket starka regionalpolitiska styrmedel. Har vi i dag verkligen behov av en sådan stark styrning och är den till gagn för den regionala utvecklingen? Avsikten med styrningen är att kanalisera sysselsättningen från starka områden till svaga områden. Till grund för vår bedömning av behovet av starka styrmedel måste vi lägga bl. a. den regionala befolkningsutvecklingen. Låt mig mycket kort kasta en blick på denna.

Norrbottnens län hade 1974 en folkökning på 2 281 invånare och Västerbotten 1 010. Flyttningsöverskottet i dessa län var 1 090 resp. 81. Om vi jämför detta med de två storstadslänen, Stockholm resp. Göteborg, finner vi där en måttlig folkökning i Stockholms län och en befolkningsminskning i Göteborgs- och Bohus län. Flyttningsunderskottet är i Stockholm 3 029 och i Göteborg 2 762. Enligt vad jag förstår tyder detta på att vi åtminstone är på väg att uppnå viss balans när det gäller den regionala utvecklingen. Detta är dock inte sagt för att på något sätt undanskymma de problem som finns i våra typiska glesbygdsområden, i våra skogslän och i stora delar av Norrland. Men eftersom vi ändå kan skönja en utveckling mot en viss balans måste jag nog i fråga om detta problem åtminstone i viss mån ge landshövding Hjalmar Mehr rätt, då han vid en debatt på Stockholms handelskammare för en tid sedan yttrade följande: "Behöver vi verkligen ett sektorövergripande organ? Har vi inte redan sådana på olika plan? Regering, länsstyrelser och kommuner har alla olika övergripande funktioner." Från moderat håll har vi inte kunnat godta den starka etableringskontroll som utredningen om regionalpolitiska styrmedel föreslår, och i den situation där vi just nu befinner oss torde det inte heller vara lämpligt att införa den.

Herr talman! Låt mig sedan mycket kort beröra reservation 4 av herr Nordgren och mig. Där har vi reserverat oss för upphävande av beslutet om andra etappen av omlokalisering av statlig verksamhet.

I samband med beslutet om omlokalisering 1971 begärde moderata samlingspartiet en redovisning av såväl de samhällsekonomiska verkningarna som konsekvenserna i övrigt – även för personalen – av den omlokalisering som då beslutades. Någon sådan redovisning fick vi inte. Partiet gick därför emot utlokaliseringsetapp nr 2, då vi ansåg att det saknades tillräckligt underlag för ett sådant beslut. I årets utskottsberättande har vi följt upp denna linje, då vi hemställer att en omprövning bör ske i de fall då planering och förarbete inte fortskridit i den omfattning att ett avbrott skulle ställa sig ofördelaktigt eller ogynnsamt. Denna fråga kommer under debatten att närmare utvecklas av fru af Ugglas, och jag

vill, herr talman, sluta mitt anförande med att yrka bifall till reservationen 4.

Herr JONSSON i Mora (fp):

Herr talman! I dag skall riksdagen ta ställning till anslagen för regionalpolitiken för budgetåret 1975/76. Det året är det tredje i den femårsperiod för vilken riksdagen drog upp riktlinjerna 1972. Inte förrän halvårsskiftet 1977/78 skall vi alltså börja tillämpa eventuellt reviderade riktlinjer för regionalpolitiken. Man kan ändå säga att riksdagen i dag tar det första steget i förberedelserna för den regionalpolitik som skall börja gälla först från budgetåret 1977/78. Utskottet föreslår nämligen att en rad frågor och gjorda erfarenheter skall tas med i arbetet med att utvärdera den nuvarande regionalpolitiken, som utskottet menar bör komma i gång under nästa år.

Jag har också en känsla av att dagens diskussion kan bli upptakten till en ny kulmen i den regionalpolitiska debatten. Under sommaren och hösten kommer nämligen läget i landets alla län att rapporteras inom ramen för Länsplanering 1974. Detta material, som är mycket inrängande, kommer tillsammans med den forskning om dessa frågor som fortfarande pågår inom ERU och det utredningsarbete som pågår inom sysselsättningsutredningen säkert att medverka till att nya fakta tillförs debatten om hur villkoren i fråga om sysselsättning och social, kommersiell och kulturell service skall kunna bli mera likvärdiga mellan landets olika delar.

Utskottet är alltså enigt om att detta material med alla dess samlade synpunkter och erfarenheter av den nuvarande regionalpolitiken bör bearbetas och utvärderas samlat i en utredning. Utskottets majoritet har emellertid inte ansett att det är någon mening med att kräva att utredningen tillsätts innan detta material finns framme. Om det sedan skall vara en ny utredning eller om det bör anförtros sysselsättningsutredningen råder det, som vi har hört, delade meningar om. Inom sysselsättningsutredningen finns en arbetsgrupp som sysslar särskilt med regionalpolitiken. Det verkar då riktigt att låta den utredningen få vidgade direktiv. Sysselsättningsutredningen bör kunna organisera sitt arbete så att ett allsidigt parlamentariskt inflytande garanteras. Formen för utredningen är ingen stor fråga, och jag är därför litet förvånad över att man från centerpartiets sida anser det vara nödvändigt med ytterligare en utredning för att bearbeta detta material.

Den aktiva regionalpolitiken fyller i år 10 år. Det är alltså en relativt kort tid vi bedrivit regionalpolitik, och det är endast under de allra senaste åren som politiken utgått ifrån någorlunda genomtänkta mål och riktlinjer. Mot den bakgrunden är resultatet enligt min mening mycket hoppgivande. Under dessa 10 år har mer än 35 000 nya arbetstillfällen kommit till i företag som fått lokaliseringstöd. Tre fjärdedelar av dessa arbetstillfällen har tillkommit inom skogslänen.

Det anmärkningsvärda är att båda dessa siffror överträffar den av fö-

retagen själv beräknade sammanlagda ökningen av sysselsättningseffekten. Jag tror inte att jag gör mig skyldig till någon överdrift om jag säger att antalet människor som direkt och indirekt har haft nytta av dessa lokaliseringspolitiska satsningar måste överstiga 100 000 personer.

Slutsatsen av denna tioårsperiod måste därför bli att regionalpolitik lönar sig. Den växte fram som en protest mot den hastiga avfolkningen av skogslänen. Nu kan vi märka att avfolkningen har stoppats upp. I år redovisar faktiskt inget av skogslänen minskade befolkningsciffror. Det är en mycket glädjande utveckling, eftersom vi under en lång period haft mycket kraftiga befolkningsminskningar.

Resultatet skall nu inte överskattas. Jag vet att många stannar i skogslänen därför att det har varit ont om arbete på annat håll under dessa senaste år. Skall man ändå gå underbetald eller arbetslös, kan man lika gärna göra det på hemorten. Jag vet också att många i de yrkesverksamma åldrarna har flyttat bort från inlandet och att därför takten i avfolkningen självklart måste avta. Men jag tycker ändå att det faktum att avfolkningen stannat upp och att dessa 35 000 nya arbetstillfällen kommit till, varav 24 000 inom stödområdet, är tillräckligt för min slutsats att regionalpolitik lönar sig.

Jag tror att det påståendet kan hålla också i ekonomisk mening. De pengar som staten och kommunerna satsat på att stödja företag som nyanställt och på att bygga upp offentlig service i skogslänen är sannolikt en mindre kostnad än den samhället skulle ha försakats om man tillåtit en ohämmad avfolkning och koncentration att fortgå. Det är alltså min mening – och jag tror också objektiva forskares mening – att den regionalpolitik som bedrivits på det hela taget har en starkt samhällsekonomisk motivering. Att många enskilda människor haft nytta av dessa insatser är uppenbart. Man kan bara beklaga att en regionalpolitik av den nuvarande omfattningen inte kom i gång tidigare. Då hade många fler kunnat få sin utkomst där de helst velat bo och arbeta.

För den femårsperiod som vi är mitt inne i har riksdagen dragit upp en ekonomisk ram på 2 500 milj. kr. Hur mycket riksdagen anslår för vart och ett av åren är i och för sig mindre intressant. Huvudsaken är att inte ramen blir för trång i förhållande till det antal realistiska projekt som behöver stödjas. Det har ännu inte skett. Men folkpartiet har från första stund sagt att uppkommer den situationen måste ramen vidgas. Jag utgår ifrån att handläggningen av ärendena sker utifrån denna förutsättning, och att regeringen återkommer under nästa år med förslag om vidgning av ramen, om det visar sig nödvändigt. Det är god ekonomi att skapa meningsfulla arbeten, därför får inte bristen på pengar fälla vettiga projekt. Den synpunkten har vi hävdat från folkpartiet, och den vill vi ytterligare stryka under i det här sammanhanget.

I år, liksom tidigare år, har utskottet också haft att behandla ett stort antal förslag om ändring av gränserna för både det inre och det allmänna stödområdet. Det finns starka skäl att också stödja vissa områden, som ligger utanför stödområdet, bättre än vad i dag sker. Jag vill därför för

min del stryka under vad utskottet i fjol sade om dessa problem, nämligen att gränsen inte får vara något absolut hinder för företagen när det gäller möjligheten att få stöd. Gränsen bör snarare vara en bred zon som gör övergången mjuk mellan stödområdet och det övriga landet. Det innebär att företag som ligger i kommuner vilka gränsar till stödområdena skall kunna komma i fråga för stöd efter särskild prövning. Vilka justeringar som är befogade mera varaktigt måste dock vara en uppgift att klarlägga för den utredning som utskottet vill ha till stånd under nästa år. Jag vill framhålla att motiv för gränsändringar kan anföras och vara berättigade. Men de många yrkanden som ställts härom bör kunna prövas, vilket också utskottet sagt, i samband med utvärderingen av Länsplan 74 och behandlingen av den proposition som vi väntar under 1976 beträffande regionalpolitiken.

I regionalpolitiken används olika medel för att stimulera. Majoriteten i den s. k. styrmedelsutredningen har kommit att hävda en form av planering som vi inom folkpartiet menar skulle kräva mycket ingående styrning av etablering och bosättning. Vi vill från folkpartiets sida snarare gå den motsatta vägen. Vi vill göra så många som möjligt av de regionalpolitiska insatserna generellt verkande. Det är också i synsättet på vilka medel vi bör lägga tonvikten på som skiljelinjen går mellan oss och regeringen. Vi tycker att alla företag som uppfyller generellt ställda krav skall få samma stöd. För oss är därför bl. a. den typ av stöd – för att nämna ett par – som sysselsättningsstödet och transportstödet representerar en riktig väg. Vi förmenar att det är denna typ av stödjande åtgärder som skall byggas ut. Som ett annat exempel på generella medel vill jag också nämna förslaget att lyfta av den allmänna arbetsgivaravgiften. Det skulle – särskilt för de mindre, personalintensiva företagen – vara en god hjälp. Jag vill därför uttala förhoppningen att företagsskatteutredningen – där de frågorna ligger – också kommer att inse det.

Ju större vikt man lägger vid denna typ av stöd desto mindre anledning har myndigheterna att gå in och försöka styra företagen ett och ett. Folkpartiets mening är att besluten som rör företagens investeringspolitik skall fattas *inom* företagen. Vi säger därför ett kategoriskt nej till etableringskontroll av det slag som socialdemokraterna och centerpartiet föreslagit i utredningen om regionalpolitiska styrmedel. Det utredningsförslaget kommer till riksdagen nästa år, och utskottet har därför inte anledning att nu behandla den frågan. Folkpartiets inställning är emellertid solklar: Vi är inte intresserade av utvidgade möjligheter för regering eller andra centralt placerade myndigheter att detaljstyra företagen.

Regionalpolitik är inte bara stöd i olika former till företagen för att de skall skapa fler arbetstillfällen. Det är också fråga om att hjälpa kommunerna att upprätthålla och bygga ut servicen i olika former så att människorna i olika delar av landet kan få likvärdiga villkor när det gäller tillgången till utbildning och vård, kulturellt och kommersiellt utbud. Vi menar att riksdagens beslut från 1972 om en viss struktur av

tätorterna i landet var ett löfte från statsmakternas sida att hjälpa till att åstadkomma och upprätthålla mera likartad kvalitet på arbetsmarknad och offentlig service. I det beslutet ingick efter förslag från folkpartiet också frågan om att göra någonting för de minsta orterna i landet. Folkpartiet föreslog en servicegaranti för de mindre orterna och riksdagen instämde i tankegången. Men trots att det nu har gått mer än två år sedan beslutet fattades har inte regeringen mäktat med att lägga fram ett förslag i den här frågan. Nu har vi från folkpartiet med stöd av ledamöterna från centern, såsom anförs i reservationen 7 vid utskottets betänkande, sagt ifrån att regeringen i den här frågan måste ta litet kraftigare tag. En särskild grupp, där också parlamentariker ingår, arbetar med att belysa frågan. Det arbetet måste enligt vår mening skyndas på, så att ett förslag till utformning av servicegarantin för småorterna kan ingå i den proposition om regionalpolitiken som regeringen aviserat till nästa år.

Det finns sedan ytterligare frågor som rör glesbygdens problem, och de kommer att belysas av andra talare från folkpartiet.

Det är inga orimligheter som folkpartiet – och riksdagen – begärt i den här frågan. Vi vill att man skall hjälpa kommunerna att hålla invånarna i de små orterna med åtminstone lågstadieskola och försäljningsställe för dagligvaror, för att nämna ett par exempel. Vi tror fullt och fast på att om denna servicegaranti gavs åt de mindre orterna skulle tillräckligt många föredra att bo kvar där – kanske pendla till arbetet i en annan ort – och på så sätt bidra till att den egna orten kan hållas vid liv och utvecklas.

Det här förslaget kan tas som en av symbolerna för vad folkpartiet vill åstadkomma med regionalpolitikens hjälp – nämligen att öka valfriheten när det gäller rätten att välja arbete och bostadsort. Regionalpolitiken handlar ofta om olika sätt att ge stöd till företag och förbättra ekonomin för kommuner. Men alla dessa förslag måste ha det slutliga syftet att förbättra villkoren för de enskilda människor som är berörda. Därför får debatten om vad som är rätt och rimligt i fråga om regionalpolitiska åtgärder aldrig fastna i låsta positioner. Vi måste tvärtom ständigt vara beredda att ompröva och lära av de erfarenheter som vi efter hand vinner – allt detta i syfte att göra villkoren bättre och mer likvärdiga för människorna i olika delar av landet.

En annan fråga som behandlas i utskottets betänkande – nämligen decentralisering av beslutsfattandet i lokaliseringsstödsärenden – kommer att närmare belysas av herr Ekinge senare i denna debatt, och övriga talare från folkpartiet kommer att ta upp andra regionalpolitiska frågor i sina anföranden.

Herr talman! Jag ber att med det här anförda yrka bifall till reservationen 7 och i övrigt till vad utskottet hemställt.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! De stora regionala problem som finns i Sverige har flera

Regional utveckling

grunder. De har en förutsättning i landets vidsträckthet. Men att denna vidsträckthet medför regionala problem hänger ihop med ekonomins sätt att fungera. Den oplanerade kapitalistiska industrialiseringen utvecklade snabbt vissa delar av landet men lämnade andra i ekonomiskt bakvatten. Industrialiseringen har varit ojämn. Men på senare tid har den regionala obalansen förstärkts genom koncentrationen av kapital. Företag har sökt sig till varandra och nära de marknader de kan få dels genom andra företags närhet, dels genom kortare transportvägar till exportmottagare. Transportkostnader som i många fall skulle vara billigare för samhället än den regionala obalansen spelar för de enskilda företagen en större roll – och de behöver ju inte heller bekymra sig om den regionala snedvridningen av ekonomin. De som främst drabbas av den är arbetarklassen i avfolkningsbygderna.

Även under de år då man fortfarande försökte nagla sig fast vid myten om den fulla sysselsättningen var arbetslösheten stor och märkbar i s. k. skogslänen. Folkomflyttningen var omfattande. Tiotusentals arbetare tvingades bryta upp från sina hemtrakter, för ett liv i storstädernas betonggetton och barackslum. Familjer splittrades. Många miste sina rötter.

Den politik som bedrivits från statens sida har i första hand varit att främja den s. k. rörligheten. Den har gått ut på att underlätta för kapitalet att få arbetskraften dit kapitalet velat ha den. Men denna s. k. rörlighetsfrämjande politik, som stoppade allt av liv och rörelse i hela bygder, fick allvarliga konsekvenser. Statsapparaten har därför försökt sätta in resurser för att hjälpligt plåstra på den regionala obalansen. Men man har noggrant undvikit att inkräkta på kapitalägarnas makt. I stället har man försökt att med lock och pock förmå dessa att minska den regionala snedvridningen av landets ekonomi. Huvuddraget i regionalpolitiken har varit att med gåvor söka förmå kapitalet att etablera sig i avfolkningsbygderna och inte alltför kraftigt snedvrیدا landets utveckling.

Man brukar framhäva att det statliga regionalpolitiska stödet har haft stora sysselsättningspolitiska effekter. I en statlig utredning har t. ex. det statliga regionalpolitiska stödet påstått ha haft en sysselsättnings-effekt på omkring 80 000 arbetstillfällen. Om denna siffra stämmer, måste vi ändå konstatera att stödet varit långt ifrån tillräckligt. Många län har haft allvarliga flyttningsförluster, vilka medför försämrade villkor också för dem som kan stanna kvar. Men siffran måste anses godtycklig. Man kan inte med bestämdhet säga något om stödåtgärdernas sysselsättningspolitiska effekter. Om kapitalisten får en gåva för att göra en investering i ett visst område och han gör investeringen, kan man visserligen säga: Se där! – men man vet ju inte om investeringen ändå kommit till stånd. Kapitalägarna måste ju låta sitt kapital växa, annars blir de förr eller senare utkonkurrerade av andra kapitalister, som finner bättre produktionsmetoder. Det enda som med bestämdhet kan sägas om de regionalpolitiskt motiverade gåvorna till kapitalägarna är att detta minskat deras beroende av andra finansieringskällor, minskat deras utlägg och stärkt deras profiter.

Det finns också exempel på regionalpolitiskt motiverade åtgärder som haft en effekt rakt motsatt den åsyftade. Dit hör de s. k. kombinations-tillstånden för utnyttjande av de skattefria investeringsfonderna. Begreppet "kombination" står för att företagen skall få använda medel i expansiva områden, om de kombinerar detta med investering i något stöd-område. Resultatet har blivit att stora delar av pengarna använts i expanderande områden och småslantar i de snabbast stagnerande områdena. Detta har skärpt den regionala obalansen.

Att folkminskningen i vissa avfolkningslän upphört under senare år har ibland tagits som intäkt för att de regionalpolitiska problemen minskat och att den förda regionalpolitiken varit framgångsrik. Men så långt man kan se av den officiella statistiken har denna utveckling en annan bakgrund. Grundorsaken är att en betydande arbetslöshet uppstått också i storstadsområdena och i övriga län. Liksom herr Jonsson i Mora konstaterar jag att en arbetslös norrlänning hellre går arbetslös hemma än exempelvis i Västerhaninge.

Visserligen har antalet nyanmälda lediga platser i skogslänen ökat om man jämför de båda femårsperioderna 1965–1969 och 1970–1974, men den ökningen är bara ca 600 nyanmälda lediga platser per år i genomsnitt. Arbetslöshetens ökning har däremot gått långt snabbare. Under den första femårsperioden gick det 1,89 arbetslösa kassamedlemmar per nyanmäld ledig plats. Under den andra – de första fem åren av 1970-talet – var siffran 2,66 arbetslösa per ledig plats. Det är alltså en ökning med 0,77.

I storstadslänen har antalet lediga platser något minskat samtidigt som arbetslösheten ökat kraftigt. Där gick det 1965–1969 i genomsnitt 0,28 arbetslösa per ledig plats. Perioden 1970–1974 var siffran 0,63. Det betyder en ökning med 0,35 arbetslösa per ledig plats – en ökning som i förhållande till storstadsområdenas tidigare siffra är mycket stor, men som ändå inte ens är hälften av siffran för skogslänen. För övriga län har ökningen gått från 0,58 till 0,94, vilket är en ökning på 0,36, dvs. nästan precis densamma som i storstadslänen.

De här siffrorna torde klart visa att den avtagande eller upphörda folkminskningen i de s. k. skogslänen *inte* betyder att de regionalpolitiska problemen har minskat. Tvärtom visar de att den regionala obalansen fortsätter att växa. Den förda politiken kan således knappast anses särskilt framgångsrik. Utvecklingen mot en växande regional obalans har inte brutits.

Det krävs annat än gävo-, stöd- och s. k. stimulanspolitik. Det krävs ett medvetet statligt investeringsprogram för att skapa industrier som bearbetar skogslänens naturrikedomar. Stålverk 80 kan ses som en viktig sådan satsning – men *en* svala gör ingen sommar. Investeringsstyrning och etableringskontroll efter en medveten plan är minimiinsatser som krävs för att mildra den regionala obalansen. Detta gäller givetvis hela landet, och det jag sagt belyser, liksom herr Lorentzons särskilda yttrande, att vpk-gruppen anvisar andra mål och metoder än de som skisseras i utskottsberäkningen.

Det finns otvivelaktigt områden där speciella och snabbt insatta åtgärder är påkallade. Ett sådant är Tornedalsområdet i Norrbotten, vars ytterst svåra problem vi från vpk-håll uppmärksammat i flera sammanhang. Utskottet anser också att de regionalpolitiska problemen i det här området är särskilt svårbemästrade, och så hänvisar man till en av regeringen tillsatt arbetsgrupp. Med all respekt för dem som ingår i arbetsgruppen, inte minst Norrbottens landshövding som mycket väl känner problemen, måste jag ändå säga att det inte kan vara annat än till nytta för Tornedalen, om riksdagen i enlighet med motionsyrkandet fastställer att nu rådande befolknings- och sysselsättningsbas skall bibehållas – detta som en minimimålsättning för Tornedalsområdet.

I det här sammanhanget hade jag tänkt säga att jag med viss förvåning har konstaterat att herr Stridsman står bakom utskottsmajoritetens skrivning. Jag hade tolkat herr Stridsmans riksdagsinitiativ i Tornedalsfrågan, exempelvis en interpellation, så att han delar vår och kanske först och främst Tornedalsbefolkningens otålighet över att inga konkreta åtgärder kommer till stånd efter allt utredande. Nu har herr Stridsman redan gett en förklaring till detta. Han säger att han inte finner det välbetänkt att "hoppa över" den tillsatta arbetsgruppen, vars uppgift det är att lägga fram förslag till nya sysselsättningsobjekt.

Men nu är det så – som herr Stridsman också uttalat i sin interpellation – att Tornedalsproblemen har stötts och blötts i det oändliga under åren. Arbetsgruppen borde därför ha allt nödvändigt material att basera konkreta åtgärdsförslag på. Har man då dessutom i ryggen ett riksdagsuttalande med nämnt innehåll, så borde ett långsiktigt utredningsprogram också kunna vara näraliggande för denna arbetsgrupp.

I ett yttrande till Länsplanering 1974 beskriver Övertorneå kommun den djupa oro över situationen som finns bland människorna där liksom i andra Tornedalskommuner. Vi har i motionen anfört ett citat ur detta yttrande, så jag kan här nöja mig med en enda mening. Den säger så mycket om hur man ser på det ständiga utredandet: "Det känns på något sätt så meningslöst med alla dessa utredningar och all planering när resultatet ändå uteblir."

I Norrbotten råder stor samstämmighet kring planerna på NJA:s vidare utbyggnad. Men kommunalmän i Tornedalskommunerna har också i diskussionerna kring Stålverk 80 uttalat sin oro för vad det ökade suget till Luleåregionen kan komma att betyda för de redan befolkningsmässigt utsatta Tornedalskommunerna. Detta och situationens verkliga allvar är argument nog för ett minimiprogram som fastställer att rådande befolknings- och sysselsättningsbas skall bibehållas. Vi behöver inte vänta på arbetsgruppens nya objekt. Det finns dessutom projekt som kan sättas in utan tidsödande sammanträden i arbetsgrupper. Dit hör igångsättning av brytningen i Kaunisvaara, dit hör angelägna väg- och järnvägsbyggen osv. Allt detta är känt och välkänt.

Den regionala obalansen i landet och de särskilda Tornedalsproblemen kan inte helt bemästras innan de ekonomiska krafter som orsakat pro-

blemen har förintats, dvs. när den blinda kapitalistiska marknadsekonomin och profithushållningen ersatts med en socialistisk planekonomi.

Men människorna i Tornedalen har rätt att nu kräva åtgärder som ger dem möjlighet att fortsätta att bo och verka i dessa bygder. Vårt land har f. ö. inte råd att gå miste om alla de tillgångar som ett levande Tornedalen innebär. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 5 av herr Lorentzon.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! I sak tror jag inte att fru Marklund och jag har delade meningar. Jag kan gärna instämma i att vi inte har råd att över huvud taget låta människor flytta från Tornedalen. Det gäller att ha en hög målsättning för befolkningstal och sysselsättning.

Jag kan försäkra fru Marklund att när Länsplanering 1974 omsätts i praktisk handling hösten 1976 – tyvärr får vi inte propositionen våren 1976 – så kommer vi att se till att den befolkningsram som avser Norrbottens län skall räcka till för en befolkning också i Tornedalen.

Om man hade pekat på utredningar, hade jag inte biträtt utskottets skrivning. Man skall komma ihåg att arbetsgruppen, som leds av landshövding Lassinanti och har folk från departementet som sysslar med dessa frågor, inte har till uppgift att arbeta med problemlösningar. Man skall gå direkt på åtgärder som är till för att stimulera sysselsättningen i området.

Jag kan nämna att jag motionsledes väckt frågan om ett inomregionalt stöd, bl. a. för att stimulera NJA att föra ut filialindustrier till inlandet och Tornedalen. Jag tycker det var bra att riksdagen på trafikutskottets förslag beslöt att den motionen skulle skickas över till arbetsgruppen, så att den kan lägga fram ett konkret förslag hur det hela skall förverkligas.

Fru MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Man kan säkerligen hitta positiva drag i det som arbetsgruppen skall syssla med. Men herr Stridsman, som lika väl som jag känner till oron och otåligheten i Tornedalsbyarna, måste väl ändå under utskottsarbetet ha tyckt att det inte kan skada arbetsgruppens arbete om riksdagen uttalar att man vill ha en regionalpolitisk minimimålsättning för Tornedalsområdet och att man utifrån de redan nu kända möjligheterna, de redan så väl utredda förutsättningarna, också bör arbeta fram ett långsiktigt åtgärdsprogram för området.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill upprepa att jag inte tror att det skulle vara välbetänt att i dagens läge, när vi har denna arbetsgrupp som jobbar för fullt, göra något slags beställning ovanför arbetsgruppen. Vi bör lugnt avvakta, för vi vet att gruppen arbetar snabbt.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Inrikesutskottet har haft att behandla inte mindre än 52 motioner under rubriken Regional utveckling. Utskottet är överens på de flesta punkter, men vi har – helt naturligt, skulle jag vilja säga – när det gäller vissa punkter delat på oss. Reservationer har därför anmälts och fogats till utskottsbetänkandet.

Debatten förs mot bakgrund av att vi kan fira tioårsjubileum med modern regionalpolitik. Eftersom ingen av de föregående talarna gjort det vill ändå jag överrätta en blomma till jubilaren för vad som har åstadkommit på det praktiska fältet under de här tio åren med hjälp av insatser inom regionalpolitikens ram. Det har skapats 35 000 nya jobb i det här landet, det har satsats i runt tal 3 miljarder kronor på regionalpolitiken. Och det har, herr Stridsman, inte varit någon centralistisk politik, utan de allra flesta av de här jobben har ju skapats ute i skogsläna, ute i glesbygderna, ute i problemområdena.

Det är också det som har varit meningen med regionalpolitiken. Mäniskor är ju så olika lottade när det gäller tillgång på arbete och service, ofta beroende på bostadsort, den utbildning de har skaffat sig eller de personliga förutsättningarna. Därför måste vi sätta in krafter från samhällets sida för att försöka skapa en bättre regional balans.

Man kan även se dessa strävanden som en solidaritetsytring mellan olika regioner i landet på det sättet att meningen är att de starka regionerna skall stödja de svagare delarna inom landet.

Målsättningen för regeringens regionalpolitik – arbete och service åt alla i en god miljö – står fast, och det är de riktlinjerna som vi arbetar vidare efter.

Men samtidigt står det klart att regionalpolitiken ständigt måste utvecklas och förbättras. Det pågår just nu ett mycket omfattande utredningsarbete ute i länen under rubriken Länsplanering 74. I det arbetet deltar länsstyrelser, landsting, kommuner och fackliga och politiska organisationer. Det var också det som var meningen med denna länsplaneringsomgång. En bred majoritet av människor med förankring ute i länen skulle på det sättet få tillfälle att med ett rikhaltigt utredningsmaterial som bakgrund själva få vara med och säga sin mening om hur länets framtid skulle utformas. Därför är det mycket förvånande att centerpartiet nu kräver en stor utredning om regionalpolitiken. Varför kunde man inte invänta utvärderingen av Länsplanering 74 och resultaten av styrmedelsutredningens och sysselsättningsutredningens arbete samt lyssna på vad kommuner och organisationer ute i landet har att säga i dessa frågor, innan man drog i gång denna stora utredning? Centerpartiet brukar ju annars hävda att det är på regional och lokal nivå som regionalpolitiken skall utformas. Men nu vill man inte lyssna på det örat utan föreslår att vi omedelbart skall tillsätta en stor och vittfamnande utredning om regionalpolitiken.

Utskottsmajoriteten däremot vill lyssna på förslagen från olika regioner. Utskottet menar att man bör utvärdera Länsplanering 74, sysselsättnings-

utredningen och styrmedelsutredningen samt studera allt material över huvud taget som man nu får tillgång till, innan man tar ställning till frågan om en ny utredning. Och när man har gjort det kan det vara lämpligt att förslagsvis sysselsättningsutredningen, som redan är i gång och kan dessa saker, får uppdraget att göra en ordentlig utvärdering och översyn av regionalpolitiken.

Ett annat led i vår regionalpolitik är att bygga upp stabila och robusta arbetsmarknader ute i länen. Där har centerpartiet verkligen missat poängen, eftersom man från centern ständigt talar om en så långt möjligt decentraliserad samhällsutveckling. Det måste väl i praktiken innebära att vi i detta decentraliserade samhälle skall ha de där små och nätta arbetsmarknaderna, de små husen och de stora mejerierna och slakterierna. Och då menar jag att centerpartiet missar hela poängen. Vi är från vårt håll mycket starkt medvetna om att med den strukturomvandling som pågår och kommer att fortsätta i framtiden krävs det stora och robusta arbetsmarknader för att de skall kunna stå emot den strukturomvandlingen. Och då menar vi att det på dessa arbetsmarknader bör finnas ett skiftande urval av arbetstillfällen, så att exempelvis ungdomar som har skaffat sig en god utbildning kan hitta ett jobb som motsvarar denna utbildning i sitt hemlän. Det är en av idéerna bakom ortsklassificeringssystemet.

Ett annat motiv är att vi vill bygga skyddsvallar mot de långväga flyttningarna. Jag tycker det är mycket positivt att vi för 1974 kan inregistrera att samtliga skogslän har ett inflyttningsöverskott och en befolkningsökning. Det är på den vägen vi vill fortsätta. Men förutsättningen är då en viss koncentration av arbetstillfällena inom länen, så att man får möjligheter att skapa större arbetsmarknader.

Centerpartiet uttalar ständigt stark kritik mot ortsklassificeringen, särskilt mot skapandet av primära centra. Men det hindrar inte att enskilda centerpartister även i år motionerat om att det skall skapas nya primära centra, exempelvis i Visby och Örnköldsvik. Anledningen är väl att det kan vara bra för dessa centerpartimotionärer att ha dessa motioner i kavajfickan när de kommer hem till väljarna. Man kan då hänvisa till att man ändå motionerat om att få ett primärt centrum i hemlandet. En helt annan sak är att centerpartiet här i riksdagen ständigt dömer ut hela idén med ortsklassificeringen.

En annan talare från mitt parti kommer att närmare beröra ortsklassificeringen – jag skall därför inte gå närmare in på den.

När det gäller stödområdesgränserna är utskottet helt enigt, och det tycker jag är positivt. Vi vill inte heller i år gå med på någon utvidgning av gränserna för de olika stödområdena. Bakgrunden till detta är – och detta är ett observandum för alla som motionerar om sådana utvidgningar – att ju mer man vidgar stödområdena, desto tunnare blir stödet till de regioner, som vi vill prioritera.

Vi har haft att behandla en hel bukett av motioner som kräver åtgärder på vissa speciella orter och i vissa regioner. Här är spännvidden stor;

motionerna gäller orter från Tornedalen i norr till Trelleborg i söder. Även Stockholmsproblemen behandlas i dessa motioner.

I många fall har man använt den litet finurliga metoden att aktualisera uppslag från det pågående länsplaneringsarbetet såsom egna riksdagsmotioner. Det är väl inte i och för sig något fel i det, men jag tycker att det är motiverat att vänta med att sakbehandla motionerna tills de framträder i sin rätta skepnad, nämligen i länsprogrammen från de olika länen. Med hänsyn till att länsplaneringen nu befinner sig i sitt slutskede anser utskottet att dessa motioner bör prövas i ett sammanhang, nämligen i samband med utvärderingen av länsplaneringsarbetet. Detta gäller även de motioner där man kräver ett handlingsprogram för Stockholms län.

Herr Stridsman frågade mig hur vi ser på dämpningen av sysselsättningen i storstadsregionerna. Jag vill svara att det ju är allom bekant att det skett en tillbakagång av industrisysselsättningen i Stockholmsområdet; under samma tidsperiod har tjänstesektorn ökat ganska kraftigt. Man vet inte om detta är en kortsiktig eller en långsiktig tendens. Men som det nu ser ut kommer Stockholms län knappast att nå upp till vare sig centerpartiets eller riksdagens befolkningsramar. I den här länsplaneringsomgången och under den utvärdering som skall följa skall man emellertid även se på befolkningsmålsättningarna. Vi får väl ge oss till tåls tills den utvärderingen har gjorts innan vi uttalar några bestämda synpunkter på storstädernas utveckling i framtiden.

När det gäller skärgårdsområdena säger vi att resultatet först bör avvaktas från den skärgårdsgrupp som vi förväntar skall komma med förslag i det hänseendet.

Vad beträffar decentralisering av beslutsfattandet inom regionalpolitiken har vi fått motioner från fyra partier. Utskottet svarar att regeringen tidigare tillsatt en arbetsgrupp som skulle undersöka möjligheterna att delegera vissa beslut inom regionalpolitiken. Nyligen har också en utredning om decentralisering inom hela förvaltningen tillsatts. Utskottet förutsätter därför att även de frågor som har väckts i dessa motioner kommer att beaktas inom den utredningen, som vi tror snart skall kunna framlägga ett delförslag.

Det görs intressanta försök med statliga industricentra i Strömsund och Lycksele. Utskottet anser helt allmänt att vi bör ta det litet försiktigt innan vi bestämmer oss för att gå in på nya platser och bygga industricentra; dessa båda centra bör i varje fall färdigställas först. Vi vet vidare att Stiftelsen Industricentra håller på med en utredning och snart kommer med ett förslag om nya orter där man kan tänka sig att i framtiden uppföra liknande centra. Därför tar utskottet inte ställning till frågan om orter i det här sammanhanget.

Vi har likaledes haft motioner från många håll och skilda partier där man velat att kommunerna på nytt skall ges möjligheter att uppföra industrihus som beredskapsarbete eller i varje fall med statligt stöd. Utskottet uttalar att vi bör öppna den möjligheten för kommuner inom inre stödområdet. En viss restriktivitet bör iakttas på det området.

Vi anser att det främst bör vara kommuner som har stora problem med sysselsättningen som bör få dessa möjligheter.

I reservationen 5 om upphävande av beslutet om andra etappen av den statliga utlokaliseringen känner vi igen motionen från moderaterna. Jag skall inte beröra den här, eftersom fru Hörnlund kommer att göra det senare i debatten.

Vi har redan talat om behovet av åtgärder för Tornedalen. Jag vill bara verifiera att vi naturligtvis där har ett område med verkligt stora problem. Nu har regeringen emellertid tillsatt en arbetsgrupp med landshövdingen som ordförande. I den arbetsgruppen ingår representanter för både arbetsmarknadsdepartementet och industridepartementet. Det är klart utsagt att den bör gå rakt in i problemen och föreslå konkreta åtgärder, och då tycker jag att man kan avvakta de förslag som arbetsgruppen kommer att lägga fram.

Inom centerpartiet är man litet orolig för att ramarna för det regionalpolitiska stödet skall vara för snäva. Vi har ju en femårsram fastlagd. Vi har inga bestämda årsramar, utan beloppen får överskridas om det blir nödvändigt. Utskottsmajoriteten säger klart ut följande: "Brist på medel bör ej få hindra regionalpolitiskt angelägna etableringar." Därför kan det vara lämpligt att vi tar ställning till ramens omfattning mot bakgrund av den utvärdering av materialet från Länsplanering 74 som snart skall göras.

Departementschefen uttalar att vi bör se på möjligheterna att i större utsträckning använda de särskilda investeringsfonderna i stället för lokaliseringsmedel, och givetvis har utskottet i och för sig ingenting emot att så sker. Huvudsaken är att det inte saknas pengar till realistiska och seriösa lokaliseringsobjekt, men den risken anser utskottet vara obefintlig.

Det skulle vara intressant att tala litet om vilka värdefulla satsningar som med glesbygdstödet har gjorts ute i de rena glesbygderna – jag har i mitt eget hemlän sett att bra saker har gjorts. Jag tror man kan säga att det ofta beror på kommunernas aktivitet om dessa pengar utnyttjas. Statsmakterna vill givetvis från kommunerna få en plan över hur man avser att använda pengarna innan de tar ställning till om anslag skall ges eller ej.

I en motion från folkpartiet begärs att arbetet på servicegarantin för orter i glesbygd påskyndas. Centerpartiet och folkpartiet har tidigare motionerat i den frågan, och motionerna bifölls då av riksdagen. En glesbygdsgrupp med parlamentariskt inslag sysslar med just den här glesbygdsgarantin. En av de motionärer som vill skynda på detta arbete sitter själv i gruppen. Jag tycker det är litet av självplågeri att ge piskrapp åt egen rygg. Men det kanske behövs. Nåväl, vi tror väl att glesbygdsgruppen arbetar så fort det är möjligt och så småningom lägger fram ett vettigt förslag.

Reservationen 8 tar upp frågan om ökat stöd till den IKS-verksamhet som nu bedrivs i elva kommuner. Den verksamheten utvärderas just nu av sysselsättningsutredningen och följs mycket noga av glesbygds-

gruppen. Utskottet menar att vi bör avvakta detta material innan vi tar ställning till verksamhetens fortsatta omfattning.

Herr talman! Därmed har jag i någon mån berört de reservationer som finns fogade vid betänkandet, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Sedan jag nu med stort intresse har lyssnat på företrädare för utskottsmajoriteten konstaterar jag att samtliga – hur mycket herr Nilsson i Östersund än försöker förneka det – står kvar vid en centralistisk politik när det gäller att fullfölja intentionerna i riksdagsbeslutet 1972.

Vad jag med väldigt stor spänning har emotsett är en redogörelse för vad utskottsmajoritetens talesmän menar med talet på s. 18 i betänkandet om dämpning av tillväxttakten i storstadsområdena. Herr Oskarson kommenterade det inte alls, inte heller herr Jonsson i Mora. Men jag är tacksam för att herr Nilsson i Östersund kommenterade det. Det är väldigt bra att vi nu för första gången får höra en talesman för utskottsmajoriteten erkänna att "vi nog ligger litet snett till i denna fråga". Men trots att man alltså är medveten om detta fortsätter man att leva upp till rollen av den ståndaktige tennsoldaten och vill inte öppet erkänna att den linje som drogs upp i riksdagsbeslutet 1972 var realistisk.

Sedan vill jag ta upp vad herr Nilsson i Östersund sade om ortsklassificeringen – fru Jonäng kommer sedan att ytterligare beröra den saken. Jag tycker att det härvidlag räcker med vad jag tidigare sade, nämligen att jag hade i stort sett samma uppfattning som den nuvarande kommunministern. Det är möjligt att han intagit en annan ståndpunkt sedan han kom med i regeringen, men så länge han var praktisk kommunalman, verksam på fältet, hade han en syn på detta som jag tycker att herr Nilsson i Östersund bör betänka. Det säger det mesta om hur snedvridet det är att ha en ortsklassificering.

Herr Nilsson säger att ortsklassificeringen ger ungdomarna möjlighet att få arbete. Vilka möjligheter ger det beslut som riksdagen fattade på grundval av skrivningen i propositionen 1972:111 de ungdomar som bor i kommuncentra och vissa regioncentra?

Min repliktid är nu slut, men jag ber att få återkomma för att något kommentera styrmedelsutredningen som såväl herr Oskarson som herr Jonsson i Mora tog upp.

Fru MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! I ett av de många betänkanden som ägnats de frågor som jag i mitt inledningsanförande tog upp beträffande Norrbotten och Tornedalen, nämligen "Norrbottensplanen – Åtgärder och resultat" som kom 1966 sades det i slutorden:

"Norrbotten har av en frikostig natur begåvats med rika tillgångar. De utgör tillsammans med arbetskraften grundvalen för en progressiv

utveckling av näringslivet mot ökad differentiering och större trygghet för länets invånare. Förutsättningen är emellertid att tillgångarna förvaltas väl och utnyttjas effektivt. Ansvar för detta åvilar alla. Tillgången på arbetskraft är en av de viktigaste betingelserna för en framtida expansion."

I Tornedalen finns allt det här. Där finns skog och mineraler. Där finns ännu så länge arbetskraft, men den minskar oroväckande snabbt. Det är ett av skälen till att man inte kan vänta längre med åtgärderna.

Även herr Nilsson i Östersund åberopade den här arbetsgruppen och hoppades på att den skulle arbeta snabbt. Man kan emellertid inte låta bli att konstatera att det finns åtgärder som kan sättas in omedelbart. Jag har nämnt Kaunisvaara. Det finns anledning att än en gång erinra om värdet, även ur sysselsättningssynpunkt, av järnvägslinjer i det här området, bl. a. i stället för den pipeline som nu diskuteras för transport av malmen från Kaunisvaara när man äntligen kommer i gång med brytningen där.

Jag ifrågasätter alltså inte i och för sig att den här arbetsgruppen kan ha uppgifter, men inte uppgifter av det slag som herr Nilsson i Östersund och även utskottet uttalar sig för. Ni säger att det inte är fråga om någon utredning och att arbetsgruppen inte skall pröva förutsättningar osv. Den skall i stället försöka hitta nya objekt. Men kan det ändå inte vara av värde att riksdagen uttalar sig för en minimimålsättning för det här området och baserar denna på det som redan finns - Kaunisvaara och de andra objekt jag tidigare nämnt.

Herr JONSSON i Mora (fp) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller reservationen 7 och kravet att man skall påskynda utredningen angående servicegarantin sade herr Nilsson i Östersund att arbetsgruppen sysslar med den frågan. Det är alldeles riktigt. Men han uttalade samtidigt förhoppningen att gruppen skulle arbeta så snabbt som möjligt, så att man snart fick fram ett förslag. Jag vill gärna än en gång stryka under att frågan om servicen i glesbygderna är en mycket viktig fråga. Det finns ju andra medel som vi använder för att stimulera orter i glesbygderna, IKS-stödet t. ex. Just detta att man försöker att stötta upp mindre tätorter i glesbygderna genom olika åtgärder och genom servicegaranti av det slag som vi har föreslagit tror jag är ett verksamt sätt att åstadkomma bättre förhållanden i de här tätorterna och i glesbygderna över huvud taget.

Det är meningen att kommunerna själva skall planera åtgärderna, men det är viktigt att man bakom sig har en statlig garanti som gör det möjligt för kommunerna att få ett säkert stöd när det gäller att bygga upp en servicegaranti i de mindre orterna. Jag vill än en gång stryka under vad herr Nilsson i Östersund sade, nämligen att vi hoppas att den grupp som sysslar med dessa frågor skall arbeta snabbt så att man kan få fram ett förslag snarast möjligt.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det gäller närmast pratet om dämpningen av tillväxttakten i Stockholmsregionen och övriga storstadsområden som herr Stridsman frågade om. Det är ovedersägligen så – det kan väl inte heller herr Stridsman bestrida – att det har skett en tillbakagång i fråga om industrisysselsättningen i dessa områden. Vad vi säger är endast att det inte är fråga om att generellt hålla tillbaka utvecklingen av näringslivet i vissa områden utan att – det har klart utsagts – dämpningen inte får ske på sådant sätt att det går ut över kravet på en differentierad arbetsmarknad. Det tycker jag att herr Stridsman borde kunna hålla med om vilket område det än gäller i vårt land. Målsättningen bör väl vara att bibehålla en differentierad arbetsmarknad, så att inte förändringarna går ut över befolkningen i socialt hänseende.

Som jag nämnde i mitt första anförande kan man inte undgå att konstatera att det uppstått ett flyttningsunderskott i de båda storstadsområdena Stockholm och Göteborg. Statistiken visar siffror som vi inte kan komma ifrån. Det är ett befolkningsunderskott både i Stockholmsområdet och i Göteborgsområdet ävensom i andra områden där det finns en ganska god arbetsmarknad. Västmanlands län t. ex. har ett flyttningsunderskott på 1 125. Likadant är förhållandet i Östergötlands län.

Slutligen vill jag säga att motionen av herr Arne Geijer är avstyrkt av utskottet. Utskottet har inte tillstyrkt motionen utan endast konstaterat vissa fakta i anslutning till motionen.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är ganska märkligt när en centerpartist talar om orealistisk politik hos andra. Därmed avslöjar han sig själv. Herr Stridsman menar väl att vi har orealistiska befolkningsramar speciellt i Stockholms län. Men centerpartiet lovade ju skogslänen 100 000 fler människor fram till 1980. Under 1970-talet har befolkningen i skogslänen ökat med ca 7 000. Det fattas bara 93 000 till för centerpartiet att skaffa till skogslänen under den tidrymd som är kvar fram till 1980. Här kan man verkligen tala om orealistisk politik när man tittar på vad centerpartiet var ute och lovade med sina befolkningsramar.

Herr Stridsman förklarar att jag står fast vid en centralistisk politik. Han lever helt i en överklig värld. Vad jag sade var att av de 35 000 nya jobb som har tillkommit sedan 1965 har de allra flesta skapats i glesbygder, skogslän och problemområden. Det kan väl ändå inte vara att driva en centralistisk politik när man skapar nya jobb ute i dessa regioner som verkligen har det svårt med sysselsättningen.

Vidare frågar herr Stridsman vilka möjligheter ungdomen i ett kommuncentrum har att få jobb. Alltför små möjligheter, herr Stridsman, men genom vår politik och den ortsklassificering som har införts menar vi att möjligheterna skall finnas för ungdomen, i varje fall i länscentra, att få jobb. Men om man skall kunna nå fram till det målet, krävs att man bygger upp mer differentierade arbetsmarknader. Slår man sönder

hela arbetsmarknaden i små bitar, finns det inga möjligheter att med centerpartiets recept kunna skaffa fram jobb åt ungdomar med god utbildning.

Nr 65

Torsdagen den
24 april 1975

Regional utveckling

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att herr Nilsson i Östersund nu verkligen erkänner att just ortsklassificeringen medför små möjligheter för ungdomar som bor i kommuncentra. Han har ett gott råd att ge: flytta till primärcentra. Det understryker vad jag har sagt tidigare, nämligen att han är en av de främsta företrädarna för en centraliseringspolitik. Därmed behöver vi inte diskutera mer om det.

Sedan vill jag vända mig till herr Oskarson. Utskottet säger på s. 18 i betänkandet att man vill skapa goda sociala förhållanden och service i storstadsområdena. Vi är helt ense om detta, herr Oskarson. Också i motiveringen till vår reservation nr 3 framhålls vikten av goda sociala förhållanden och en fullvärdig service.

Men sedan. Läs, herr Oskarson, på s. 18, femte stycket, andra meningen. Där står: "Utskottet vill därför på nytt framhålla att den dämpning av tillväxttakten i Stockholmsregionen och övriga storstadsområden, som innefattas i gällande regionalpolitiska riktlinjer, inte är avsedd att leda till att de sociala förhållandena och servicen i dessa områden försämras." Tala om för mig, herr Oskarson, vilken dämpning som avses. Inte kan väl herr Oskarson påstå att det beslut som herr Oskarson röstade för 1972 innebar en dämpning, när man skulle öka befolkningstalet med 130 000 utöver födelseöverskottet. Ni måste erkänna att ni har kommit alldeles snett i denna fråga. Men ändå fortsätter ni att tala om något helt annat än vad ni avser. Det skall ni sluta med. Ni skall erkänna hur verkligheten är i dag.

Både herr Oskarson och herr Jonsson i Mora har berört styrmedelsutredningen. Vi skall inte diskutera den. Jag vet inte i vilken omfattning det blir tillfälle till det senare. Det får vi se. Även här ser man på vilket missvisande sätt förslaget har gått ut till vissa ledamöter också i denna kammare. Styrmedlen är inget självändamål. Ser man att man inte har möjlighet att förverkliga den regionalpolitiska målsättningen då skall man sätta in styrmedelsåtgärder – inte förr. Styrmedelsutredningen har i första hand byggt på information och samråd, vilket bör komma fram i en sådan här debatt.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Den oenighet som de borgerliga partierna visar upp även i den här frågan gör att jag kan fatta mig ganska kort. Jag vill dock något kommentera herr Stridsmans uttalande att det nu står fullständigt klart att vi råder människorna att flytta till primära centra.

Det är väl i alla fall bättre att flytta till ett primärt centrum inom egna länet än att, som man fick göra under 1960-talet, ge sig i väg på långväga flyttningar söderut. Det är ju de långväga flyttningarna vi vill

motverka genom att bygga upp stabila arbetsmarknader, men jag konstaterar att dem har herr Stridsman ingenting till övers för. Snarare verifierar han mitt påstående att centern vill slå sönder arbetsmarknaderna och sprida ut de små bitarna på skilda platser i landet. Då avhänder man sig möjligheten att skaffa fram de kvalificerade jobb som dagens och framtidens ungdom kommer att efterfråga.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Stridsman anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Herr talman! Efter herr Nilssons i Östersund anförande kan jag fatta mig mycket kort. Dessutom har utskottet med överväldigande majoritet på de flesta punkter tillstyrkt de förslag som regeringen har kommit med. När utskottet vill att riksdagen skall ge regeringen en mening till känna stämmer den i stort sett med de tankar som vi har umgåtts med inom departementet.

Att jag ändå vill säga några ord beror på att vi nu firar tioårsjubileum för lokaliseringsstödet som en del av den aktiva lokaliseringsspolitiken. Jag anser att det kan finnas skäl att erinra dem som var med när vi genomförde den reformen om att det rådde mycket delade meningar när detta stöd infördes. Näringslivets organisationer ställde sig direkt avvisande till detta stöd, och oppositionspresen bedrev en rätt intensiv kampanj mot det. Man beförde att det var ett hot mot det privata näringslivets fria etableringsrätt.

Det är så mycket mera glädjande att detta stöd nu är så allmänt omfattat. Den regionalpolitiska stödverksamheten har blivit fast etablerad såväl hos de politiska partierna som hos den allmänna opinionen och bland näringslivets organisationer. Jag får dagligen besök av representanter för kommunerna, och då talar företrädare för olika partier om hur betydelsefullt lokaliseringsstödet har varit och att man utan det knappast hade kunnat uppnå de resultat som man har nått. Men det är klart att man vill ha mer av stödet till sig.

Den som skaffar sig sina kunskaper om lokaliseringsspolitiken från pressen kan lätt få intrycket att det är fråga om slöseri, att det är fråga om gåvor och att det är fråga om misslyckanden. Vi har ju träffat på rubriker som lyder ungefär så här: Miljardrullning från AMS till kapitalägare och rika företagare, en miljardrullning utan några positiva resultat för selsättning och regional utjämning. Det är om detta jag gärna vill säga ett par ord, herr talman.

Det är klart att en verksamhet så omfattande som denna och utformad såsom den är innehåller vissa risker. Det ligger i sakens natur. Det händer visserligen ibland att vi gör kommunalmännen besvikna genom att vara litet restriktiva och säga nej när vi bedömer riskerna som alltför uppenbara. Men man tar naturligtvis vissa risker med den här verksamheten. Jag vågar dock påstå att misslyckandena varit begränsade.

Det framgår på s. 9 i utskottets betänkande att 1 106 företag har fått lokaliseringsstöd. Sysselsättningsökningen har enligt dessa uppgifter varit 35 000. Jag kanske borde framhålla att oftast ger lokaliseringsstödet tyvärr inte någon sysselsättningsökning, men det räddar sysselsättningen. Detta finns inte med i statistiken. Det går knappast någon vecka utan att vi har något lokaliseringsstöd i glesbygderna som räddar sysselsättningen åt kanske 15 eller 20 personer. Detta betyder mycket, och man får inte glömma det när man talar om lokaliseringspolitikens betydelse. Det förefaller underligt att dra slutsatsen att lokaliseringspolitiken inte medfört någon ny sysselsättning eller några nya jobb.

Jag vill påpeka, och det framgår av utskottsbetänkandet, att huvudparten av stödet har formen av lån – 80 %. Den miljardrullningen går nu två vägar. Staten börjar också få tillbaka – 150 miljoner i amorteringar och 160 miljoner i ränta – på lokaliseringslånen. Eftersom långivningen undan för undan byggts upp under de gångna åren, kommer räntorna och amorteringarna att öka mycket kraftigt under de kommande åren.

Vi har också uppgifter på hur många misslyckanden som skett på den här punkten. Detta kan man mäta genom att säga att vi gjort förluster på lånen motsvarande 2,2 %. Det är inte mer än vad bankerna förlorar på sin verksamhet. Då är ändå bankernas risker normalt mindre än den risk staten tar för sådan här verksamhet. Därför har resultatet varit mycket gott. Riskerna är, som jag har sagt, mycket begränsade.

Det finns en siffra till som jag gärna ville framföra, herr talman. Totalbeloppet för alla investeringar som kommit till genom denna stödverksamhet har uppgått till 5,6 miljarder. Den siffran betyder en mycket större sysselsättningsökning än vad som framgår av utskottsbetänkandet. Här tillkommer byggnation och andra indirekta effekter.

Som framgått av flertalet inlägg här står vi mitt uppe i en mycket intensiv utredningsverksamhet när det gäller lokaliseringspolitiken. Det är inte brist på utredningar. Nu gäller det att samla de olika bitarna till en enhet. Länsplaneringen pågår i tredje etappen – Länsplanering 74. Sysselsättningsutredningen har sin särskilda grupp som sysslar med regionalpolitiken. Decentraliseringsutredningen behandlar frågan om överförande till länsnivå av beslutanderätt i vissa ärenden om regionalpolitiskt stöd. Sedan har vi utredningen om regionalpolitiska styrmedel ute på remiss. Expertgruppen för regional utredningsverksamhet har också tagit fram ett omfattande material. Därtill har vi en promemoria om 1968 års lokaliseringsutredning.

Inom arbetsmarknadsdepartementet räknar vi med att kunna ge en samlad redovisning av resultatet av Länsplanering 74 i december i år. Sysselsättningsutredningen kommer med sitt första delbetänkande då, och resultatet av 1975 års långtidsutredning finns då också framme. Efter remissbehandlingen har vi ett mycket omfattande material som kan ligga till grund för en sysselsättningspolitisk proposition där riktlinjerna för den fortsatta regionalpolitiken blir en väsentlig del. Den kan läggas fram för riksdagen under våren 1976, så sent på våren emellertid att den be-

handlas först under hösten 1976.

Jag vill sluta med detta, herr talman, och säga att när vi nu utformar våra förslag till riksmötet 1976 så gör vi det utifrån den uppfattningen att regionalpolitiken skall vara ett medel för att åstadkomma ökad jämlikhet i ekonomiskt, socialt och kulturellt avseende mellan människor i olika delar av vårt land.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! I reservationen 2 som fogats till inrikesutskottets betänkande nr 7 tar vi från centerpartiet upp frågan om ortsklassificeringen.

Ortsklassificeringen ingår som en väsentlig del i den regionalpolitik som 1972 antogs av riksdagsmajoriteten. Lika litet nu som då kan vi från centern acceptera ortsklassificeringen. Det visar sig också tydligare år för år vilka negativa effekter den har för utvecklingen i synnerhet inom skogslänen. Den fungerar som ett starkt styrinstrument för en centralistisk utveckling i skogslänen.

Jag tycker att det var ett utomordentligt intressant meningsutbyte mellan herr Stridsman och herr Nilsson i Östersund om just ortsklassificeringen. Och jag vill erinra om vad statsministern sade i den regionalpolitiska propositionen 1972. Han uttalade den förhoppningen att "regionalpolitiken skulle bli en välfärdspolitik för alla medborgare oavsett var de bor i vårt land". Det är tydligt att denna målsättning inte längre är aktuell efter de inlägg som har gjorts här av herr Nilsson i Östersund. Vad man pläderar för i dag från socialdemokratiskt håll är en välfärdspolitik för de medborgare som bor i primära centra.

De regionala satsningarna sker främst på de största orterna i länen. En regionalpolitik som främjar en regional ortsstrukturer med stark tillväxt i primära centra ger inte tillräckligt utrymme för kraftfulla insatser i de sysselsättningsvaga glesbygdskommunerna, framhåller centern i sin partimotion.

I stödområdet sker inom länen en kraftig koncentration till primärcentra. Det mest uttalade exemplet är Luleå. I Jämtlands län har Östersund ökat med över 1 000 personer, medan samtliga övriga kommuner utom Härjedalens kommun har minskat. Liknande utveckling redovisas i de övriga skogslänen.

Jag visar nu på kammarens interna TV-skärm två diagram över befolkningsutvecklingen i länsgrupper och ortgrupper i förhållande till riksutvecklingen under 1960–1973. Det första klagör hur brant nedåtgående kurvan för skogslänen är jämfört med övriga länsgrupper. Detta är i och för sig ingen nyhet. Det var under den här tiden som centern ropade efter regionalpolitiska åtgärder, tyvärr mycket länge – alltför länge – för döva regeringsöron. Jag skall visa nästa diagram varav framgår just de negativa effekterna av ortsklassificeringen. Man ser att storstäder och primära centra har en positiv utveckling medan regionala centra och kommuncentra visar en negativ utveckling. Diagrammen är hämtade ur Samverkan för regional utveckling, SOU 1974:82.

I många glesbygdskommuner är läget sådant att ytterligare befolkningsminskning innebär allvarliga försämringar av möjligheterna till sysselsättning och av serviceutbud. Vi tycker för vår del inom centerpartiet att det är självklart att de stora lokaliseringpolitiska insatserna måste göras där problemen är störst.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2, som handlar just om centerterns syn på ortsklassificeringen.

Jag vill i det här sammanhanget också ta upp utvecklingen inom mitt eget län, Gävleborgs län. Arbetsmarknadsministern var i Gävleborgs län i januari i år och sade därvid bl. a. vid en presskonferens enligt vad som refererades i tidningarna att Gävleborgs län har stöttats bra. Gävleborgs län har stöttats dåligt, enligt min mening. Om man jämför med vad de övriga skogslänen erhåller i bidrag hamnar Gävleborgs län långt ned på listan: näst sist, följt av Jämtlands län. Om man ser på perioden 1 juli 1965 – 30 juni 1974 finner man betydande skillnader i de bidrag som har utgått. Det rör sig om mellan 100 och 230 milj. kr. under denna tid som vart och ett av övriga skogslän har fått mer i bidrag än Gävleborgs län. Jag undantar då Jämtlands län.

Det är verkligen inte fråga om att missunna de övriga skogslänen deras bidrag, utan det är fråga om att förstärka stödet till de län som just nu framför allt behöver det, och det är Gävleborgs och även Jämtlands län. Gävleborgs län behöver över 15 000 nya jobb inför 1980-talet – det framgår av förslaget till Länsprogram – om människorna i vårt län skall ha samma sysselsättningsgrad som man har i landet som helhet. 15 000 nya jobb – det säger allt om behovet av ett ökat stöd till Gävleborgs län.

Medan utvecklingen varit positiv i de övriga skogslänen efter 1970 har Gävleborgs län således erhållit sämre stöd och redovisar ett sämre sysselsättningsstillskott än de övriga länen – utom Jämtlands län. En del kommuner i länet – Hofors, Ockelbo och Ljusdal – har mycket ogynnsam befolkningsutveckling, och det är nödvändigt med särskilda insatser för dessa kommuner och framdeles också i Nordanstig och Ovanåker.

Ljusdals kommun var den enda av Hälsinglands kommuner som minskade sin befolkning 1974. Genom rationalisering inom jord- och skogsbruk har många sysselsättningsstillfällen försvunnit, men någon motsvarande ökning har inte skett inom industri och service.

Ljusdal har länets lägsta förvärvsintensitet för alla åldersgrupper. Vi har från centern bl. a. begärt ett statligt industricentrum till Ljusdal. Stiftelsen Industricentra kommer att i vår avlämna synpunkter och förslag om den fortsatta utbyggnaden av industricentra, och vi kommer därför att snart få underlag för ställningstagande till den fortsatta utbyggnaden och val av orter.

Gästrikland, som ej tillhör stödområdet, har tidigare haft en relativt gynnsam utveckling befolkningsmässigt, men efter 1970 kan man notera en markant förändring. Ortsklassificeringen slår särskilt hårt här. Samtliga kommuner i Gästrikland minskade sin befolkning 1974 medan Gävle,

som är primärt centrum, ökade befolkningen.

Den industriella strukturen i Gästrikland är mycket ensidig, och det krävs därför särskilda stödåtgärder för att åstadkomma ett mer differentierat näringsliv.

I Sandviken och Hofors dominerar järnbruksindustrin och i Ockelbo dominerar jord- och skogsbruket. Detta medför betydande sysselsättningsvärigheter för kvinnorna. Herr Nilsson i Östersund har klart sagt att ortsklassificeringen ger sämre möjligheter till arbete för ungdomen i kommuncentra, och vi kan konstatera att så också blir fallet för kvinnorna.

Den nuvarande stödområdesgränsen som delar länet är inte acceptabel. Det är nödvändigt att få till stånd en förändring. I reservationen 1 säger vi centerrepresentanter i utskottet:

”I ett stort antal motioner till årets riksdag föreslås utvidgning av såväl det allmänna som det inre stödområdet. — — Utskottet ser dessa motioner som ett uttryck för att de nuvarande regionalpolitiska medlen är otillräckligt differentierade för att kunna bidra till en positiv utveckling i alla kommuner.”

Vi begär från centern en parlamentarisk utredning om regionalpolitiken och säger vidare i reservationen:

”Enligt utskottets mening bör den regionalpolitiska utredningens uppgift vara att utifrån en decentralistisk grundsyn lämna förslag till en ny regionalpolitik byggd på kriterier och med en länsdemokratisk beslutsordning som framhållits i motion 1975:222. Utredningsarbetet kommer därmed att vara så inriktat att de krav som nu förs fram i skilda motioner för olika områden bör beaktas inom ramen för den nya regionalpolitiken. Dessa frågor kommer också att prövas av nästa års riksdag — —.”

Kraven bör alltså beaktas. Under tiden bör särskilda regionalpolitiska hänsyn tas till den grå zonen, som omfattar även Gästrikland, och behov av insatser i Gästriklands kommuner och i de aktuella hälsingekommunerna måste tillgodoses genom punktinsatser.

Regionalpolitiken måste inriktas så att vi kan skapa jämlika och goda levnadsbetingelser för alla människor i vårt land.

Jag ber härmed, herr talman, att få yrka bifall till de reservationer som jag har skrivit under.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Även fru Jonäng odlade tesen att det var de primära centra som fick det mesta stödet och att dessa suger ut övriga delar av länet. Men detta är fel, och jag skall ta några exempel från fru Jonängs hemlän, Gävleborgs län. Exemplet omfattar lokaliseringsstöd som beviljats perioden 1965–1974. Då fick Gävle ett totalt stöd på i runda tal 34 milj. kr. medan Bollnäs fick 45 milj. kr., Hudiksvall 38 milj. kr., Ovanåker 30 milj. kr. och Söderhamn 24 milj. kr. Detta jävar klart fru Jonängs påstående att det är de primära centra som får det mesta stödet. Det är icke så.

Fru JONÄNG (c) kort genmäle:

Herr talman! Ortsklassificeringen gäller faktiskt inte bara i Gävleborgs län utan över hela landet. Av de diagram som jag visade på bildskärmen framgår verkligen i svart på vitt utvecklingen dels i primära centra och i storstadsområdena, dels i kommun- och regioncentra.

Herr Nilsson i Östersund räknade upp en del av de bidrag som har gått ut till olika kommuner i Gävleborgs län. Man kan notera det mycket kraftiga stöd som Gävle har fått. Gävle är ett primärt centrum och har en naturlig växtkraft i sig. – Gävle har också ökat sin befolkning 1974 till skillnad från alla de övriga kommunerna i Gästrikland. Även där hade en satsning behövts.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Statsrådet Bengtsson och likaså herr Nilsson i Östersund påminde om att det är tioårsjubileum för lokaliseringspolitiken och framhöll att den har medverkat till att skapa åtskilliga arbetstillfällen och förhindrat en ökad arbetslöshet. Det är alldeles riktigt, och jag har ingenting att invända mot det. Vi får dock inte glömma att det också finns anledning att ge en blomma åt det svenska näringslivet över huvud taget. Det är ju trots allt betydligt flera människor som fått sysselsättning i de företag som icke alls har fått något lokaliseringsstöd.

Som vi redan hört behandlar det föreliggande betänkandet från inrikesutskottet budgetpropositionens förslag beträffande regionalpolitiken och ett femtiotal motioner.

Propositionen anvisar till bidragsverksamheten för budgetåret 1975/76 ett förslagsanslag av 189 386 000 kr., till särskilda stödåtgärder i glesbygden ett reservationsanslag på 25 milj. kr., till statsgaranti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital ett belopp av 25 milj. kr. och till lokaliseringslån 300 milj. kr. Den hittills bedrivna regionalpolitiken har, som jag nyss sade, medverkat till ökad sysselsättning inom stödområdet. Vi moderater anser emellertid att det hade varit önskvärt att en större del av de förbrukade anslagen hade använts till generellt verkande medel. Då kanske även de andra företagen, de som jag nämnde inledningsvis, också hade fått del av lokaliseringsstödet och därigenom ytterligare kunnat öka sysselsättningen. Om de hade kommit i åtnjutande av stödet, hade ju likvärdiga förutsättningar skapats även för dem, och det hade inte blivit så stor skillnad mellan dem som får stöd och dem som inte får det.

Vi har emellertid ingenting att invända mot de föreslagna anslagen. Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets hemställan på den punkten.

Må det sedan tillåtas mig att säga några ord om en del motioner.

Ett flertal motioner tar upp förslag om ändring av stödområdesgränserna, både yttre och inre. Som jag och många med mig tidigare framhållit i regionalpolitiska debatter är det naturligtvis från såväl sysselsättnings- synpunkt som administrativ synpunkt besvärande med stödområdesgrän-

Regional utveckling

ser som skär tvärsigenom ett län. Så är det t. ex. i Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. Helt naturligt vore det önskvärt att platser som Ockelbo i Gästrikland eller Hofors med ett mycket ensidigt inriktat näringsliv eller Smedjebacken låge inom stödområdet.

Likaså finns det berättigade önskemål om att det inre stödområdet skulle vidgas så att t. ex. glesbygdsstödet kunde komma fler till del. Utskottet gjorde under sistlidna augusti en resa i Stockholms skärgård. Vi kunde därvid konstatera att på åtskilliga av de öar vi besökte var problemen minst lika stora som på vissa platser inom det inre stödområdet. Herr Lidgard m. fl. moderater påpekar detta i erf motion.

Utskottet säger sig vara medvetet om att speciella problem råder i landets skärgårdar. Personligen anser jag att så är fallet i många av våra skärgårdar och att det från turist- och rekreationssynpunkt och inte minst med tanke på landsskapsvårdande jord- och skogsbruk är nödvändigt med en levande skärgård. För att upprätthålla en levande skärgård måste den bofasta befolkningen beredas möjlighet att bo kvar, utveckla sina verksamheter och ges rätt att i ökad omfattning disponera sin mark. En mängd byggnadsförbud torde behöva upphävas för att befolkningen verkligen skall få utveckla sina verksamheter där och kanske öppna ett och annat område för ökad fritidsbebyggelse.

I andra motioner av t. ex. herrar Westberg i Ljusdal, Olsson i Järvsö, Nygren och mig själv föreslås flera industricentra. Visst skulle vi gärna se fler industricentra, t. ex. i Gävleborgs län och framför allt i Ljusdal, och visst skulle vi gärna se att en del kommuner, Örnsköldsvik m. fl., fick en ändrad ortsklassificering. Från moderata samlingspartiets sida betonade vi redan när ortsklassificeringen infördes, att den under inga förhållanden får vara fastlagd för all framtid. Den bör kunna omprövas när förhållandena så kräver. Det tycks vara fallet redan nu för Örnsköldsvik, Storuman, Visby m. fl. platser.

Efter denna positiva genomgång av ett flertal motioner skulle herr talmannen och de ärade ledamöter som är närvarande i kammaren kunna ställa den berättigade frågan: Varför har herr Nordgren inte reserverat sig på alla dessa punkter? Jag har fått den frågan förr och även inför den här debatten, och jag vill gärna svara på den. Statsrådet Bengtsson har ju delvis gjort det, men inte sett från de synpunkter som vi i moderata samlingspartiet företräder.

Läget är ju det att ett mycket omfattande utredningsarbete för närvarande pågår på det regionalpolitiska området. Inom länen arbetas med förslag till länsprogram – Länsplanering 1974 – som skall ge de regionalpolitiska riktlinjerna för de olika länen. Arbetet skall redovisas till arbetsmarknadsdepartementet i sommar, och under hösten 1975 skall materialet bearbetas. Resultatet skall tillsammans med långtidsutredningen och sysselsättningsutredningens första etapp presenteras i slutet av året. Vidare pågår en omfattande utvärdering av regionalpolitiken inom länsplaneringen, sysselsättningsutredningen och expertgruppen för regional utredningsverksamhet – ERU. Detta har bekräftats av statsrådet,

som också bekräftade att vi under nästa års riksdag skall få en proposition i ärendet.

Vi moderater i utskottet anser det rimligt att avvakta bearbetningen av detta material och de slutsatser som kan dras därav innan vi tar ställning till den framtida inriktningen av regionalpolitiken. Detta gäller så mycket mer som det ligger så nära i tiden och utskottet på den ena punkten efter den andra presenterar en positiv skrivning och förutsätter att hänsyn kommer att tas till frågorna i den till nästa års riksdag aviserade propositionen, vilket jag – med hänsyn till utskottets positiva skrivning och statsrådets deklaration här – förutsätter att statsrådet och regeringen kommer att göra.

Herr talman! Till betänkandet har vi moderater fogat endast en reservation och två särskilda yttranden. Reservationen – nr 4 – gäller beslutet om andra etappen av omlokalisering av statlig verksamhet. Herr Oskarson har redan berört den frågan och fru af Ugglas kommer ytterligare att belysa den. Jag kan därför nöja mig med att erinra om att vi moderater krävde att man skulle inhämta erfarenheter från etapp 1, vad såväl kostnader som personalproblem beträffar, innan beslut om etapp 2 fattades. Så har icke skett. Vi kan nu konstatera att etapp 1 synes bli mycket dyrare än beräknat och att personalproblemen blivit betydligt större än beräknat. Både regionalpolitiska skäl och behovet av en närmare belysning av omlokaliseringens konsekvenser för statsverket, för skattebetalarna och för de anställda talar således för uppskov med de projekt inom etapp 2 där alltför stora förberedelser ännu ej hunnit verkställas.

Jag yrkar alltså med detta bifall till reservationen 4.

Med det särskilda yttrandet nr 2 angående maskininvesteringar i industricentra vill vi framhålla angelägenheten av att i framtiden iaktta restriktivitet i vad gäller dyrbara maskininvesteringar i och för uthyrning. Man måste ju räkna med – tyvärr kanske – byte av hyresgäst, och det är inte säkert att den första maskininvesteringen passar den andra hyresgästen.

I det särskilda yttrandet nr 3 efterlyser vi ett samlat åtgärdsprogram för att skapa förutsättningar för fast bosättning i skärgårdsområdena, och jag har redan tidigare kommenterat det.

Det finns emellertid, herr talman, en åtgärd som vi från moderat håll är efter år fört fram och som utan tvivel skulle vara ytterst värdefull för utvecklingen och sysselsättningen inom det inre stödområdet. Den hör visserligen inte till inrikesutskottets ärenden, men jag anser ändå att den bör omnämnas i en debatt som den här. Det gäller vårt upprepade krav på avveckling av löneskatten i det inre stödområdet.

Det kan inte vara rimligt och riktigt att t. ex. de små företagen och jordbrukarna i det inre stödområdet skall vara med om att via ständigt stigande arbetsgivaravgifter betala utvecklingen av företag i expansiva större kommuner. Vi kan konstatera att antalet företag och då inte minst serviceföretagen, som är nödvändiga för befolkningen i glesbygderna inom det inre stödområdet, minskar ganska snabbt f. n. Enligt vår upp-

fattning är det, om man vill behålla glesbygden levande, nödvändigt att sätta in snabba generella åtgärder. En sådan åtgärd är enligt vår mening att avveckla löneskatten i det inre stödområdet. I de allra flesta länder som bedriver lokaliseringspolitik praktiseras just differentierad beskattning i sådana områden.

Herr talman! Låt mig sluta med att uttrycka den förhoppningen att regeringen i den aviserade propositionen tar hänsyn till vad som anförts i utskottets betänkande och även funderar litet på om man inte åtminstone skulle kunna pröva den generella åtgärd som jag här har talat om, alltså att avveckla löneskatten i inre stödområdet.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var två saker i herr Nordgrens anförande som jag här vill ta upp.

Han är orolig för de bidrag och lån som Industricentra lämnat till vissa maskininvesteringar i Strömsund och Lycksele. Där gäller det vissa fasta transportanordningar och anordningar för extra ventilation m. m. Det är sådant som i och för sig är stödberättigat, men industristiftelsen kunde enligt kungörelsen formellt inte stå som mottagare av lokaliseringssöd, och då gjorde man detta arrangemang som regeringen nu anmäler. Det är alltså anordningar som blir kvar i lokalerna. Det finns ingen risk för att en företagare tar dem med sig när han flyttar.

Den andra saken som herr Nordgren tog upp var om man inte inom det inre stödområdet borde slopa arbetsgivaravgiften. Herr Nordgren talade visserligen mest om småföretagen, det skall jag erkänna, men han menade väl samtliga företag inom det inre stödområdet. Jag har framför mig här en förteckning som visar vinsterna i några stora företag i det inre stödområdet. Ett av dessa företag är Cellulosabolaget (SCA). Där redovisar man en vinst på 747 miljoner för 1974. Mo och Domsjö redovisar 483 miljoner, Korsnäs Marma 232 miljoner och Norrlands skogsägare (NCB) 270 miljoner. Vidare har min gamle arbetsgivare Bergvik & Ala skrapat ihop 112 miljoner.

Vad jag vill säga med detta är, att mot bakgrund av de stora vinster som de flesta skogsbolag redovisar skulle det vara orättmätigt att lätta skattebördan genom att för dem avskaffa arbetsgivaravgiften. Och därtill kan läggas att detta inte skulle skapa ett enda nytt arbetstillfälle, däremot kanske en ökad aktieutdelning.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Vad maskininvesteringarna och Industricentra angår sade jag bara att vi skall vara restriktiva i fortsättningen, ty man kan inte vara säker på att en eventuell kommande hyresgäst har behov av samma maskiner som den förste hyresgästen hade i samma centrum. Men om det bara gäller ventilationer och liknande har jag naturligtvis ingenting emot det, herr Nilsson i Östersund. Annars är det en restriktivitet som jag tycker är riktig.

Sedan betonade jag att det här gällde det inre stödområdet, och jag är faktiskt granne med ett av de bolag som herr Nilsson talade om, nämligen Bergvik & Ala, och det ligger inte inom inre stödområdet – i varje fall inte huvudkontoret, där siffrorna redovisas. Det är väl ungefär likadant med de andra företagen. Och det är i det inre stödområdet som vi menar att man skulle avveckla löneskatten. Även om samtliga de företag herr Nilsson i Östersund nämnde skulle ligga inom det inre stödområdet och hela deras vinstbeskattning skulle ske där, så visar herr Nilssons eget exempel att det är något fel i konstruktionen av vårt skattesystem. Det måste vara något fel på ett skattesystem som kan verka så orättvist att mindre företag i det inre stödområdet får vara med och betala det lokaliseringsstöd och de bidrag som en del av de stora företagen fått.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi skall inte blanda ihop begreppen, herr Nordgren. Det är riktigt att t. ex. Bergvik & Alas huvudkontor ligger utanför det inre stödområdet, men de här bolagen har hundratals anställda inom det inre stödområdet som de betalar arbetsgivaravgift för. Herr Nordgren menar ju att man skulle slopa arbetsgivaravgiften – då skulle företagen anställa mer folk även inom det inre stödområdet. Men den effekten kommer en sådan operation säkert inte att få. Däremot får man ett stort inkomstbortfall för staten och en del andra effekter, om man tar bort arbetsgivaravgiften. Är man ute efter att skapa nya arbetstillfällen, tror jag att man tar grundligt miste när man förordar en sådan operation.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det viktigaste är ju att hålla glesbygden levande och försöka ha serviceföretagen där, och det är i regel mindre företag. Enligt vad jag har mig bekant betalar de stora bolagen arbetsgivaravgiften för hela personalen från huvudkontoret. Företagen anses ligga där huvudkontoret ligger – man betalar inte arbetsgivaravgiften lokalt.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Som framhållits tidigare i debatten om detta betänkande har det även i år väckts många motioner om regionalpolitiken. Jag skall strax återkomma till detta. Låt mig först få säga att en del av dessa motioner inte är helt nya. Det är väl något av tekniken här i riksdagen att återkomma med sina yrkanden år efter år. Man gör det i förhoppningen att så småningom vinna gehör för sina krav.

Jag vill inledningsvis ta upp ett av dessa krav. Det är förslaget i motion 1695 om en decentralisering av beslutanderätten i lokaliseringsärenden. Vi framhöll redan i en motion till 1972 års riksdag att en decentralisering till länsstyrelserna skulle innebära uppenbara fördelar. Vi fick då inte något gehör för detta krav. I dag kan vi dock konstatera att vi nu genom utskottets skrivning fått stöd för detta vårt krav. Inrikesutskottet säger

nämligen på s.11 och 12, där motionen behandlas, att utskottet utgår ifrån att den parlamentariska utredningen om decentralisering i förvaltningen utnyttjar sin möjlighet att lägga fram ett separat förslag. "Det är nämligen önskvärt att förslaget presenteras i sådan tid att det blir möjligt för statsmakterna att ta ställning i samband med den centrala utvärderingen av länsplanering 1974", säger utskottet. Detta vill utskottet nu ge regeringen till känna. Vi är från vårt håll tillfreds med att vi nu har vunnit gehör för behovet av decentralisering av beslutanderätten i lokaliseringsärendena.

Statsrådet sade förut att det finns risker med den här miljardrullningen. Men man får ta risker – det ligger i sakens natur att man måste ta vissa risker i ett omfattande ekonomiskt engagemang. Det är väl ingen som vill motsäga det, men vad vi tror och hoppas är att man skall få ännu bättre möjligheter till både bedömning och uppföljning, om man kan åstadkomma den decentralisering av såväl beslutanderätten som uppföljningen, som vi alltså i flera år har föreslagit och som vi nu har fått gehör för.

Fru talman! Som jag sade inledningsvis är det många motioner i detta ärende, och alla dessa motioner berör också många orter. Jag roade mig med att räkna igenom hur många län som berördes av de olika motionerna, och jag fann att det var inte mindre än elva län. Hur många orter inom varje län som berörs har jag inte kunnat följa upp. Det intressanta är väl ändå att de propåer som gjorts inte rör bara Norrbottens, Västerbottens, Gävleborgs och Kopparbergs län – som vi naturligtvis ofta när det är fråga om lokaliseringsstöd och regionalpolitik har all anledning att syssla med. Nu gäller det också mitt eget län, Södermanland, det rör i allra högsta grad Stockholms län – alltså både Stockholms kommun och länet – samt Gotland, Blekinge, Skånelänen, Skaraborgs län, Göteborgs och Bohus län, för att nu räkna upp dem som jag fann i de många motionerna.

Det är klart att detta är hjärtenära angelägenheter, som man gärna tar upp. Ingen av oss skulle väl vilja ställa sig upp och säga att det måste vara galeit med sådant som med ett fult uttryck brukar kallas för bypolitik. Var och en får självfallet tala för sig själv – vi har ändå fått uppdraget från de väljare som vi har där hemma att ta fram våra angelägenheter och söka tillvarata våra intressen. Jag skulle kunna ta exempel från mitt eget län, men eftersom jag ser att det på den relativt långa talarlistan finns andra företrädare för dessa intressen som jag tror tar upp det ämnet skall jag i stället exemplifiera med Gotland.

Det var en avgjord fördel när vi fick igenom kravet på att Gotland skulle tillhöra stödområdet – det hade varit ett länge närt krav. Nu yrkas det en fortsättning, som går ut på att Gotland skall tillföras det inre stödområdet. Även för det kravet finns givetvis gehör, eftersom det visat sig att det var så bra när Gotland kom att tillföras stödområdet. Kan man ta ytterligare ett steg, är det naturligtvis en fördel.

Inom utskottet är man också medveten om detta. Det sägs nämligen

längst ner på s. 14 och överst på s. 16: "I fråga om det inre stödområdet föreslog utskottet" – alltså tidigare år – "inte heller någon förändring men förordade en försöksverksamhet som innebar att det till det inre stödområdet knutna sysselsättningsstödet skulle i vissa fall kunna utgå till företag strax utanför gränsen samt på Gotland."

Ja, fru talman, jag har tagit detta som exempel på den teknik som vi arbetar med, och när man möter gehör i utskottet, noterar man ju det med tillfredsställelse.

Men jag skall säga ytterligare något.

I motion 1975:1695 av herr Eriksson i Arvika m. fl. tar vi upp frågan om servicegarantin för orter i glesbygden. Vi är inte riktigt tillfreds med den långsamma takt i vilken frågan har behandlats. Herr Jonsson i Mora har tidigare i debatten behandlat den reservation som vi avgivit och som även centerpartiets representanter i utskottet anslutit sig till. Vi kräver i reservationen att riksdagen med bifall till motionen som sin mening ger regeringen till känna att förslag till servicegaranti för mindre orter måste tas fram i sådan tid att frågan kan behandlas i samband med den proposition som har aviserats på grundval av länsplanering 1974.

Frågan om servicegaranti i relation till sysselsättningssvårigheterna har tidigare berörts i debatten. Det kan därför finnas skäl att ytterligare understryka att just serviceförsörjningen är viktig för sysselsättningsutvecklingen. Om det finns brister i serviceförsörjningen riskerar man att permanenta svårigheterna. Därför är det angeläget att kraftfulla motåtgärder vidtas. Detta framhöll herr Eriksson i Arvika i en reservation till styrmedelsutredningen. Där säger han vidare, och det förtjänar att understrykas i detta sammanhang, att "restriktiva styrmedel riskerar att hämma expansionen i näringslivet och därmed försämra förutsättningarna för en jämnare fördelning av arbetstillfällena mellan regionerna". Och så hänvisar han till att utredningsmajoriteten understryker att ett system med tillståndsprövning inte ger ytterligare sysselsättning. I stället för att bygga ut samhällsfunktionerna bör en förstärkning ske på områden som kan verka stimulerande på nyföretagsamhet och expansionstakt.

Jag har velat understryka detta, fru talman, med hänsyn till den debatt som har förekommit för att därmed också klargöra folkpartiets ställning i denna fråga.

I inrikesutskottets betänkande behandlas också skärgårdsproblemen, och det är i och för sig naturligt eftersom utskottsledamöterna vid besök i Stockholms skärgård haft möjlighet att studera problemen. I utskottet finns självfallet också människor som mer eller mindre kommer i kontakt med skärgårdsproblemen. Det är uppenbart för hela utskottet att här finns problem som måste få en bättre belysning. Detta säger utskottet klart och tydligt: "Utskottet är medvetet om att speciella problem råder i landets skärgårdar. De problemen, som kan skifta mellan olika skärgårdsområden, gäller inte bara den bofasta befolkningens utkomstmöjligheter utan avser även trafiktekniska frågor, tillgång till kommersiell och annan service, skolfrågor m. m."

Vi är i utskottet eniga om att låta oss nöja med detta med hänsyn till det arbete som pågår på området. Jag har bara velat markera det som en angelägen uppgift för den fortsatta verksamheten. Vi har alltså ställt oss bakom förslaget att de här frågorna skall utredas i det fortsatta arbetet.

Inom folkpartiet ser vi med tillfredsställelse mycket av det som sägs i utskottets betänkande som ett bifall till en rad krav och önskemål som vi under flera år har framfört.

Jag vill till sist, fru talman, understryka att jag biträder yrkandet om bifall till reservationen 7.

Under detta anförande övertog fru tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru HÖRNLUND (s):

Fru talman! År efter år har de regionalpolitiska frågorna tilldragit sig ett stort intresse från de enskilda riksdagsmännens sida. De många motionerna ger ju också ett belägg för detta.

Även i år har utskottet haft att behandla ett stort antal motioner med skilda yrkanden. Trots detta har endast åtta reservationer fogats till utskottets betänkande, och det kan konstateras att en mycket stor majoritet står bakom huvuddelen av de förslag som vi har redovisat. Det är, som vanligt endast centern som försöker att profilera när det gäller regionalpolitiken. Man gör det genom att begära en parlamentarisk utredning som skall utvärdera den nuvarande regionalpolitiken och lämna förslag till en ny politik på området.

Det är inte några nyheter som presenteras i centerns reservationer utan gamla, vid detta laget ganska slitna fraser om decentraliseringens alla välsignelser. Som vanligt är det också ett mycket luftigt resonemang som förs i reservationerna. Det framgår knappast vad centern egentligen menar med det som skall bli en ny regionalpolitik – bortsett från att man som vanligt vill ha bort ortsklassificeringen och ersätta det som man kallar centralistiska befolkningsramar med egna målsättningar för befolkningstalen.

När centern säger sig vilja ha en ny regionalpolitik har man tydligen också den uppfattningen att vi har fört en misslyckad regionalpolitik hittills i vårt land. Finns det nu något belägg för detta? Det är tio år sedan vi genomförde den första större regionalpolitiska reformen genom att lokalisingsstöd i form av lån och bidrag började utgå. Det är många som har påmint om detta i dag.

Fram till 1974 års utgång har genom lokalisingsstödet tillskapats över 30 000 nya sysselsättningstillfällen, varav över 22 000 inom stödområdet. Samtidigt har investeringsfonderna haft stor betydelse i de regionalpolitiska sammanhangen och ytterligare ca 15 000 nya sysselsättningstillfällen, varav över 10 000 inom stödområdet, har tillskapats genom användande av investeringsfondsmedel i lokalisingspolitiskt syfte.

Under 1970-talets första år har vi också fattat beslut om utlokaliseringen av ett 40-tal statliga verksamheter plus ett 10-tal delar av statliga verk till 14 orter, vilket också innebär ett nytillskott av ca 10 000 arbetstillfällen i regionerna utanför Stockholmsområdet.

Det finns naturligtvis en rad andra reformer som haft betydelse när det gäller att skapa större jämställdhet orter och regioner emellan och som har främjat en jämnare regional tillväxt och bättre differentiering i sysselsättningen. Jag vill bara nämna förläggningen av universitetsutbildning till ett antal orter i början av 1960-talet. Den kraftiga satsning som skett på utbildningssidan över huvud taget har haft en väldigt stor betydelse från regionalpolitisk synpunkt. Att det haft stor betydelse för Norrland när man där blivit alltmer självförsörjande beträffande den högre utbildningen är ju uppenbart. Det är också en av de bidragande faktorerna när det gäller den numera gynnsammare befolkningsutvecklingen i de nordligaste länen.

Det kan konstateras att industrissysselsättningen ökat inom stödområdet under samma tid som den har minskat i andra delar av landet.

Vi har alltså uppnått en hel del av det som avsågs när lokaliseringstödet infördes och det vi åsyftade med de målsättningar och riktlinjer som antogs 1972, nämligen att regionalpolitiken bör syfta till en sådan geografisk spridning av de tillgängliga resurserna att människor i de olika regionerna kan erbjudas likvärdiga sysselsättningsmöjligheter och en likvärdig service. Det är en hög målsättning, och vi har naturligtvis lång väg kvar innan målet kan sägas vara uppnått. Men det har, enligt min uppfattning, verkligen satsats för att åstadkomma en regional balans och det har också hittills lyckats i mycket stor utsträckning.

Trots centerns tal om att vi främjar storstadstillväxten, att primära centra är ett hot mot de mindre kommunernas utveckling, om centralistiska befolkningsramar osv. har faktiskt den hittills drivna regionalpolitiken avsatt betydande resultat framför allt inom stödområdet. Ett belägg för detta ger befolkningsutvecklingen, som jag talade om förut, liksom det faktum att medan de tre storstadskommunerna och flertalet primära centra i övriga landet har minskat i befolkningstal har det samtidigt skett en ökning i primära centra i Norrland. Jag kan t. ex. påpeka att Algots Nord-etableringen har betytt en sysselsättningsminskning i Borås med ca 800, medan flera orter i Norrland naturligtvis får ökad sysselsättning i stället. Å andra sidan vill jag i detta sammanhang peka på att Borås näringsliv får en bättre differentiering på sikt genom exempelvis Volvoetableringen i Borås. Detta, tycker jag, är ett exempel på praktisk regionalpolitik. Man får både ta och ge. På samma sätt bör man därför också bedöma utflyttningen av statlig verksamhet. Vi har ju haft ständigt återkommande debatter i den frågan, och det finns kanske ingen anledning att ta någon större debatt därom i detta sammanhang, eftersom beslutet redan är fattat och förankrat i en stor riksdagsmajoritet. Men nu kommer moderaterna tillbaka med en reservation enligt vilken de vill att beslutet skall rivs upp. Som huvudskäl för yrkandet har man

anfört att omlokaliseringen ansågs vara ett led i strävandena att dämpa expansionen i Stockholmsområdet men att det numera inte föreligger en sådan förutsättning. Reservanterna menar att det i stället har uppstått en stagnation som kommer att förvärras. Man talar också om försämrad arbetsmarknad.

I detta sammanhang kan det kanske vara av intresse att påpeka att antalet förvärvsarbetande i statlig tjänst i Stockholms län trots utlokaliseringen beräknas öka med 6 000–10 000 personer mellan åren 1970 och 1980. Det kan också förutsättas att den övriga tjänstesektorn kommer att växa. Däremot har det skett en minskning när det gäller industrisidan, men det är inte något specifikt för Stockholm – det gäller också på andra orter. Eftersom Stockholm är vår huvudstad med så gott som all central administration samlad på en hand med riksorganisationernas kanslier, länsorgan m. m. är det självklart att där finns en betydande tjänstesektor och att det kommer att vara så även i framtiden. Det kan från den synpunkten anses som praktisk regionalpolitik att vi försöker utlokalisera en del statliga verksamheter som inte nödvändigtvis måste ha sitt säte i Stockholm, medan vi å andra sidan anser att det finns skäl för en industriell tillväxt.

Jag anser att situationen i Stockholmsområdet knappast är så bekymmersam som man vill göra gällande i de motioner som behandlar Stockholmsproblemen. Göteborg t. ex. har en problematik med motsatt utveckling: alltför mycket av tung industri, medan den övriga sektorn knappast kan sägas balansera detta. Samma förhållande gäller i många av våra primära centra i södra och mellersta Sverige. De har också i många fall haft en ogynnsam utveckling, som jag sade förut, eller i vissa fall ökat mycket obetydligt. Det har i vissa fall varit fråga om en nedgång och i vissa fall en obetydlig ökning.

Det finns inte så stor orsak att gå in på enskilda orter och län i detta sammanhang. Vi kommer att få ett mycket omfattande material att ta ställning till, eftersom resultatet av det samlade utredningsarbetet, som nämnts flera gånger här i dag, väntas föreligga redan vid kommande årsskifte.

Däremot finns det skäl att bemöta moderaternas reservation om ett upphävande av beslutet om utflyttning av statlig verksamhet. Det sägs i reservationen att planeringen av etapp 2 inte kommit så långt att det utgör hinder mot en omprövning. Är det verkligen så? I sitt inlägg här tog ju herr Nordgren tillbaka litet när han konstaterade att det endast var på vissa orter som förberedelsearbetet inte hade kommit så långt. Om herr Nordgren hade haft samma förnuftiga synpunkter för några dagar sedan, skulle han inte ha velat vara med om att riva upp beslutet om etapp 1. Men då var han faktiskt på väg att riva upp beslutet om provningsanstaltens utflyttning.

Jag måste rekommendera herrar Oskarson och Nordgren och alla moderater som har för avsikt att stödja denna reservation att gå ut och fråga de moderata förtroendemännen i de aktuella kommunerna. Svaret

skulle då troligtvis bli ett annat när det gäller etapp 2, nämligen att markfrågorna är lösta, att projekteringen har påbörjats och att ett omfattande arbete har nedlagts beträffande kontakterna med berörda verk och myndigheter samt deras personal. Dessutom har kommunerna i hela sin planering tagit hänsyn till den inflyttning som väntas ske. Att reservanterna sedan har pekat också på personalfrågorna och andra skäl, bl. a. kostnaderna, förvånar kanske mig, eftersom samma personer har suttit med vid beslutet om etapp 1 och vid den tidpunkten haft egna förslag om utlokaliseringen. T. ex. herr Nordgren ville ha myntverket till Söderhamn, och herr Oskarson ville ha en annan förläggningsort än de föreslagna för sjöfartsverket, domänverket och arméns tekniska skola. Varför sade man inte nej till utlokaliseringen redan då? Har man blivit så efterklok nu några år efteråt?

Utskottsmajoritetens mening är att utflyttningen bör ske i enlighet med beslut som tidigare har fattats. Det torde också bli riksdagens beslut i dag – åtminstone hyser jag den förhoppningen.

Herr Nordgren och fru Jonäng ägnar sig mycket åt Gävleborgs län. Det kanske inte är så mycket att säga om detta. De har väl sitt intresse där. Men det verkar som om de tävlar med varandra i sina lokalpatriotiska strävanden.

Herr Ekinge talade om decentraliseringen av besluten till länsnivå. Eftersom den frågan skall utredas, finns det ingen anledning att här i dag diskutera värdet av en sådan decentralisering.

Herr Nordgren ville ge en blomma till det privata näringslivet, som han menade har haft större betydelse för landets utveckling än det regionalpolitiska stödet. Man måste fråga herr Nordgren: Hur många företag har tillkommit inom stödområdet utan lokaliseringstöd under de senaste tio åren? Hur många företag kom till förut på privat initiativ? Herr Nordgren vill själv ha nytta av det regionalpolitiska stödet för Gävleborgs län. Då måste väl stödet ändå vara till nytta. Herr Nordgren vill utöka glesbygdsstödet och en del andra saker och ting. Jag förmodar att han vill det, därför att han vet att privat verksamhet inte kan lösa problemen. Varken herr Nordgren eller fru Jonäng kan tydligen lita på de privata företagen i detta avseende.

Fru Jonäng berörde ortsklassificeringen och sade bl. a. att socialdemokraterna vill bedriva välfärdspolitik för dem som bor i primära centra. Också ortsklassificeringen är en fråga som får tas upp i ett större sammanhang, när vi har fått det nya underlaget genom den planeringsomgång som pågår. Låt mig bara slå fast att det för de flesta av oss är självklart att vi behöver åtminstone ett rikt differentierat centrum i varje län, eftersom det innebär att länet såsom helhet får en gynnsammare utveckling. Det betyder också att många, särskilt välutbildade ungdomar, kan stanna kvar inom sitt eget län i stället för att flytta.

Fru Jonäng nämnde kommuncentra. Men en kvalificerad tekniker t. ex. kan sällan få ett jobb i ett kommuncentrum. Det står klart för oss alla andra. Man skulle naturligtvis kunna räkna upp en massa yrken och

utbildningar, där vi vet att vederbörande inte har en chans att i de minsta orterna få ett arbete som passar dem. Det är att slå blå dunster i ögonen på människor att försöka låtsas som om det är möjligt att få en lika rikt differentierad arbetsmarknad i varenda ort i detta land oavsett ortens storlek.

Vi vet att det behövs ett visst underlag, t. ex. när statliga verk skall utlokaliseras eller när högskolor skall inrättas. Det behövs punkter som ger tillräckligt underlag för kvalificerad service och som utgör basorter för kulturell verksamhet. Vi vet också att det inte räcker med detta utan att även regionala centra behöver stöd för att utvecklas till betydande serviceorter.

Detta tycks alla ha förstått utom centern. Ändå återkommer centerpartistiska motionärer år efter år och vill ha sina orter uppflyttade. I arbetet på kommun- och länsplanet har man på centerpartihåll sannerligen inte visat något ointresse för ortsklassificeringen. Är ni verkligen säkra på att centerns kommunalmän vill vara med om att avveckla ortsklassificeringen? De kanske inser att det inte är bara att säga att så ska vi ha't. De förstår nog att det också är nödvändigt att ställa frågan: Var ska vi ta't? Vi har begränsade resurser när det gäller etableringsvillig industri. Vi har inte möjlighet att sprida bebyggelse och service på vilket sätt som helst. Det finns alltså gränser för spridandet. Det insåg också de första centerreservanterna 1964. I reservation till bankoutsrottets utlåtande 1964:48 sade man: "Näringslivet bör vara lokaliserat så långt de företags- och samhällsekonomiska möjligheterna kan bedömas medge." Nu för tiden ser inte centern några begränsningar, vare sig i befolkningstal eller andra resurser. Lättsinnigheten har, måste jag konstatera, blivit alltmer flagrant under åren.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag torde väl inte kunna övertyga Gördis Hörnlund om min uppfattning i vad gäller frågan om utlokalisering av statlig verksamhet, lika litet som hon har någon chans att övertyga mig. Låt mig bara konstatera att vi redan vid den första utlokaliseringen begärde en utvärdering, där vi ville ha klarlagt vad kostnaderna blir, i vad mån det blir en sänkt effektivitet inom förvaltningarna och vilka personalproblem som uppstår. Någon sådan utvärdering fick vi inte, och när vi inte fick den ansåg vi att det inte fanns underlag för att säga ja till andra etappen. Vi föreslog då en annan utväg: delegering av beslut från de centrala myndigheterna ut i regionerna och utflyttning av funktioner, dvs. delar av de statliga verken.

Vi har sagt i vår reservation att planeringen av andra etappen inte har kommit så långt att den utgör ett hinder för en omprövning, och jag har sagt här i debatten att en omprövning bör ske i de fall då planering och förarbete inte fortskridit i den omfattningen att ett avbrott skulle ställa sig ekonomiskt ofördelaktigt.

Förra veckan hade vi i kammaren en debatt i vilken fru Hörnlund var en flitig deltagare, och vi kunde då konstatera hur kostnaderna för utflyttning av statliga verk har sprungit i höjden något alldeles oerhört. Så nog finns det anledning att titta ordentligt på detta.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Fru talman! Fru Hörnlund var litet förvånad över att jag påpekade att oändligt många företag har klarat sysselsättningen utan lokaliseringsstöd. Statsrådet Bengtsson och herr Nilsson i Östersund nämnde att vi kan fira tioårsjubileum för lokaliseringspolitiken. Jag skulle tro, fru Hörnlund, att före lokaliseringspolitikens tid var det alldeles övervägande antalet företag som klarade sysselsättningen här i landet privata företag. Man får väl inte bortse från den insats som görs av dessa.

Herr Oskarson var inne på etapp 1, och jag kanske då skall ta upp våra reflexioner om provningsanstalten som fru Hörnlund tyckte var egendomliga. Vi accepterade etapp 1, även om vi var tveksamma och ville ha bättre kostnadsberäkning. Men vi var av den bestämda uppfattningen att det fanns anledning att hämta erfarenheter från utflyttningsstadiet innan man beslöt om etapp 2. Provningsanstalten är ju ett typexempel på hur det kan bli. Där har man fått helt andra kostnader än beräknat. Man har svårt att få personalen med sig. Dessutom är det synnerligen olämpligt, när vi behöver provningsanstalter här i landet, att lägga de två anstalter vi har praktiskt taget intill varandra. Resultatet blir sannolikt att vi behöver en filial, i varje fall här i Stockholm. En del av landets företagare är ju beroende av provningsanstalten. Man brukar ju försöka sprida ut serviceorganen över de områden som skall betjänas och inte plocka ihop dem på samma ställe.

Myntverket är en gammal historia, som väl tyvärr inte kan ändras på. Statsrådet sade att regionalpolitiken skall vara ett medel att åstadkomma ökad jämlikhet mellan människor i olika delar av landet och skapa sysselsättning i de områden som behöver det. Under sådana förhållanden var det synnerligen egendomligt att man beslöt att lägga myntverket till en så expansiv stad som Eskilstuna, när man hade en Norrlandsstad som faktiskt bättre skulle behövt det. Även här var det f. ö. ytterst svårt att få personalen med – jag tror det var bara generaldirektören och någon till som flyttade dit.

Fru JONÄNG (c) kort genmäle:

Fru talman! Det var faktiskt så, fru Hörnlund, att vi 1962 fick en kommunreform i vårt land som syftade till att skapa näringsgeografiska enheter som skulle kunna fungera ur arbetsmarknads-, service- och kommunikationssynpunkt. De nya kommunerna skulle utgöra grunden till en stabiliserad befolkningsmässig och ekonomisk utveckling. Men tydligen hade socialdemokraterna inte så stor tilltro till kommunreformen, utan man genomförde den orsstruktur som innebär en påtaglig koncentration inom länen och en uttunning både när det gäller befolkning,

arbetsmarknad och service för de mindre kommunerna. Detta är enligt min och centerns mening ett steg tillbaka. Vi vill inte klassa kommunerna mot varandra.

Fru Hörnlund talade om våra begränsade resurser. Just därför att våra resurser är begränsade borde vi utnyttja dem på bästa sätt och inte satsa så ensidigt som socialdemokraterna vill göra. Vi kan aldrig skapa jämlika och goda levnadsbetingelser för alla människor i vårt land med den regionalpolitik och i synnerhet den ortsklassificering som socialdemokraterna vill ha.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Oskarson tog upp att moderaterna begärt en utvärdering av utlokaliseringen och inte varit så intresserad av den första etappen heller. Men jag vidhåller att herr Oskarson faktiskt var med vid den tidpunkten och själv hade förslag på orter. Han ville byta lokaliseringsort i åtminstone tre fall.

Om ni var så skeptiska redan från början på moderat håll när det gäller etapp I kan jag inte förstå hur ni kunde vara så lättsinniga att ställa upp bakom det beslut vi tog den gången.

Man talar nu om att en ändring kan ske i de fall där planeringen inte kommit så långt. Jag skulle fortfarande vilja ge rådet: Fråga era egna kommunalmän, fråga i Luleå, Umeå, Sundsvall, Falun, Borlänge, Karlstad, Eskilstuna, Linköping, Jönköping, Borås och Kalmar om de har samma synpunkter på den här frågan. Fråga om de tycker att planeringen inte gått så långt att åtminstone några av dem kan avstå från detta sysselsättningstillskott. Jag tror ni skulle få nej.

Det talas väldigt mycket om kostnaderna. Det har nämnts i många sammanhang men jag vill upprepa att kostnader hade kommit även i Stockholm, därför att många myndigheter har undermåliga lokaler. Det gäller t. ex. provningsanstalten. Man skall heller inte glömma att investeringarna innebär en injektion i de orter dit verksamheten kommer.

Varför, herr Nordgren, införde vi lokaliseringstöd över huvud taget? Herr Nordgren tyckte att den privata industrin hade klarat etableringar så bra förut. Men så var inte fallet. De privata företagen etablerade sig inte i Norrland. Det var inte därför vi över huvud taget började föra en aktiv regionalpolitik.

Fru Jonäng tar upp frågan om kommunreformen och jag måste säga att den haft stor betydelse. Naturligtvis är kommunerna fortfarande grunden för all planering. Men jag tycker ändå att fru Jonäng borde förstå att alla kommuner icke kan erbjuda all den kvalificerade service som vi fordrar i olika sammanhang. Det är därför man måste stödja sig på regionala och primära centra.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Fru Hörnlund råder mig att gå ut och fråga de moderata kommunala förtroendemännen och sedan räknar hon upp en lång rad

av orter. Får jag komplettera den där listan med en ort – Stockholm. Där kan vi också fråga så kanske vi får litet balans i de här uttalandena. Jag tror resultatet blir likadant för fru Hörnlund som för mig om vi frågar våra respektive kommunala förtroendemän.

Sedan säger fru Hörnlund att det i fråga om kostnader är likvärdigt om man skulle skaffa nya lokaler i Stockholm eller flytta ut. Ja, i de fall där man är tvingad att bygga nya lokaler, men observera, fru Hörnlund, att det är långtifrån i samtliga fall. När vi diskuterar detta gör vi det ju även från samhällets synpunkt i stort och det är med samhällets medel kostnaderna skall täckas.

Man kan, som vi också sagt så många gånger tidigare, nå samma regionalpolitiska effekter just genom utflyttning av delar av de statliga myndigheterna. Man kan delegera besluten och därigenom skaffa arbetstillfällen ute på de olika orterna. Och detta kan man göra utan de dryga kostnader som den nuvarande utflyttningen medför.

Fru JONÄNG (c) kort genmäle:

Fru talman! Fru Hörnlund gav oss rådet att vi skulle fråga våra kommunalmän om deras uppfattningar då det gäller ortsklassificeringen. Jag skulle vilja turnera det rådet till fru Hörnlund: Fråga kommunalmännen i kommuncentra och regionala centra om deras uppfattning om ortsklassificeringen! Fråga dem som bor i kommuner där man har problem med sysselsättning, service och kommunikationer och där man inte får något regionalpolitiskt stöd!

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Oskarson säger att jag skall fråga de kommunala förtroendemännen i Stockholm. Både herr Oskarson och jag har haft rika tillfällen att ta del av deras synpunkter. Det gällde även inför den första utflyttningsetappen. Jag tycker kanske att herr Oskarson skulle ha lyssnat på deras företrädare när det gällde den första utflyttningen, nämligen etapp I. I dag torde det inte vara särskilt stor idé att lyssna på dem. Nu har vi redan fattat beslutet och nu är det andra kommuner som är berörda.

När det gäller utflyttningen av statliga myndigheter skulle de inte betytt någon injektion i form av högre tjänster om vi gått på en delegering. Men det får vi genom att hela verk och myndigheter flyttas ut. Det är en sak som är av stor betydelse i detta sammanhang. Det var nämligen meningen att vi skulle tillskapa en ordentligt differentierad arbetsmarknad i de primära centra som vi har talat om här.

Jag har faktiskt aldrig, fru Jonäng, mött någon som har kritiserat ortskriterierna på lokal nivå vare sig från centerpartistiskt eller annat håll, utan man tävlar – som jag sade förut – med varandra för att få upp sina orter en klass. Det är ungefär vad diskussionerna gäller i dag.

Fru tredje vice talmannen anmälde att herr Oskarson och fru Jonäng

anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Härefter tillkännagav fru tredje vice talmannen att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr RÄMGÅRD (c):

Fru talman! Tidigare talare har berört den regionalpolitiska utredningsverksamheten. Därvid har bl. a. centermotionen nr 222 behandlats, och jag kan helt instämma i vad herr Stridsman anförde.

Jag vill emellertid understryka hur viktigt det är när länsplaneringen 1974 nu skall utvärderas att den verkligen blir parlamentariskt förankrad. Det är en förutsättning för att de olika synpunkter och förslag till åtgärder för att förbättra sysselsättningen, servicen, miljön, kommunikationerna samt befolkningsutvecklingen i länen och kommunerna som kommer fram i remissarbetet också blir åtgärdade. Jag har den uppfattningen att det i tidigare planeringsomgångar inte har blivit särdeles stor effekt av det arbetet. Kommunerna och fackliga organisationer, näringslivet och andra organisationer, som nu lagt ned ett betydande arbete, har rätt att fordra resultat av det utförda arbetet. Det är nödvändigt att deras arbete inte bara blir en pappersprodukt utan att åtgärder vidtas mot bakgrund av det material som arbetats fram i länsplaneringsomgång 1974. Det är därför som vi reserverar oss velat få en sådan inriktning på det kommande utvärderings- och utredningsarbetet att de regionalpolitiska insatserna får sådan utformning att alla kommuner bereds likvärdiga möjligheter till sysselsättning, service, god miljö och inkomst, vilket vi angav också i motionen 1972:1812.

De regionala stimulansåtgärderna når som regel inte de svaga kommunerna med sådan kraft att de genererar en positiv utveckling. Grundläggande för kommunblocksindelningen var, vilket också framkom av fru Jonängs senaste inlägg, att alla kommuner skulle utgöra en näringsgeografisk enhet med utvecklingsmöjligheter. Den notan får vi inte springa ifrån. Enligt vår mening bör riksdagens ställningstagande 1962 i kommunblocksbeslutet vara vägledande för regionalpolitiken.

I motionen 933 av herr Boo föreslås att Ludvika och Smedjebacken skall införlivas i det allmänna stödområdet. Jag har i det avseendet samma uppfattning som jag hade när vi behandlade frågan vid förra årets riksdag. Så länge vi har nuvarande utformning av stödområdena finns det inget motiv för att endast två kommuner i hela Kopparbergs län skall stå utanför stödområdet. Likaså finns det i motionen 645 av mig själv med flera, som återkommer i år, krav om att införliva Rättvik med det inre stödområdet. I det länsplaneringsmaterial som nu ligger ute för remissbehandling i Kopparbergs län har man också pekat på nödvändigheten av att Rättviks kommun införlivas med det inre stödområdet.

Utskottet har vid behandling av alla dessa motioner som berör stödområdena menat att den nu nära förestående slutomgången av

länsplaneringen och det förhållandet att man under hösten kommer att börja utvärdera materialet bör göra att man avvaktar resultatet innan man tar ställning till stödområdets framtida konstruktion. Jag har också anslutit mig till utskottets uppfattning i den frågan, men som jag sade tidigare bör denna utvärdering ske efter de riktlinjer som vi angivit i reservationen 1.

Jag yrkar, fru talman, bifall till reservationen 1.

Den aktiva lokaliseringspolitiken har, som vi tidigare hört, pågått i tio år, men det är först nu som man kan räkna med mera påtagliga resultat av verksamheten. Trots att den negativa befolkningsutvecklingen har förbytts i en positiv utveckling i skogslänen, har vi där en regional obalans. Det är inte minst ortsklassificeringen som har bidragit till detta. Inom stödområdena har en positiv utveckling främst ägt rum i primära centra och i vissa fall också i regionala centra.

Den försöksverksamhet med utbyggnad av industricentra som beslöts av 1972 och 1973 års riksdagar förstärker enligt min uppfattning denna inomregionala obalans. Enligt statsmakternas beslut skall dessa industricentra fullt utbyggda inrymma 300 arbetsplatser och ligga i lägst regionala centra med gott serviceunderlag. Det betyder att kommuner och orter i skogslänen med stora avstånd ytterligare får släppa från sig arbetskraft. Då pendling inom dessa områden i längden är otänkbar, flyttar givetvis de som fått arbete i ett industricentrum till den ort där detta är beläget.

Nu har ett enigt utskott vid behandlingen av motionerna om industricentra framhållit att man vill avvakta hur verksamheten kommer att utvecklas i de nu befintliga anläggningarna i Strömsund och Lycksele innan man går vidare. Jag tror också att det är nödvändigt att stanna upp ett tag för att se hur man i framtiden skall lösa frågan om industricentra. Som ett försök att stimulera kommuner och företag i det inre stödområdet utanför regionala centra har jag tillsammans med andra ledamöter i motionen 224 föreslagit att kommuner skall kunna få statsbidrag med 50 % för uppförande av industrifastighet. Den tanken delas också av herrar Stjernström och Åsling i motionen 1734. De anser att anläggningarna kan uppföras som kommunala beredskapsarbeten med 50 % statsbidrag.

Med en sådan inriktning av stödet kan kommuner hjälpa företag som vill etablera sig i mindre kommuner och orter. Under en övergångstid får företaget tillgång till industrilokaler för att så småningom, när det rotat sig på platsen, bygga själv. Det finns också alltid företag inom orten som behöver nya och ändamålsenliga lokaler, som bl. a. uppfyller kravet på bättre arbetsmiljö för de anställda.

Utskottet har varit positivt i denna fråga och anser att man bör öppna vissa möjligheter i orter i det inre stödområdet med särskilt stora svårigheter. Även om utskottet i fortsättningen pekar på att man bör vara restriktiv till uppförande av industrilokaler, så öppnar sig här möjligheter för kommuner med sysselsättningsvårigheter att få en stimulans för

att öka sysselsättningen inom dessa orter. Jag vill tacksamt notera denna välvilja från utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag i denna del.

Däremot har utskottet inte varit så positivt till motionen 957 om det s. k. IKS-stödet, där vi föreslagit en medelsökning på 2 milj. kr.

Utskottet har avstyrkt motionen. Som motiv har man angivit att man bör avvakta det material som kommer fram om sysselsättningsproblem i glesbygden via sysselsättningsutredningen och den pågående länsplaneringen.

Vi har med vår motion velat låta den verksamhet som nu pågår i 11 kommuner få fortsätta under de ekonomiska förutsättningar som gällt under åren 1971/72 och 1972/73. I och med att allt flera kommuner fått del av detta anslag har stödet per kommun urholkats. Därtill kommer kostnadsfördyringen för löner, materiel o. d. Man får alltså ut mindre dagsverken i dag än tidigare. IKS-verksamheten finns i dag – den är en realitet. Kommunerna har byggt en administration kring denna verksamhet. Den kostar också pengar.

Den här verksamheten har i dag stor betydelse när det gäller att fånga upp ortsbunden arbetskraft. Inte minst har kvinnorna i allt större utsträckning under de senaste åren kunnat få jobb genom IKS. Tack vare den variation av sysselsättningsobjekten som IKS-verksamheten kan erbjuda kan den nå ut till alla orter i en kommun, där det annars skulle ha varit svårt att få sysselsättning. Dessutom frigör man här kapital från enskilda som sätts in för att skapa sysselsättning. Jag kan nämna att i Älvdalens kommun under budgetåret 1973/74 var intressenternas kostnader 588 516 kr. Därav var enskilda kostnader 417 353 kr. Antalet dagsverken var totalt 5 352, och dessa var hänvisade av arbetsförmedlingen. Det är således en omfattande verksamhet.

Det kan inte vara riktigt att statsmakterna sätter i gång den här verksamheten i glesbygdskommunerna för att sedan undan för undan ekonomiskt urholka den. Jag yrkar, fru talman, bifall till reservationen 8 under punkterna 37 och 38.

I motionen 1695 av herr Eriksson i Arvika m. fl. yrkas att det tillskapas servicegaranti för orter i glesbygd och att förslag därom läggs fram i sådan tid att det kan ligga till grund för propositionen angående Länsplanering 1974. Jag vill understryka vikten av att en verkligt god service kommer glesbygdsbefolkningen till del. Centern och folkpartiet har på den här punkten en gemensam reservation. Inte minst i skogsbygderna, där åldersfördelningen eljest är sned med hög medelålder, är det viktigt att tillskapa en god service.

Fru talman! Jag yrkar också bifall till reservationen 7 under punkten 34.

Fru AF UGGLAS (m):

Fru talman! Först vill jag ställa en fråga. Centern har en reservation till det här utskottsbetänkandet under rubriken Åtgärdsprogram för Stockholms län. Jag blir inte klok på den reservationen. Är det på grund

av sin positiva eller sin negativa inställning till Stockholm som centern har reserverat sig på denna punkt i utskottsbetänkandet?

I reservationen står det: "Det är angeläget att det pågående arbetet med länsprogrammen får en realistisk inriktning när det gäller storstads-länen." Är detta ett nytt uttryck för centerns storstadsfientliga politik, eller vad menar man egentligen? Kanske kan t. ex. herr Granstedt upp-lysa mig om detta.

Fru talman! Detta är tredje året i rad som moderata samlingspartiet yrkar omprövning av etapp 2 i den stora verksutflyttningen. Liksom när beslutet ursprungligen togs 1973 är vi ensamma om att reservera oss.

Påtagligt är emellertid, fru talman, hur olika politiker från skilda partier när tillfälle erbjuds och tycks passande tar chansen att åtminstone i ord ta avstånd från verksutflyttningen.

En socialdemokratisk ledamot av denna kammare, herr Lindkvist, sade i förra årets debatt, något förbluffande, att han trodde och hoppades att en framtida regering ånyo kommer att samordna de statliga verksamheterna till huvudstadsområdet.

I förra veckan framhöll herr Ullsten att utlokaliseringen av statliga verk var ett illa genomtänkt beslut av riksdagen.

Det är fler riksdagsledamöter än dessa som borde ha kalla fötter inför verksutflyttningen. Rapportor kommer snart sagt varje vecka om enorma flyttningskostnader, om bristande effektivitet och om oro för hur verken över huvud taget skall fungera. Men väsentligare än allt detta är personalens situation. Jag tror att eftervärldens bedömning av verksutflyttningen bl. a. blir att här visade riksdagen en skrämmande hänsynslöshet mot berörda statstjänstemän.

Är det någon i denna kammare som vill hävda att utflyttningen av folk från Norrland under 1960-talet på grund av bristen på arbetstillfällen på något sätt blir bättre eller mindre orättfärdig på grund av att man i dag tvångsförflyttar människor från Stockholm?

Nog måste det kännas ganska bittert och en smula tragikomiskt för de flyttningshotade tjänstemännen att ta del av § 32-utredningens förslag. Har den socialdemokratiska regeringen bytt åsikt på så få år? 1971 tillmättes personalens synpunkter ingen betydelse. 1973 tillmättes de ingen betydelse. Men 1975 skall de tillmätas all betydelse – utom förstås när det gäller verksutflyttningen.

För jag citera det socialdemokratiska finansborgarrådet John-olle Perssons uttalande apropå den s. k. styrmedelsutredningen: Ingen styrning kommer i framtiden att bli möjlig om man inte har de anställda med sig. Utan samråd kan ingen central omfördelning av arbetsplatserna ske.

Fru talman! Det finns ingen anledning att vänta på framtiden i den här frågan. Samrådet med de utflyttningshotade kan börja med en gång.

Regionalpolitik är en fråga om att ta och ge, sade fru Hörnlund här i kammaren nyss och tog Borås som ett fint exempel. Javisst, men det vi vänder oss emot är metoderna när det gäller verksutflyttningen. Vi motsätter oss inte en decentralisering av statlig verksamhet. Vi protesterar

– och har protesterat – emot den fortgående statliga maktkoncentrationen och centraliseringen av beslutsfattandet till staten. I vårt partiprogram heter det att den önskvärda decentraliseringen av statlig verksamhet bör åstadkommas genom en decentralisering av beslut, inte av myndigheter, och av funktioner, inte av institutioner. En decentralisering av statlig verksamhet är självfallet lättast att genomföra vid omorganisation och då nya förvaltningsenheter skapas.

Riksdagsmajoriteten går motsatt väg. Gamla, i Stockholm sedan länge etablerade förvaltningsmyndigheter flyttas ut medan nya verk förläggs till Stockholm. I själva verket är fru Hörnlunds Borås ett utmärkt exempel på detta. Fru Hörnlund har här i kammaren stridit för att det nya statliga industriverket skall lokaliseras till Borås, och i stället har hon fått statens provningsanstalt från Stockholm. Hade det då inte varit bättre att förlägga industriverket till Borås och behålla provningsanstalten i Stockholm?

Redan när det första beslutet om utlokalisering fattades 1971, framhöll vi moderater att en parlamentarisk utredning borde tillsättas med representation för de fackliga organisationerna samt ekonomisk expertis för att utarbeta underlag för bedömningen av den fortsatta decentraliseringsverksamheten samt framlägga förslag härom. I år, fru talman, har regeringen tillsatt en utredning med uppgift att se hur den statliga verksamheten skall kunna decentraliseras. En sådan utredning skulle ha föregått verksutflyttningen.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 4.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle.

Fru talman! Det var bra att fru af Ugglas tog upp vår reservation nr 3.

Fru af Ugglas vill veta vad vi avser med vår skrivning, när vi talar om att det är angeläget att det pågående arbetet med länsprogrammen får en realistisk inriktning. Detta trodde jag att hon skulle kunna förstå genom att läsa första meningen i reservationen. Där säger vi att den målsättning som fru af Ugglas partikamrater 1972 – fru af Ugglas var ju själv inte ledamot av riksdagen då – var med om att fastställa har visat sig oralistisk. 1972 bestämde man sig för att Stockholmsregionens folkmängd skulle växa med 130 000 människor över födelseöverskottet – märk: över födelseöverskottet. Vi sade att för att skapa bättre förhållanden, bättre service för människorna här i Stockholm skulle man gå på födelsetalen och inte just något mer.

Verkligheten har visat att vi hade rätt. Jag vill fråga fru af Ugglas: Hade det varit bättre att Stockholmsregionen nu haft kanske 50 000 människor mer än i dag? Och då vill jag veta: Varifrån hade de människorna kommit hit? Är det Norrland eller är det mellersta Sverige eller är det södra Sverige som skulle ha släppt till dem.

Jag fastslår alltså att man nu kan se att vi har fått rätt när det gäller befolkningsutvecklingen i Stockholms län – något som även Stockholms läns landsting har erkänt då man sagt att just den nuvarande takten

är fullt realistisk. Därför har vi också uttalat att man måste se till att det pågående arbetet med länsprogrammen blir realistiskt. Det är inte att vara storstadsfientlig, utan det är verkligen att slå vakt om de människor som bor i den här regionen.

Fru AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Fru talman! Det är just centerns "realism" i fråga om storstadsområdena som oroar dem som bor i storstadsområdena.

Herr Stridsman pekade på att utvecklingen inte alls har följt de befolkningsramar som drogs upp. Nej, det har den inte gjort, och det visar kanske att de där siffrorna på papperet inte betyder så förfärligt mycket, utan det väsentliga är de konkreta åtgärderna, de handlingar man utför. Det är här som centern i många fall tar ställning för konkreta handlingar som är storstadsfientliga.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill påstå raka motsatsen till vad fru af Ugglas sade, för det är just den målsättning som riksdagen fastställer som skall vara underlaget för samhällsplaneringen. Vad finns det för annan målsättning?

Första gången som vi i riksdagen över huvud taget fick besluta om en konkret målsättning på detta område var 1972 på hösten. Då fanns det två ståndpunkter: dels en som gick ut på en mer koncentrationslinjebetonad inriktning av regionalpolitiken, dels en mer decentralistisk. Att vår linje för utvecklingen i Stockholmsregionen visat sig vara den riktiga kan väl inte innebära annat än att vi hade en politisk vilja och en ambition att skapa just sådana förhållanden för människorna i regionen som de efterlyser och den service som de behöver.

Fru AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Fru talman! Fortfarande kvarstår min fråga till herr Stridsman vad den här reservationen egentligen innebär. För inte är det så att herr Stridsman tycker att hans partikollega i Stockholms läns landsting, Knut Nilsson, behöver ett särskilt påpekande i utskottsbetänkandet att han skall komma ihåg att göra upp realistiska ramar för utvecklingen inom Stockholmsregionen? Det klarar han väl ganska bra själv ändå.

Fru tredje vice talmannen anmälde att herr Stridsman anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! Herr Stridsman har här på ett utomordentligt sätt svarat på de frågor som fru af Ugglas ställde, men jag kan inte motstå frestelsen att här anföra några kompletterande synpunkter.

Först en sakupplysning, fru af Ugglas. Det är inte landstinget som sköter länsplaneringen, utan det är länsstyrelsen som gör det. Och chef

för länsstyrelsen är landshövding Hjalmar Mehr, en bekant socialdemokrat i detta område.

Sedan tycker jag att fru af Ugglas borde vara väl medveten om konsekvenserna av en planering utifrån orealistiska antaganden om befolkningsutvecklingen. Det är just vad vi har haft inom denna region. Man har föreställt sig en våldsam expansion, men den har inte inträffat. Följden är nu att våra kommunalpolitiker runt om i kommunerna i regionen brottas med våldsamma problem, förorsakade av mängder av tomma lägenheter och överdimensionerade servicecentra och liknande. Planeringssiffror är inte några tomma siffror, utan det är siffror som dimensionerar samhällsapparaten. Om de är orealistiska får man också en överdimensionerad samhällsapparat på vissa områden, vilket kan leda till mycket allvarliga konsekvenser. Det är också något som vi, som lever i regionen, mycket starkt har fått uppleva.

Det som jag begärt ordet för att ta upp berör också Stockholmsregionens problem, och jag anknyter då till en av de motioner som behandlas i förevarande betänkande, nämligen motionen 938. Där tar vi upp frågor om sysselsättningsbalansen i regionen. Vi vet att ett av de största bekymren i Stockholms län är den ojämna fördelningen av arbetsplatserna. I vissa områden – det gäller framför allt centrala Stockholm och vissa förortskommuner – har vi en mycket hög koncentration av arbetsplatser, i vissa andra delar av regionen är det mycket ont om arbetstillfällen. Och resultatet blir att regionens invånare i stor utsträckning måste göra långa pendelresor till och från arbetet, resor som i praktiken förlänger arbetsdagen från åtta till kanske tio timmar. Detta leder till en rad sociala problem, t. ex. små möjligheter till mänsklig kontakt inom familjens ram, barn som måste vistas mycket långa tider på barndaghem osv.

Dessa långa resor ställer också stora krav på trafikapparaten. Vi måste dimensionera såväl vår kollektiva trafik som vårt vägsystem efter de strömmar av människor som dagligen reser till och från sina arbeten över långa sträckor. Och det leder också till att vissa delar av regionen har fått utpräglade sovstadsmiljöer, som praktiskt taget töms på sin vuxna befolkning under dagarna och som fungerar som ett hem för människorna enbart under nätterna. Det är helt naturligt att de områdena erbjuder mycket torftiga miljöer.

Ansvar för att få en balanserad utveckling i regionen ligger naturligtvis på många händer, men utan tvivel ligger en stor del av det ansvaret på staten, eftersom staten just i detta område är en så stor arbetsgivare. Om man ser på hur de statliga arbetsplatserna är fördelade i regionen finner man att staten som arbetsgivare står för en mycket stor del av koncentrationen. Av de cirka 130 000 statsanställda tjänstemän som finns i Stockholms län är över 100 000 sysselsatta i Stockholms kommun, Solna och Sundbyberg. Den statliga sysselsättningen är mera koncentrerad än arbetsmarknaden generellt. Staten bidrar alltså aktivt till koncentrationen. I motionen 938 tas just detta problem upp. Avsikten med motionen är att staten skall ta sitt ansvar som stor arbetsgivare i området och

medverka till att skapa en bättre sysselsättningsmässig balans. Om detta säger nu inrikesutskottet följande: "Att staten såsom en stor arbetsgivare i regionen har ett ansvar för en förbättrad inomregional balans är oundersägligt och behöver knappast särskilt betonas." Jag tycker att detta är ett mycket positivt och glädjande uttalande av utskottet, även om det kanske inte är någon verklighetsbeskrivning. Om man ser på hur den statliga sysselsättningen hittills har fördelats i regionen får man ingen känsla av att staten har tagit något sådant ansvar. Och om man ser på de aktuella planerna när det gäller byggande av nya lokaler för statliga ämbetsverk och liknande finner man inte heller några tendenser mot ett sådant ansvarstagande av staten i egenskap av arbetsgivare i regionen. Men låt oss hoppas att regeringen noga kommer att läsa inrikesutskottets betänkande och tänka på vad där står. Jag tror att det vore nyttigt läsning, inte minst för arbetsmarknadsministern Bengtsson. Jag hade nämligen för ungefär ett år sedan en debatt med honom här i kammaren om just dessa frågor. Då kunde jag inte märka att arbetsmarknadsministern såg denna fråga på samma sätt som inrikesutskottet gör när man säger att det är självklart att staten skall ta sitt ansvar. Låt mig citera en passus ur denna debatt. Herr Bengtsson sade:

"Nödvändigheten har ju gjort att verken centraliserat sin verksamhet. När vi ökar verksamheten får det ske där ämbetsverket finns.

Jag trodde verkligen det var självklart att man inte kan bära sig åt hur som helst bara därför att det är en statlig huvudman på en arbetsplats."

Jag försökte den gången att få något slags principuttalande av arbetsmarknadsministern om att han var beredd att medverka till att få en bättre balans på sysselsättningen, men något sådant medgivande kunde jag inte få. Efter den formulering som inrikesutskottet nu använt i sitt betänkande hoppas jag att den statliga politiken skall få en annan inriktning när det gäller att förlägga arbetsplatser till Stockholmsregionen.

Jag har också medverkat i en annan motion som behandlas i detta betänkande. Det är motionen 939, som rör skärgårdarnas problem. Jag tror inte att jag vid det här tillfället behöver orda så mycket om den oerhört stora roll som skärgårdarna spelar för oss i landet som en miljö tillgång och som ett område dit vi kan söka oss på vår fritid. Jag tror inte heller jag behöver lägga ut texten om vikten av att bibehålla en levande skärgård. Jag tror att det råder full enighet om att vi skall ha en skärgård som verkligen lever och inte bara något slags muscalt reservat. Men om vi menar allvar med detta, måste vi också se till att det finns en bofast befolkning i skärgården och att denna befolkning har utkomst- möjligheter, möjligheter till sysselsättning.

När man försöker skapa sysselsättning i områden sådana som våra skärgårdar utgör stöter man på speciella problem. De geografiska förhållandena – många öar har över huvud taget inte några fasta förbindelser med fastlandet – och transporttiderna, som är en följd av att man i stor utsträckning måste använda sig av sjötransporter, skapar speciella pro-

blem. Dessa problem påminner i många stycken om de problem som man kan finna exempelvis i Norrlands inland. Därför är det också viktigt med särskilda stimulansåtgärder i skärgårdsområdena.

I motionen föreslås dels att en parlamentarisk utredning tillsätts som skall lägga fram ett åtgärdsprogram för skärgården, dels att glesbygdsstöd skall kunna utgå i skärgården.

Centerpartiet har i en reservation krävt en parlamentarisk utredning som skall göra en allmän översyn av regionalpolitiken. Det är naturligt att frågan om insatserna i skärgårdarna tas upp i det sammanhanget. Jag vill därför yrka bifall till centerpartiets reservation på denna punkt.

När det gäller glesbygdsstödet vill utskottet inte ta ställning nu utan avvaktar länsplaneringen. Jag tolkar utskottets formulering så att utskottet ställer sig positivt till kraftåtgärder för att lösa skärgårdarnas systerproblemer. I och för sig brådskar det. Det är angeläget att åtgärderna kommer till stånd så snabbt som möjligt och att de blir effektiva. Därför hade det varit värdefullt om utskottet redan nu hade velat ta ett initiativ av det slag som föreslogs i motionen. Nu har man dock inte velat göra det, och jag förmodar att det inte är någonting annat att göra än att visa tålmod och hoppas att de här efterlysta åtgärderna kommer i samband med länsplaneringen eller som en följd av förslag från den interdepartementala utredningsgruppen, som också har sysslat med skärgårdsfrågorna.

I övrigt vill jag instämma i de synpunkter som har framförts av mina partikamrater tidigare i debatten. Jag vill avsluta mitt anförande med att yrka bifall till de reservationer som centerpartiet står bakom och i övrigt till utskottets hemställan.

Fru AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Fru talman! Realistisk planering talade herr Granstedt om. Självfallet är det inte bra, men den överdimensionerade samhällsapparaten som herr Granstedt anser att Stockholmsregionen lider av tillkom väl i så fall under de gyllene åren på 1960-talet; den tillkom väl knappast när befolkningsramarna fastställdes senare – en bra bit in på 1970-talet, såvitt jag förstår. Hur är det för resten med den överdimensionerade samhällsapparaten när det gäller sjukvården och barndaghemmen – eller är den kanske värst när det gäller bostäderna? Den beror väl på en felaktig bostadspolitik.

Herr Granstedt höll precis det anförande här i kammaren som jag hade väntat mig; han talade vackert om glesbygdsproblematiken i skärgården och om den inomregionala balansen i Stockholms län, och visst är detta mycket angeläget! Skärgården är någonting som ligger oss varmt om hjärtat, såsom herr Nordgren redan betonat. Men, herr Granstedt, låt mig få ställa en fråga: Är det inte så, att förutsättningarna för en jämnare spridning av arbetsplatserna är större om antalet arbetsplatser växer än om det minskar – vilket ju centerns politik visavi storstadsregionerna har gått ut på?

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Fru talman! Beträffande den överdimensionering som förekommer i detta område är det riktigt som fru af Ugglas säger, att den först och främst gäller bostäderna. Men problemet med de tomma lägenheter som vi i dag brottas med är inte någonting som har tillkommit under några "gyllene år på 1960-talet", utan det är lägenheter som fortfarande håller på att byggas. Åk ut till Botkyrka, fru af Ugglas, och åk ut till Märsta eller Södertälje – där jag själv bor – så får fru af Ugglas se hur nya lägenheter ständigt håller på att produceras! Det är just exempel på en överdimensionering på grund av att man har gjort orealistiska antaganden. Det är en överdimensionering som centern tidigare förgäves har försökt bromsa. Men detta gäller naturligtvis inte bara bostäder, utan det gäller i vissa fall också kommersiell service. Res ut till Skärholmen t. ex., så kan fru af Ugglas se en del av de problem som bland andra köpmännen brottas med därför att de etablerat sig där under falska föreställningar om hur framtiden skulle utveckla sig.

Fru af Ugglas var inte förvånad över de frågor som jag tog upp. Det är klart att om fru af Ugglas som utskottsledamot har läst mina motioner, bör hon ha vetat vilka frågor jag skulle komma att ta upp. Föreställningen om att det behövs en väldig expansion av antalet arbetsplatser för att på det sättet få en jämnare fördelning jävas i varje fall av erfarenheten. Hittills har nämligen den snabba sysselsättningsexpansionen under 1960-talet bara lett till ytterligare koncentration.

Vidare måste jag rätta fru af Ugglas påstående, att centern skulle eftersträva en minskad sysselsättning i Stockholmsregionen. Så är inte fallet. Fru af Ugglas kan exempelvis läsa vårt regionala handlingsprogram och våra reservationer till regionplanen. Där finns det klara siffror på vilken sysselsättningsutveckling vi vill ha i den här regionen. Den innebär en ökad sysselsättning i Stockholms län.

Fru AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att fråga herr Granstedt hur han har uppfattat den här reservationen vid inrikesutskottets betänkande. Är den en markering mot glesbygden och de centerväljare som bor där eller är den en markering mot stockholmarna? Jag har haft oförsyntheten att här i kammaren försöka påvisa den tvetalan som centern invecklar sig i. Man är ute i bygderna ganska negativ mot storstadsregionerna. Sedan försöker man balansera det i Stockholmsregionen genom att tala om den inomregionala balansen. Riktigt går väl detta ändå inte ihop. Man måste ju se till att vi får en tillväxt i alla regioner. Då får vi bäst en inomregional balans.

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Fru talman! Det sista som fru af Ugglas sade om att vi måste få tillväxt i alla regioner var faktiskt riktigt förnufligt. Det är exakt den linje som centern har företrätt. Vi har sagt beträffande Stockholmsregionen att den

skall bibehålla sin nuvarande andel av rikets befolkning, dvs. öka lika snabbt som alla andra regioner. Om fru af Ugglas också vill slå in på den linjen är hon välkommen att stödja centerns agerande i dessa frågor. Men hon kanske får besvär med sina egna partikamrater.

Vi talar samma språk i hela landet. Vi anser att en lugn utveckling i Stockholmsområdet är till fördel såväl för stockholmarna, för oss som bor i denna region, som för andra delar av landet. Det är inom andra partier som man finner både förespråkare för och motståndare till en snabb expansion i Stockholmsområdet. I Norrland finns sålunda människor som har mycket hårda ord att säga om sina partikamrater i Stockholmsområdet. Den splittringen hittar man inom de flesta partier, däremot inte inom centerpartiet eftersom vi har företrätt samma linje i riksdagen, i Stockholms läns landsting och i de olika länen runt om i landet.

Fru tredje vice talmannen anmälde att fru af Ugglas anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr FAGERLUND (s):

Fru talman! Jag skall litet längre fram i mitt inlägg försöka ta upp något av vad herr Granstedt sade i sitt senaste anförande.

Låt mig emellertid först konstatera att vi har något av ett regionalpolitiskt mellanår i riksdagen. Det är naturligt med den metodik som den socialdemokratiska regeringen tillämpar i dessa frågor. Planering måste förankras kommunalt och på länsnivå innan riksdag och regering tar ställning. Det blir därigenom en viss rytm i arbetet, och det senaste året har sålunda ett regionalpolitiskt planeringsarbete med sikte på 1980–1990 utförts i alla våra kommuner och län. I denna planering har man nu kopplat in den fackliga rörelsen, vilket måste bedömas som mycket betydelsefullt. Resultatet av det lokala och regionala arbetet skall under hösten bearbetas i kanslihuset, och nästa år får vi tillfälle att här i kammaren ta ställning till politiken för de kommande åren. Då får vi säkert anledning att ta upp många av de frågor som aktualiserats i motioner, vilka utskottet inte anser nu är mogna för ett ställningstagande i sak. Många motionärer kommer från denna talarstol att tala för sina bygder och sina motioner. Jag förstår mycket väl att de vill försöka föra fram sina synpunkter, men jag hoppas att de också har förståelse för utskottet som anser att vi inte kan ta upp önskemålen i detta sammanhang.

Den utveckling som har ägt rum sedan hösten 1972 visar att den förda regionalpolitiken har haft effekt. Fru Jonäng och herr Stridsman har talat om regionalpolitiken som ett misslyckande: jag skall senare närmare gå in på deras synpunkter. Centerpartiets och vänsterpartiet kommunisternas tal om att centraliseringsutvecklingen fortsätter stämmer inte med verkligheten. Vi har i dag befolkningsökningar – det har redan framhållits av herr Nilsson i Östersund m. fl. – i samtliga skogslän och en icke obetydlig ökning i Västerbotten och Norrbotten.

Jag menar emellertid inte med detta att allt är gott och väl. Vi behöver

utveckla våra regionalpolitiska instrument. Utredning om regionalpolitiska styrmedel pekar här på nya vägar. Herr Stridsman har polemiserat litet om detta men jag skall inte säga mer om det nu. Vi får säkert anledning att nästa år återkomma till alla dessa problem när utredningen och remissbehandlingen har slutförts och regeringen tagit ställning. Låt mig nu kommentera något av vad som står i reservationerna och vad som sagts här från talarstolen.

Det finns en sak i centerpartiets reservation nr 1 som jag tycker är litet underlig. Jag jämför den då med ett uttalande i inrikesutskottets betänkande nr 3 om arbetsmarknadspolitiken. I en reservation till detta betänkande begärde man tilläggsdirektiv till sysselsättningsutredningen om en politik för ett centraliserat samhälle. Men när inrikesutskottet i dag säger att frågan om hur vi skall ha samhället i framtiden skall gå till sysselsättningsutredningen, då kommer centerpartiet omedelbart med en reservation och säger att vi i stället skall ha en ny utredning. Jag skulle vilja ha en förklaring på vad centerpartiet egentligen vill. Ibland tycker ni att sysselsättningsutredningen är bra och ibland tycker ni att den är dålig.

Såväl herr Stridsman som fru Jonäng har rätt mycket diskuterat ortsklassificeringen. Herr Stridsman har tagit upp vad kommunministern har sagt. Jag förstår att herr Stridsman har detta från tidningen Tema. Om han hade haft den här karamellen förut hade han använt den redan 1972. Kommunministern säger att han tidigare råkade beteckna ortsklassificeringen som kvalificerad galenskap.

Vad emellertid herr Stridsman inte tar med i sitt konstaterande är vad kommunministern sedan säger. Jag skall be att få läsa in detta ordagrant till protokollet. Jag tycker inte att herr Stridsmans uttalande skall få stå naket när inte kommunministern själv är närvarande. Jag citerar: "Det förslag som antogs var långt måttfullare. Med den nuvarande utformningen är situationen rätt annorlunda. Ortsklassificeringen får inte innebära att orter hindras i sin spontana utveckling. Grupperingen är ju till för att tjäna som ledning för fördelning av statliga medel och inte för att hindra en kommun att växa av egen kraft."

Sedan säger kommunministern någonting som jag tycker är oerhört värdefullt: "Det är klart att klassificeringen kan innebära en minskad ambition från statsmakternas sida att satsa på tillväxt inom vissa områden. Under sådana förhållanden är det tänkbart att näringslivet finner dessa regioner mindre attraktiva. Men som jag ser det är problemet snarast det motsatta. Det är svårt att få verklig substans i samhällets övergripande planering. Och det är ett allvarligt problem eftersom målet om jämn spridning är vällärd över hela riket och regional utjämning knappast kan uppnås utan effektiva styrmedel."

Herr Stridsman! Det hade varit hederligt att citera även vad kommunministern sade i det här sammanhanget.

Såväl fru Jonäng som herr Stridsman har tagit upp ortsklassificeringen och säger att denna varit ett elände för detta land. Låt mig ta några

orter som exempel.

I Malmö stad har befolkningen totalt minskat med 4 784 personer. Flyttningsunderskottet är 4 919, dvs. man har haft ett födelseöverskott. I Sjöbo har man ökat med 156, i Höör med 209. I Göteborg har man minskat med 3 766 och flyttningsminskningen är 4 869. Trots att man haft ett födelseöverskott så har befolkningen således minskat. I Borås har man ett minus med 728. Orust däremot har växt med 375, Öckerö med 157 och Åmål med 9.

Fru Jonäng visade några bilder här för ungefär en timme sedan. Hon ville visa hur misslyckad denna regionalpolitik och ortsklassificering har varit för den regionala balansen. Jag försökte få fram bilderna igen, men tekniken fungerade inte så – bilderna var inlämnade på ett annat ställe. Men jag hoppas att de som sitter i kammaren har kvar bilderna på näthinnan, och under alla förhållanden hoppas jag att fru Jonäng har bilden fullständigt klar för sig.

Vad visade då fru Jonängs bilder? De visade en kilform när det gäller regionala centra kontra kommuncentra i fråga om befolkningssiffror o. d. fram till 1970. Därefter var kurvorna nästan vågräta.

Fru Jonäng var ju med när vi tog beslutet om ortsklassificeringen och de nya regionalpolitiska styrmedlen 1972. Vad har beslutet inneburit? Jo, att dessa medel har visat sig vara effektiva. Effekten har blivit den vi ville. Jag är mycket tacksam för att fru Jonäng visade bilderna, för inte var de en styrka för hennes argument om ortsklassificeringen och regionalpolitiken, men de var en styrka för oss som stått för dessa initiativ i riksdagen – inte, som sagt, för centerpartiets linje i de här sammanhangen. Därmed skall jag lämna ortsklassificeringen.

Fru af Ugglas har redan tagit upp centerpartiets reservation nr 3, och jag skulle nästan kunna hoppa förbi den helt och hållet för jag är heller inte klar över vad centern menar. Det står i reservationen: "Den år 1972 fastställda befolkningsramen för Stockholms län har visat sig, såsom centerpartiet förutsåg redan då, vara helt orealistisk. Detta har lett till planeringsmisstag som fått negativa följder inte minst för Storstockholmsområdet."

Men, bästa vänner, vad är det ni skriver? Var det inte en dämpning av Stockholmsregionen ni var ute efter?

Sedan sade herr Stridsman: Det är vi som har fått rätt när det gäller befolkningstalen. – Vi har från socialdemokraternas sida och från riksdagsmajoritetens sida aldrig angivit några bestämda befolkningstal i detta sammanhang. Det var herr Stridsmans första utkast till centerpartiets program, som dock spolades efter hand och mjukades upp, som hade befolkningstal som skulle vara styrande. Centern angav 1 550 000, riksdagen sade 1 600 000–1 675 000. I dag har Stockholms län i runt tal 1 490 000 invånare – det var den 31 december 1974, men det har väl inte så stor betydelse. Herr Stridsman sade att Stockholm skulle växa med födelseöverskott. Födelseöverskottet 1974 var 6 701 personer, men befolkningsökningen var 3 557. Det är en skillnad på 3 144. Det måste

innebära att herr Stridsman är med på att vi skall satsa på Stockholm för att hjälpa Stockholm att komma upp till den målsättning som centerpartiet har. I dag motsvarar ju inte ökningen ens födelseöverskottet.

Fru af Ugglas räknade upp ett par politiker i den här kammaren och sade att de kunde få "kalla fötter". Det kan också vara bra att ha ett kallt huvud när man har fattat ett beslut och inte försöka riva upp det och åstadkomma en större villervalla. Det är faktiskt vad ni vill i de sammanhangen. Låt mig rätta till en sak om utredningen regionalpolitiska styrmedel, där fru af Ugglas citerade ett kommunalråd i Stockholm som sagt att flyttning av arbetsplatserna i framtiden icke kommer att vara möjlig utan arbetarnas medverkan. Men det skulle vara någonting som utredningen om regionalpolitiska styrmedel ville ha. – Vad är det som skall styras i framtiden? Det är utbyggnad och lokalisering. Vi har icke talat om att vi skall flytta i väg några människor.

Låt mig även ställa en fråga till herr Stridsman eller till vem som helst från centerpartiet. I reservationen I säger ni att den av er föreslagna utredningen "bör också pröva i vad mån de kommunala skatteutjämningsbidragen kan utvecklas och ges förstärkt regionalpolitisk betydelse". Vad menar ni med detta? Menar ni att spännvidden mellan 95 % resp. 130 % av medelskattekraften skall krympas eller göras ännu större? Om ni krymper spännvidden, skulle det inte medföra några regionalpolitiska fördelar i det inre stödområdet. Om ni vill öka spännvidden, bör ni först åka ner till era kommunalråd i Kronobergs län och litet överallt i södra Sverige och fråga om de anser att den nuvarande spännvidden är den riktiga.

Jag blev litet förvånad, när herr Rämgård sade att statsmakterna skall ta hänsyn till uppfattningar redovisade av kommun och organisation. Borde man inte då, herr Rämgård, avvakta redovisningen av dessa synpunkter, innan man tar ställning till direktiven till en utredning om den framtida regionalpolitiken? Men ni vill ju tillsätta denna utredning redan nu. Om det ligger någon mening i vad herr Rämgård här har sagt, hälsar jag honom välkommen till utskottsmajoriteten och förutsätter att han röstar med majoriteten och inte med den reservation som hans namn står på.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till herr Rämgård. Han berörde frågan om industricentra, och jag uppfattade det så att hans bestämda uppfattning var att man skall stoppa utbyggnaden av industricentra. Han säger att det är bra att man stannar upp och ser hur man skall göra innan man går vidare. Utskottet har märkt att det har varit stora svårigheter att få tag på industrier i detta sammanhang. Den saken har utskottet velat ha utredd innan vi går vidare. Anser herr Rämgård att det var en olycka för regionalpolitiken att Strömsund och Lycksele fick industricentra för att dessa avfolkningskommuner skulle klaras? Det måste vara kontentan av vad herr Rämgård säger.

Herr Rämgård talar också om att kommunerna skall bygga industrihus. Det kan man givetvis säga, men utskottet har fått ett exempel från di-

rektör Hammarstedt i Stiftelsen Industricentra. Han förklarade att lokalhyran där var ungefär 70 kr./m², medan det finns kommuner som bygger industrihus, där hyran kanske är 120 kr./m². Genom att subventionera hyran ner till 30 kr./³ drar kommunerna till sig industrier, som varit tänkta för ett industricentrum.

Herr Granstedt och fru af Ugglas förde en diskussion om Stockholm. I slutet av sitt anförande hoppade herr Granstedt, sin vana trogen, på socialdemokratin och påstod att det finns skillnader mellan socialdemokraterna i Stockholm och socialdemokraterna i Norrbotten. Men här i riksdagen gäller det att bevisa ett sådant påstående. Det är inte detsamma som att vara ute och tala på ett partimöte, där herr Granstedt kan säga vad som helst utan att någon över huvud taget frågar vad herr Granstedt menar.

Socialdemokraterna har ett regionalpolitiskt program. Hela partiet bygger på en ideologi om ett starkare samhälle för att klara detta. Vilken ideologi herr Granstedt har har jag aldrig blivit på det klara med. Han talar om att det måste ske en statlig planering av arbetsplatser och dylikt i Stockholm. Jag skall inte citera vad utskottet säger efter den mening som herr Granstedt citerade, men hur hänger detta egentligen ihop med herr Granstedts hela filosofi om det decentraliserade samhället?

Hur går det ihop egentligen? Skall det inte planeras på länsnivå var industrierna skall ligga? Och var kommer Stockholms kommun in i det här sammanhanget? Skall inte de andra kommunerna i Storstockhomsområdet ha någonting att säga till om i den här planeringen? Skall det vara verklig decentralisering så måste väl avgörandet ligga hos kommunerna.

Nej, herr Granstedt, vad ni har att komma med är bara prat. Jag tycker emellertid att fru af Ugglas klarade den här diskussionen så bra att jag inte skall uppehålla mig vid detta.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Fagerlund inledde sitt anförande med att säga att den beskrivning som vi i centerpartiet ger av politiken inte stämmer med verkligheten. Jag vill gärna säga till herr Fagerlund att verkligheten är på god väg att korrigera er. Hur kan ni då fortsätta att hålla fast vid den linje, innebärande en våldsamt koncentration, som ni beslutade i riksdagen hösten 1972? Den linjen stämmer inte alls med utvecklingen, och jag har ställt samma fråga tidigare till övriga som företräder utskottsmajoriteten.

Sedan var herr Fagerlund inne på att vi borde förklara varför vi inte vill ha sysselsättningsutredningen. Det är klart att vi inte kan binda oss för en utredning som redan i sina direktiv är bunden för en centraliseringslinje. Läs, herr Fagerlund, vad ni sade i inrikesutskottets betänkande nr 3 i samband med att ni besvarade en centermotion: "Vi står fast vid 1972 års riktlinjer." Tala då också om vad 1972 års riktlinjer

för regionalpolitiken innebär!

Så några ord om detta med ortsklassificering. Det är rätt intressant att den frågan kommer upp. Också här håller verkligheten på att korrigera utskottsmajoritetens och riksdagsmajoritetens linje. Man trodde att man skulle kunna styra utvecklingen så att i första hand de största orterna – en ort i varje län – skulle växa. Nu har det visat sig, precis som herr Fagerlund säger här, att de mindre orterna, speciellt i södra Sverige men till en del även i Mellansverige där man har kortare avstånd, har lyckats klara sig hyggligt trots att riksdagen med sitt beslut försöker hindra den utvecklingen.

Men hur är det i skogslänen, herr Fagerlund? Ta Jämtlands län som ett exempel. Östersunds tillväxt är betydligt större än ökningen på hela länet. Det innebär att kommunerna runt omkring Östersund får släppa till väldigt mycket. De små orterna har ingen motståndskraft gentemot de större, och det beror just på de långa avstånden.

Låt mig slutligen säga att kommunminister Hans Gustafssons yttrande ingalunda var oövertänkt. Jag kan hålla med om att han har korrigerat det och slätat över det, men det går inte att komma ifrån vad han tyckte den dagen då ortsklassificeringen presenterades.

Fru AF UGGLAS (m) kort genmäle:

Fru talman! Herr Fagerlund gav mig inte så stort utrymme för ett genmäle. Låt mig bara säga att ett kallt huvud kan vara särskilt bra att ha om man skall gå så långt att man t. o. m. vågar ompröva ett felaktigt beslut.

Herr GRANSTEDT (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Fagerlunds synpunkter på mitt anförande var i många stycken ganska förvånansvärda. I min diskussion med fru af Ugglas talade jag om att det fanns partier där man hade olika uppfattning i dessa frågor i Norrland och i Stockholmsområdet. Jag nämnde inte namnet på något parti, finkänslig som jag är. Men herr Fagerlund drog omedelbart slutsatsen att jag måste syfta på det socialdemokratiska partiet, trots att jag diskuterade med en moderat. Det faktum att herr Fagerlund tog så illa vid sig av mitt uttalande tycker jag talar för sig självt. Det finns ingen anledning att fortsätta den diskussionen och att anföra fler bevis.

Sedan gick herr Fagerlund in på min motion. Jag märkte till min förvåning att utskottets vice ordförande varken vet vad motionen handlar om eller vad utskottsbetänkandet handlar om. Det handlar nämligen inte om statlig styrning av arbetsplatser i allmänhet, utan det handlar om fördelning av statliga arbetsplatser inom Stockholmsregionen. Det är alltså vad vi håller på att diskutera just nu. Jag tror inte herr Fagerlund på allvar tänker sig att överlåta på landsting och kommuner att bestämma var de centrala ämbetsverken eller andra statliga arbetsplatser skall ligga. Det måste nog även i ett framtida decentraliserat samhälle vara en statlig angelägenhet, även om det självfallet bör ske i samråd med regionala och lokala organ, precis som framhålls i min motion.

Torsdagen den
24 april 1975

Regional utveckling

Fru JONÄNG (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Fagerlund missade helt poängen med det diagram jag visade. Om index för hela rikets utveckling ligger på 100, ligger index 1973 för storstäderna på drygt 110 och för primära centra på ungefär 104. För regionala centra ligger det på 93 och för kommuncentra på 87. Även om kurvorna 1970–1973 inte är lika branta, är de sannerligen inte vågräta. Poängen med diagrammet är att de stora utvecklingsskillnaderna består, och de kommer att bestå så länge vi har ortsklassificeringen kvar.

Låt mig ta ett exempel. Till Hofors och Ockelbo kommuner, som har en svag befolkningsutveckling, ger man 1,4 % av de beviljade lokaliseringsslånen för hela länet. Då framgår det väl ändå ganska klart att den socialdemokratiska regionalpolitiken och ortsklassificeringen försämrar ytterligare för de redan dåligt ställda kommunerna, medan den förbättrar för dem som har en egen och spontan växtkraft.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! Låt mig börja med fru Jonäng. Hon säger att index för 1973 är 110 resp. 93, och det är alldeles riktigt. Men vill nu fru Jonäng också stiga upp och tala om var index låg år 1971? Det är ju det som är intressant när det gäller ortsklassificeringen. Före 1972 hade vi ingen sådan klassificering. Om fru Jonäng vill tala om hur det var 1971 och jämföra med 1973, så behöver inte jag göra det och diskussionen kan vara avslutad.

Herr Stridsman säger att vi har korrigerat oss. Bästa herr Stridsman, det beror ju på att vi hade olika utgångspunkter. I herr Stridsmans utredning, som sedan mjukades upp, var befolkningstalen heliga. Jag håller er räkning för att ni i er reservation nu har tagit med sysselsättning och andra saker för första gången i år. Dessa saker har vi ju hela tiden påpekat. Det är ju inte befolkningstalet som är det viktigaste, utan sysselsättning, social och kulturell service och allt detta andra. Från era utgångspunkter, med låsta befolkningstal, kan man ju säga att det skett en ändring, men vi har ju aldrig låst oss på det sättet. Sedan säger herr Stridsman att Jämtlands län bevisar detta. Men herr Rämgård har ju sagt att det var fel att satsa på Strömsund. Bestäm er nu, hur skall det vara? Skall man satsa på att försöka bygga upp Strömsund eller skall man inte göra det? Det är en ganska intressant fråga i det här sammanhanget. Vi försöker styra utvecklingen med de medel vi har, men vi måste säkert få ännu bättre medel.

Sedan tar herr Stridsman åter upp kommunminister Hans Gustafssons yttrande. Jag har redan läst in det till protokollet, det är onödigt att jag gör det en gång till. När utredningsförslaget förelåg sade han att beslutet blev något helt annat. Och det vet herr Stridsman också att det blev någonting helt annat i propositionen än när det gällde utredningen. Att icke ta upp vad kommunministern säger om sin korrigerade bild av vad han sade vid det tillfället tycker jag är felaktigt.

Bara helt kort till herr Granstedt: Jo, herr Granstedt sade att soci-

aldemokraterna i Stockholm och Norrland hade olika uppfattningar. Herr Granstedt rister på huvudet. Det bevisar att om man hoppar upp i talarstolen utan att tänka på vad man säger och bara låter munnen gå så blir det sådant resultat.

Nr 65

Torsdagen den
24 april 1975

Regional utveckling

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag tycker det är bra att herr Fagerlund tar upp resonemanget om det som hände 1972 och kanske något tidigare när vi i centern presenterade vår riksplan med befolkningsramar. Vi kommer ihåg hur mycket man kritiserade oss, bara det att vi kunde våga oss på tekniken att använda befolkningsramar för att visa på en målsättning för samhällsplaneringen. När propositionen sedan kom på hösten 1972 hade man anammat vår teknik när det gällde att utvisa målsättningen.

Jag hoppas att herr Fagerlund – vi kommer ju väl överens i utskottet – i alla fall kan sträcka sig så långt att han tror om mig att jag, som ordförande i arbetsgruppen för riksplanen, känner bättre till förhållandena än herr Fagerlund. Då är det oriktigt att tala om att vi någon gång uppgav fasta tal. Jag tycker att sådana yttranden är rent nonsens. Det får vara slut med det. Vi har hela tiden, från första gången vi presenterade vår riksplan, talat om riktvärden. Låt mig få höra det ordet i fortsättningen, precis så som vi har det i våra motioner. Vi har aldrig angett några fasta tal. Det kan jag gå i god för som ordförande i den här arbetsgruppen.

Jag glömde ta upp en sak, nämligen skatteutjämningen. Herr Fagerlund, vi hade även skatteutjämningen i vår riksplan. Vi ville att varje kommun skulle garanteras en medelskattekraft på minst 100 %. Vi hade även en reservation när vi prövade detta i riksdagen och den blev vi ensamma om. Vi vill givetvis se över det här och inte försämrå för någon utan försöka få en utjämning mellan olika regioner.

För såväl socialdemokratiska representanter som moderater och folkpartister är det svårt att komma ifrån att den ståndpunkt de intog 1972 och som de envist biter sig fast vid är helt orealistisk, vilket – det vill jag säga även till fru af Ugglas – vi har pekat på i vår reservation nr 3. Då vill jag fråga: Vad hade varit realistiskt ur er synpunkt? Det har jag inte fått veta. Vi säger att det beslut ni fattade var orealistiskt. Då tycker jag att ni skall stiga upp här och erkänna att vi hade en realistisk linje och att vi är på rätt väg i den här frågan.

Fru JONÄNG (c) kort genmäle:

Fru talman! Differenserna i det aktuella diagrammet mellan utvecklingen 1971 och 1973 för respektive ortsgrupp är utomordentligt små trots den regionalpolitiska satsningen. Kurvorna är inte lika branta som tidigare. Det är positivt, men de stora utvecklingsskillnaderna mellan de olika ortsgrupperna består.

Sedan vill jag understryka vad den här debatten har visat i dag, nämligen att det inte finns någonting kvar av de uttalanden som statsministern gjorde när vi beslutade om regionalpolitiken 1972. Han sade då

att den skulle ligga till grund för en välfärd för alla medborgare oavsett var de bor i vårt land. Från socialdemokratiskt håll har i dag klart redovisats att man är inne på en ytterligare förstärkt koncentrations- och centraliseringsideologi. Det har talats om robusta och stabila arbetsmarknader och om att förutsättningen för dessa arbetsmarknader är att det sker en viss koncentration inom länen. Det medgavs också från socialdemokratiskt håll att ungdomar i ett kommuncentrum har små möjligheter att få jobb på sin bostadsort.

Vi tycker från centern att välfärd består bl. a. just i att man kan få jobb där man bor. Tas möjligheten till sysselsättning bort finns det inte mycket kvar av välfärden för människor. Vad vi verkligen vill från centerpartiet är att skapa goda och jämlika betingelser för alla människor i vårt land, oavsett var de bor.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Stridsman tog upp centerpartiets befolkningsramar som han inte vill höra om längre. Låt mig friska upp minnet, om herr Stridsman har glömt bort hur det var. Såsom ordförande i en grupp hade han ett förslag till centerns riksstämma i Växjö: Gå tillbaka med detta. Ta upp decentraliseringsbesluten i fullmäktige. – Vi kan väl vara överens om att det var på det sättet. Jag har materialet tillgängligt.

Sedan behöver vi inte längre diskutera huruvida det är en realistisk linje; vi har ingen replikrätt, och jag skall därför avstå från den diskussionen. Jag är emellertid mycket tacksam för fru Jonängs korrigerings av sig själv, när hon inför hela kammaren talade om att det – från det vi antog den nya regionalpolitiken med ortsklassificeringen – inte har skett några förändringar utan det har varit en utplaning. Det är vad jag har försökt säga hela tiden, och nu är det också inskrivet i protokollet, fru talman, att fru Jonäng sagt att det var jag som hade rätt och att kurvorna var fullständigt missvisande.

Jag glömde att i min första replik beröra frågan om målsättning. Vi lade fast målsättningen att man skall nå regional balans, som ger människorna i olika delar av vårt land möjligheter till arbete, kulturell service och social service. Sedan säger fru Jonäng i ett stort tal här att vi har korrigerat Palme. Nej, vi har inte korrigerat honom på något sätt, och den socialdemokratiska målsättningen ligger absolut fast.

Jag kommer inte ihåg om det var herr Nilsson i Östersund eller fru Hörnlund som talade om ungdomar som inte kunde få arbete i ett kommuncentrum. Låt mig bara säga: Jag har själv två ungdomar, som är över tjugo år. De har utbildat sig till ett yrke där det absolut inte finns möjlighet att få jobb på hemorten. Då är frågan: Skall vi ha ett utbildningsväsende som ger ungdomarna möjligheter att utbilda sig – den diskussionen har vi också haft – till vad de tror att de trivs med och sedan ta jobbet där det finns eller skall vi ha en utbildning sådan som den var när jag var ung, då man sade: antingen glasblåsare eller glasslipare – något annat har du inte att välja på? Då väljer jag att ge mina ungdomar ett yrke som de trivs med och inte vad orten kan bjuda.

Herr WESTBERG i Ljusdal (sp):

Fru talman! Jag tillhör de motionärer som utskottets tjänstgörande ordförande talade om nyss – de som tar upp problem på länsplanet. Han sade sig hysa stor förståelse för de motionärerna, och det tyckte jag var intressant att höra.

Men låt mig först slå fast att de riktlinjer för regional utveckling och hushållning med mark och vatten som riksdagen antog i december 1972 har varit och är av väsentlig betydelse för utvecklingen i vårt land och då inte minst för utvecklingen i skogslänen, även om vi inte nått den ambitionsnivå som då angavs i regeringens proposition. Den innebar 1. att alla vuxna personer i arbetsför ålder så långt det över huvud taget är möjligt skall kunna få tillgång till yrkesarbete i hemorten eller inom rimligt avstånd från den, 2. att medborgarna i gemen skall komma i åtnjutande av en god samhällsservice och 3. att de samtidigt skall ha möjlighet att leva i en positiv yttre miljö.

Den målsättningen är det inte något fel på. Det är bara det att verkligheten inte alltid motsvarar ambitionerna. Det är tyvärr lång väg kvar innan den målsättning som jag här återgivit blivit verklighet.

På många håll har utvecklingen gått i negativ riktning. Detta gäller inte minst de landsdelar, som sedan länge plågats av en påtaglig undersysselsättning. Och dit hör stora delar av det län där jag hör hemma.

Jag har tagit upp den problematiken i en motion, nr 65. Gävleborgs län drabbades mer än andra skogslän av konjunkturnedgången 1971–1972. Det tidigare expansiva Gästrikland fick plötsligt en allvarlig utflyttning med Hofors som hårdast drabbad kommun. Lokaliseringsinsatserna i Hälsingland gav däremot åt flertalet kommuner i Hälsingland en förbättrad situation jämfört med 1960-talet, som var starkt negativt för det landskapet. Tyvärr gällde förbättringen inte alla kommuner.

Den svårast utsatta kommunen, Ljusdal, som bl. a. fru Jonäng tidigare talat om, har fått vidkännas fortsatt folkminskning under den hittills gångna delen av 1970-talet. Här behövs verkligen kraftfulla regionalpolitiska åtgärder om strömmen skall kunna vändas. Men även länet som helhet ställer krav på regionalpolitiken. Inrikesutskottet uttalade redan 1973 att utvecklingen inom länet under den då gångna delen av 1970-talet kunde vara ägnad att inge oro. Riksdagens regionalpolitiska målsättning innebar för Gävleborg att länet fick en befolkningsram på 290 000–300 000 invånare för 1980. Länsplanering 1974 visar att vi 1974 var nere i ett befolkningstal på 292 760 invånare. Inget annat län låg i fjol så nära befolkningsramens under gräns. Därtill kommer omflyttningen inom länet. Under åren 1950–1970 minskade glesbygdsbefolkningen i länet med 52 000 personer medan tätorterna ökade sin folkmängd med ca 60 000. Och då var det främst de större tätorterna som ökade. Förändringarna i befolkningens ålderssammansättning har också varit stora. Antalet invånare under 65 år har minskat medan antalet invånare över 65 år har ökat mycket kraftigt.

Vad som är särskilt allvarligt är bristen på arbetstillfällen – även om

jag gärna vill medge att det på vissa orter i länet är svårt att rekrytera yrkesutbildad arbetskraft. Det har sagts här tidigare, och jag påminner om det, att omkring 15 000 nya jobb behövs i Gävleborg de närmaste åren för att öppen och dold arbetslöshet skall kunna avskaffas utan att länet förlorar ytterligare i folkmängd.

Folkpartiet i länet har sedan flera år arbetat för "ett starkare Gävleborg", vilket också är rubriken på vårt länsprogram. Vi har i det programmet framhållit en rad åtgärder som nödvändiga, om det målet skall nås. Sådana åtgärder är: möjligheter till högre utbildning inom länet och bättre och lättillgängligare utbildningsvägar för arbetslös ungdom, bättre villkor för länet vid statlig upphandling, borttagande av hindrande administrativa gränser i länet, utökade möjligheter för företagarföreningen att fylla sina viktiga uppgifter, ökad satsning på kommunikationer och särskilda insatser för att vända en negativ befolkningsutveckling i framför allt Ljusdals kommun och västra Gästrikland. Flera av dessa krav är upptagna i den motion som jag nyss åberopade. I Länsplanering 1974 har man också berört de problem som jag här omnämmt.

I motionen har jag bl. a. tagit upp frågan om stödområdesgränsen och hemställt att riksdagen hos regeringen begär förslag om att Gästrikland inordnas i det allmänna stödområdet eller, som alternativ, att Ockelbo och Hofors kommuner får ingå i stödområdet.

Nu säger utskottet att frågan om gränsdragningen för stödområdena får tas upp nästa år till en samlad bedömning i samband med statsmakternas ställningstagande till inriktningen av regionalpolitiken. Men då det enligt min mening redan nu står helt klart att åtminstone Ockelbo och Hofors kommuner bör tillhöra stödområdet, ber jag att få yrka bifall till motionsyrkandet beträffande dessa båda kommuner. Det innebär samtidigt bifall till motionerna 180, 636 och 1724 i motsvarande del.

Beträffande yrkandet i motionen att Gävleborgs län i fråga om statlig upphandling jämställs med övriga Norrlandslän vidhåller utskottet sin tidigare redovisade uppfattning, att det inom ramen för gällande upphandlingsregler bör vara möjligt att tillgodose regionalpolitiska intressen av det slag som tas upp i motionen.

Reglerna innebär bl. a. att upphandlingssärenden med betydelsefulla regionalpolitiska konsekvenser skall underställas regeringens prövning. Detta är gott och väl. Men det är illa att statsmakterna separerat Gävleborg från det övriga Norrland i detta hänseende, trots att Gävleborg under 1970-talet haft en sämre utveckling än andra län i Norrland. Effekten kan bli att företag i t. ex. Ljusdal, som tillhör inre stödområdet, kommer i ett sämre läge än företag i mycket expansiva orter vid kusten något längre norrut. Det är detta som inte bör få ske. Ett bifall till motionsyrkandet skulle rätta till det, och jag yrkar därför bifall till motionen på denna punkt.

Ljusdals kommun var under 1960-talet länets främsta utflyttningsområde. Invånarantalet sjönk från 27 000 till 22 500, eller med drygt 16 %. Vad det innebär när det gäller underlag för service förstär var och en

som sysslar med samhällsproblem. Utflyttningen har fortsatt under 1970-talet. Ljusdal, som är en viktig ort i nordvästra delen av länet, tillhör de regionala centra om vilka det uttalades, när regionalpolitiken fastställdes, att särskilda insatser från samhällets sida kan bli aktuella för att upprätthålla regional service. Länsstyrelsen har också gång på gång framhållit att behovet av stödåtgärder är mycket stort beträffande Ljusdal. En betydelsefull sådan åtgärd skulle uppförandet av ett statligt industricentrum vara. Detta har också föreslagits i min motion nr 65. Nu meddelar utskottet i sitt betänkande att Stiftelsen Industricentra i år kommer att framlägga synpunkter och förslag om den fortsatta utbyggnaden. Statsmakterna får därmed tillfälle att ta ställning till den fortsatta utbyggnaden och till valet av orter.

Det har här tidigare förts fram en del pessimistiska synpunkter på utvecklingen för de redan nu utbyggda industricentra i Lycksele och Strömsund. Enligt uppgift av ansvarig tjänsteman skall de två centra som redan finns vara fyllda före semestertiden i år. Det borde innebära att man sedan kan gå vidare. I hopp om att Ljusdal då skall komma i fråga avstår jag från att nu ställa något yrkande på denna punkt.

Gävleborgs län är starkt beroende av att Sverige för en näringsvänlig politik. Ökade stimulanser behövs i regionalpolitiken – den saken tror jag inte behöver diskuteras – och det gäller inte minst i vårt län. Bättre vägar och rimligare tågförbindelser är andra viktiga förutsättningar för en gynnsam utveckling. Vägfrågorna är för vårt län utomordentligt viktiga, men till dem får jag återkomma i ett annat sammanhang.

Beträffande utlokalisering av statliga verk har Gävle–Sandviken befunnits vara ett mycket lämpligt alternativ till Stockholm. Förutsättningarna för att ta emot ytterligare sådan verksamhet är också mycket goda. Det är synnerligen angeläget för utvecklingen i länet att näringslivet där differentieras och förstärks. Möjligheterna att förlägga flera statliga verksamheter till vårt län bör därför prövas.

Det är också mycket viktigt att arbetsmarknadsutbildningen kompletteras, bl. a. på så sätt att kurser anordnas i orter med efterfrågan på arbetskraft. Genom bättre samordning av tillgängliga resurser på utbildningssidan bör det vara möjligt att bättre tillgodose det behov av adekvat yrkesutbildning som är så utomordentligt stort i vårt län.

Beträffande frågan om servicegaranti för orter i glesbygd ber jag att få hänvisa till vad herr Jonsson i Mora tidigare har sagt, och jag instämmer i hans yrkande om bifall till reservationen 7.

Herr talman! Då herr Ångström på grund av landstingsuppdrag är förhindrad att delta i debatten vill jag med några ord beröra hans motion nr 66. I den tar han upp frågan om klassificeringen av Storuman som regionalt centrum. Frågan har varit uppe till behandling tidigare och då fått s. k. välvillig skrivning. Detsamma gäller årets skrivning. Utskottet anser att Storuman uppfyller kraven på ett regionalt centrum men vill inte nu gå in på en sakprövning i avvaktan på riksdagens behandling av Länsplanering 1974.

Jag tolkar utskottets skrivning som någonting hoppfullt för Storuman och har för dagen inget särskilt yrkande i ärendet.

Herr talman! Låt mig till sist påminna om att det inte räcker med en god målsättning. Därom bör vi nog alla vara ense. Att fastställa ett visst mål är inte särskilt svårt. Det är betydligt svårare att skapa de möjligheter som är förutsättningen för att målet skall nås. Det är inte visioner vi främst behöver – det är konkreta åtgärder som ökar tillväxtmöjligheterna och skänker arbete åt de många som nu är arbetslösa.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! En motion som behandlas i inrikesutskottets betänkande nr 7 har jag tillsammans med ett antal andra socialdemokrater tagit upp frågan om prioritering av de regionalpolitiska åtgärderna inom det inre stödområdet.

Vi konstaterar inledningsvis att det regionalpolitiska stödet utgör en stimulansfaktor av mycket stor betydelse för sysselsättningsutvecklingen i skogslänen. I utskottets betänkande redovisas också att lokaliseringstödet under perioden 1965–1974 gett en faktisk sysselsättningsökning med 35 000 arbetstagar, därav ca 6 700 i det inre stödområdet.

Som vi påpekar i motionen är arbetslösheten väsentligt högre i skogslänen än i länen i södra och mellersta delarna av landet. Det är därtill viktigt att konstatera att sysselsättningsgraden i skogslänen är betydligt lägre än i övriga landet. I det sammanhanget spelar förstås den låga andelen sysselsatta kvinnor en stor roll. De förhållanden som redovisas i motionen gäller i allt väsentligt också i dag.

Det är mot den bakgrunden som vi hemställer om en fortsatt, om möjligt förstärkt, prioritering av insatserna i orter i det inre stödområdet. Vi menar att det bör ske inom ramen för fördelning av lokaliseringstödet. Men det bör också ske vid företagets utnyttjande av investeringsföndemedel. Det har tyvärr visat sig att det är en ytterst ringa del av dessa föndemedel som investeras i Norrland. En ännu mycket mindre del kommer de inre delarna av Norrlandslänen till godo.

En prioritering av det inre stödområdet kan inte förenas med kraven på en ytterligare utvidgning av stödområdesgränserna. Ju större detta stödområde görs, desto mindre blir styrningseffekten när det gäller att lokalisera företag och åstadkomma utveckling av företag i de inre delarna av Norrlandslänen.

Utskottet konstaterar också att om stödområdena utvidgas och insatser i övrigt i större omfattning görs utanför dessa återstår självfallet mindre resurser för den stora problemregionen, det inre stödområdet.

Utskottet vill med hänsyn till att statsmakterna nästa år skall ta ställning till de framtida riktlinjerna för regionalpolitiken inte att riksdagen nu skall göra något särskilt uttalande i anledning av vår motion. Jag

konstaterar emellertid med tillfredsställelse att utskottet skriver att det står klart att vilka metoder man än väljer fordras en fortsatt stark satsning på skogslänens inland. Jag vill gärna betona denna meningsyttring från utskottet. En fortsatt stark satsning på skogslänens inland är nödvändig. Den är nödvändig inte bara för att nu ordna sysselsättning åt de arbetssökande utan i minst lika hög grad för att på sikt klara en acceptabel utveckling i dessa regioner.

I arbetet med nytt länsprogram pekar prognosen för mitt eget län, Västerbottens län, på en fortsatt folkminskning i inlandet. Om dessa prognoser tilläts bli verklighet skulle den regionala strukturen i detta område allvarligt äventyras. Underlaget för den på många områden väl utbyggda samhällsservicen, exempelvis skolväsendet och sjukvården, skulle då allvarligt rubbas.

För någon tid sedan meddelades i stora rubriker i länspressen att gymnasierna i Vilhelmina och Lycksele var hotade på grund av minskande elevunderlag. En närmare kontroll av uppgifterna visade lyckligtvis att rubrikerna var "falskt larm". Men att larmet gick berodde på att marginalerna rörande elevunderlaget för gymnasierna i inlandet är små. En fortsatt uttunning av befolkningsunderlaget kommer att få allvarliga konsekvenser. Jag finner det viktigt att i det här sammanhanget framhålla att det totala antal som redovisas i folkmängdskolumnerna inte säger hela sanningen om utvecklingen. Åldersfördelningen är av ännu större betydelse. Insatserna för ökad sysselsättning måste därför göras så att ungdomarna, såväl unga män som unga kvinnor, får jobb också på orter i Norrlands inland. En differentierad arbetsmarknad erfordras för att skilda yrkeskategorier skall kunna sysselsättas. Det är naturligt att en sådan differentierad arbetsmarknad inte kan byggas upp på alltför små orter. Den centerpartistiska kritiken mot satsning på vissa stödjepunkter är därför helt obegriplig för mig.

Sedan vill jag uttala ytterligare en synpunkt på frågan om befolknings-siffrorna. Det har med tillfredsställelse kunnat konstateras att Norrlandslänen under de senaste åren har uppvisat en viss ökning. Jag vill emellertid varna för en alltför optimistisk tolkning av dessa siffror. Fördelningen inom länen är nämligen långt ifrån tillfredsställande. För att än en gång exemplifiera med förhållandena i mitt eget län vill jag säga att det är bra att Skellefteå och Umeå kan notera ökade invånarsiffror, men det löser inte problemen i Lycksele, Storuman, Vilhelmina och andra delar av inlandet. Här spelar avståndsfaktorn en helt avgörande roll. Om en tillfredsställande service skall kunna upprätthållas i det vidsträckt område som Västerbottens inland utgör måste tillväxt kunna skapas på ett antal inlandsorter. Jag har här exemplifierat med Västerbotten, som jag känner bäst till, men förhållandena är likartade i övriga Norrlandslän. Detta är ytterligare skäl för, som utskottet säger, "en fortsatt stark satsning på skogslänens inland".

Jag vill också ta tillfället i akt att säga några ord om statliga industricentra. Jag gör det inte minst därför att jag har glädjen att se ett

Torsdagen den
24 april 1975

Regional utveckling

av de två existerande industricentra i min egen kommun. Att den anläggningen har haft att brottas med vissa initialsvårigheter är vid det här laget väl känt, och det har också utskottet konstaterat. Utskottet anser sig ha anledning räkna med att svårigheterna skall kunna bemästras i takt med att stiftelsens nyinrättade administration bygger ut sina kontakter med företagen. Jag har samma bedömning och samma förhoppning. Det är från många synpunkter angeläget att de uppförda industricentralokalerna snarast kommer till fullt utnyttjande. Om det inte lyckas måste regeringen vidta kraftigare åtgärder. Enheter i den statliga företagssektorn bör kunna komma i fråga i det sammanhanget.

När det gäller fortsatt utbyggnad av industricentra säger utskottet att industricentrostiftelsen redan under våren kommer att anföra synpunkter och lämna förslag. Det är förstäeligt att man har velat se utvecklingen i de redan uppförda anläggningarna innan man går vidare. Jag hoppas att man skall lyckas med den pågående försöksverksamheten och därmed få ett tillfredsställande underlag för att gå vidare i utbyggnaden. Jag utgår då ifrån att man bygger ut andra etappen av anläggningarna i Lycksele och Strömsund. Goda erfarenheter av gjorda insatser bör motivera uppförande av industricentra också i Vilhelmina, som föreslås i motionen 641. En sådan åtgärd skulle också vara ett verksamt medel för att prioritera det inre stödområdet.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Regionalpolitiken har som vanligt föranlett ett mycket stort antal motioner, och det är väl naturligt i en fråga som främst gäller sysselsättningen runt om i landet. Det regionalpolitiska utredningsarbete som pågår i de olika länen utgör, som jag ser det, ett värdefullt underlag och en vägledning för inriktningen av den framtida regionalpolitiken. De insatser som gjorts har varit värdefulla, men vissa åtgärder behöver nog omprövas och ges en annan utformning.

De socialdemokratiska ledamöterna på Uppsala läns-bänken har i år inte väckt någon motion om att gränserna för stödområdet skall ändras. Förra året föreslog vi att de tre norra kommunerna i länet skulle införlivas med det allmänna stödområdet. Vi framhöll då att dessa kommuner med utpräglat ensidig näringsstruktur borde få del av lokaliseringsinsatser för att man skall kunna få till stånd ett mera differentierat näringsliv.

Nu tillhör norra Uppland den s. k. grå zonen utanför stödområdet, där särskild hänsyn skall tas vid prövning av regionalpolitiskt stöd. Jag vill gärna vitsorda att denna positiva inställning till utsatta orter lett till att företag i detta område fått lokaliseringsstöd. Det har haft stor betydelse och bidragit till att trygga sysselsättningen.

Den nödvändiga moderniseringen och rationaliseringen av företagen innebär som oftast en reducering av arbetsstyrkan, vilket i sin tur minskar underlaget för den kommunala och kommersiella service som byggs upp i dessa samhällen. Det är därför nödvändigt med nytillskott i fråga om sysselsättning, för att inte utarmningen skall fortsätta. Jag menar

att sådana problem uppstår även utanför stödområdet, och svårigheterna blir desamma var de än uppträder. Frågan är väl om inte tiden snart är mogen att ta bort gränserna för det yttre stödområdet. När det gäller lokaliseringsinsatser i form av lån och bidrag måste man i alla fall ta ställning till varje objekt för sig. Det avgörande är inte var företaget är etablerat utan de problem som en företagsinskränkning eller nedläggning medför för företaget och den bygd som det verkar i. Gränserna kan rentav bli vilseledande för de nödvändiga insatserna.

Utskottet sade förra året – och det understryker man även i år – att frågan om gränsdragningen för stödområdena får tas upp till en samlad bedömning nästa år i samband med frågan om inriktningen av regionalpolitiken.

Vår motion i år, nr 941, ställer frågan om uppförande av industrihus som kommunalt beredskapsarbete. Vi vill ha en översyn av och förslag till ändrade bestämmelser beträffande uppförande av s. k. industrihus. Anledningen till motionen är att kommunernas möjligheter att uppföra industrihus som beredskapsarbeten har beskrivits. Man föreskriver nämligen nu att de företag som skall förhyra lokaler i sådana industrihus skall ha "lokal avsättning". Man frågar sig då vad som avses med lokal avsättning. Det kan väl i så fall på sin höjd bli fråga om någon hantverkare. Så snart det är fråga om produktion av något slag måste avsättningen sträcka sig längre än den närmaste omgivningen. Många företagare är i stort behov av nya eller utökade lokaler men får avstå, då de av ekonomiska skäl inte har möjlighet att bygga själva.

Att arbetsmarknadsmyndigheterna skärpte villkoren för att bygga industrihus som beredskapsarbete torde bero på att kommunerna hade utnyttjat möjligheten för flitigt, med den följderna att många lokaler fått stå oanvända. Man skulle i stället kunna skärpa bedömningen och göra den mera selektiv, men ändå göra det möjligt att uppföra industrihus som beredskapsarbeten på orter som har uppenbara behov av lokaliteter för utökad industriverksamhet.

Länsstyrelsen i Uppsala län har i förslaget till länsprogram understrukit detta behov för i första hand sådana företag som redan är etablerade i kommunen i fråga och som för att kunna fortsätta att bedriva verksamheten eller utöka den måste ha nya lokaler.

Nu anser inrikesutskottet att en fortsatt restriktivitet är motiverad men menar att man dock bör öppna vissa möjligheter att stödja uppförandet av lokaler för uthyrning till även andra typer av företag. Det är precis det vi avsåg med vår motion – det är bara synd att utskottet vill begränsa detta till anläggningar på orter inom det inre stödområdet med särskilt stora svårigheter. Som jag nämnt finns det även på andra orter i landet, exempelvis i norra Uppland, behov av lokaler för att företagen skall kunna leva vidare.

Jag anser att det med bibehållen restriktivitet borde vara möjligt att vid uppkomna starka behov av anläggningar kunna stödja uppförandet av industrilokaler på sådana platser. Inrikesutskottet vill inte vara med

Regional utveckling

om det, men om detta inte går enligt arbetsmarknadsstyrelsens direktiv, hoppas jag i alla fall att regeringen ger sitt medgivande därtill i speciella fall.

Herr GUSTAFSSON i Stenkyrka (c):

Herr talman! I utskottets föreliggande betänkande behandlas ett par motioner, avlämnade av herr Per-Axel Nilsson i Visby och mig. Motionerna behandlar Gotlands problematik vad gäller den regionalpolitiska utvecklingen, och de förslag som framförs stöds av såväl länsstyrelsen som av Gotlands kommun.

I motionen 950 hemställs att riksdagen uttalar att Gotland då det gäller regionalpolitiska åtgärder tillförs inre stödområdet.

Vid en genomgång av sådana faktorer som befolkningsutveckling, befolkningens ålderssammansättning, näringslivets utveckling och struktur, arbetsmarknadsläge, inkomstunderlag m. m. visar det sig att Gotland i de flesta avseenden kan jämföras med de områden av vårt land som f. n. tillhör det inre stödområdet. Gotland tillhör sedan 1971 det allmänna stödområdet. En effekt kan i och för sig utläsas av detta. Men det framstår också klart att de medel som inom allmänna stödområdets ram står till buds inte är tillräckliga för att i tid klara situationen.

Vid årsskiftet 1974-1975 uppgick den faktiska sysselsättningsökningen i stödföretagen till 250 personer. Detta kan ställas i relation till målsättningen, 2 000 nya sysselsättningstillfällen fram till 1980. Orsakerna till den otillräckliga effekten är främst av två slag: dels är det befintliga beståndet av industriföretag att bygga stödverksamheten på alltför begränsat, dels har lokaliseringstödet ej förmått företag att etablera sig på Gotland, med två undantag under 1970-talet. Vår uppfattning är att om det regionalpolitiska stödet skall ha någon verklig betydelse för regionen och svara mot behoven, måste stödet kraftigt förbättras. Starka skäl talar därmed för att Gotland i lokaliseringspolitiskt avseende tillförs det inre stödområdet.

I motionen 1703 hemställs att riksdagen till regeringen uttalar att Visby då det gäller den regionalpolitiska utvecklingsplaneringen klassificeras som primärt centrum.

Enighet föreligger mellan länsstyrelse och kommun om att starka skäl talar för en omprövning av Visby-Gotlands nivå-tillhörighet vid den regionala strukturplanen. Inrikesutskottet uttalade i anledning av propositionen 1972:111 angående regional utveckling och hushållning med mark och vatten att Gotland "inte bör undantas från åtgärder som eljest skall ifrågakomma för primära centra". Enbart detta uttalande visar i och för sig att det vore en välmotiverad åtgärd att uppklassa Visby från regionalt till primärt centrum.

Inrikesutskottet har nu, i avvaktan på det pågående arbetet med Länsplanering 1974, inte ansett sig böra i sak pröva de här berörda motionerna. Detta är beklagligt ur den synpunkten, att åtgärder för Gotlands del är brådskande. För dagen synes det emellertid meningslöst att yrka

bifall till motionerna.

Herr talman! Vi får återkomma i dessa frågor.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Inrikesutskottet har i sitt betänkande valt att inte ta ställning till en del motioner med olika yrkanden som har det gemensamt att de behandlar den regionala strukturen sedd ur en inte alltför snäv synvinkel. En del av motionerna upptar yrkanden som tidigare har behandlats av riksdagen, men den motion som jag företräder har inte tidigare haft den förmånen – om det nu kan vara en förmån att bli lagd på is.

Motionen 297 har rubricerats "om regionalpolitiskt stöd till Trelleborg, m. m.". Kärnan i argumentationen kan sammanfattas på följande sätt.

1. Av landets regionala centra är endast fyra ur sysselsättnings synpunkt mer beroende av ett enda företag än Trelleborg är av Trelleborgs Gummifabriks AB.

2. Vid en jämförelse med övriga kommuner i riket i storleksordningen 30 000–40 000 invånare visar det sig att Trelleborg har den största utflyttningen av samtliga. Inflyttningen under samma period har varit måttlig, varför saldot blir ett minus på nästan 700 personer. Siffrorna är hämtade från 1973 års statistik, och för 1974 är de av samma dystra karaktär. Ingen kommun visar för 1973 ett sämre saldo än Trelleborg och endast ytterligare en kommun kommer över minus 400.

3. Trelleborg har definierats som ett regioncentrum. Jag delar helt den uppfattningen men kan bara beklaga att samhället vid olika indelningar inte har levt upp till den definitionen.

Jag har viss förståelse för utskottets sätt att behandla frågan men vill ändå framföra några kompletterande uppgifter till motionen – detta endast i förhoppningen att de som har att agera i denna fråga skall se problemen klarare, i den utsträckning de upptäckt problemen, eller helst vidta åtgärder som leder till påtagliga och positiva resultat.

Antalet arbetstillfällen i kommunen minskade mellan 1965 och 1970 med 370. För 1970-talet är prognosens minus 330. Trots tillbakagången svarar industrin fortfarande för ca 40 % av sysselsättningen. Industrin dominerar som sagt av ett företag, som ensamt svarar för ca 70 % av industrisysselsättningen. Detta företag tillämpar på grund av ändrat ordeläge, som den numera gängse termen lyder, sedan årsskiftet 1974–1975 i praktiken anställningsstopp. Formellt är detta grundat på beslut i februari. Vad som med en modern benämning kallas för omstrukturering pågår. Den innebär att antalet arbetstillfällen under innevarande år skall minskas med drygt 300. Antalet anställda vid detta företag var vid det senaste årsskiftet totalt 3 978. Att operera bort nästan 8 % av antalet arbetstillfällen sker givetvis inte utan smärta eller bekymmer.

Den långsiktiga prognos över arbetskraftsbehovet som detta dominerande företag har upprättat visar att bilden helt har ändrats jämfört med hur den såg ut för bara några år sedan. Dagens uppgift att antalet anställda

Torsdagen den
24 april 1975

Regional utveckling

år 1980 skall vara 3 600 får antas vara riktig, och kommunen får handla därefter. Konsekvensen är en fortsatt minskning.

Minskningen av antalet arbetstillfällen skall ses i sitt sammanhang. Det totala antalet arbetstillfällen i kommunen är drygt 15 000. Förändringen motsvarar således en minskning med 2 % uttryckt i relativa tal, och var och en kan med den uppgiften som underlag beräkna vad en motsvarande minskning inom andra regioner skulle bli i absoluta tal. Jag skall emellertid avstå från att göra det nu.

Tillgänglig statistik visar entydigt att Trelleborgs befolkningsutveckling helt följer förändringarna i antalet arbetstillfällen vid Trelleborgs Gummifabrik.

För tydlighetens skull vill jag, herr talman, framhålla att det som diskuteras i motionen inte enbart är önskemål om en utveckling i positiv riktning av det dominerande företaget ensamt, utan önskemålet är givetvis en differentiering och positiv utveckling av näringsliv och serviceorgan i dess allmänna och vida mening. Detta inte minst på grund av att den nu pågående omstruktureringen vid Trelleborgs Gummifabrik också får andra olyckliga konsekvenser. Företag av den här karaktären låter normalt en hel del arbeten utföras externt hos småindustrier etc. Givet är att en inskränkning av volymen av legoarbeten nu också sker i kanske större utsträckning än proportionellt, vilket gör att underlaget för många hantverkare, småindustrier osv. minskas eller helt försvinner.

En indikation på hur läget på arbetsmarknaden i Trelleborg i nuvarande stund är kan den senaste räkningen på arbetsförmedlingen ge upplysning om. I motionen diskuteras f. ö., herr talman, varför det lokala arbetsförmedlingskontoret bör omvandlas till ett distriktskontor för Trelleborgsregionen.

Statistiken från månadskiftet mars-april i år visar att antalet arbetslösa kassamedlemmar är 299, fördelade på 169 män och 130 kvinnor. Antalet s. k. övriga arbetslösa är 87 män och 123 kvinnor, eller tillsammans 210 personer. Dessa båda grupper av arbetssökande utgör tillsammans 509 personer.

Vid detta tillfälle fanns dessutom 92 personer på s. k. tillfälliga arbetsplatser som bedömts som kortvariga. Totalt står alltså 601 människor till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande.

Detta skall då jämföras med antalet lediga platser som i går, den 23 april, var 61 stycken, varför relationen mellan antalet arbetssökande utan arbete, 509 stycken, eller utan stadigvarande arbete, 92 stycken, tillsammans 601 stycken, och lediga platser är mycket nära 10 till 1.

Antalet ungdomar under 20 år som ingår i det redovisade materialet är 44 flickor och 12 pojkar, eller tillsammans 56. Vad som gör detta än svårare är att prognosen i denna del väntas öka med ytterligare 200 ungdomar som enligt förmedlingskontorets syn sannolikt inte kommer att få något jobb nu när skolorna slutar.

Förmedlingens bedömning är vidare att under maj-juni kommer antalet arbetssökande troligen att stiga till över 800, medan det totala antalet

lediga platser väntas ligga kvar på oförändrad nivå, ca 60. Effekterna av detta känner vi, herr talman, alltför väl till, varför jag inte skall beröra dem i detta sammanhang.

De krav om en differentiering och utökning av kommunens näringsliv som olika företrädare framfört i skilda sammanhang får, mot den skisserade bakgrunden, anses som synnerligen motiverade.

Att hänvisa till den pågående länsplaneringen, som utskottet gör, har tyvärr inte en särskilt god klang hos många trelleborgare. Tankegångarna om stöd, differentiering etc. har vi kunnat se beskrivna i olika sammanhang, t. ex. i den nu gällande länsplanen. Landshövdingen förklarade nyligen att "liksom i nu gällande länsprogram kommer vår strävan att bli att kring bl. a. Trelleborg bygga upp regionala arbetsmarknader med ett väl differentierat näringsliv och en väl utvecklad kommunal och regional service". Vi ställer detta uttalande mot motionens konstaterande: "Några åtgärder som gett konkreta resultat har dock icke vidtagits, vare sig från regionalt eller centralt håll."

En förnyad planering som redan fått sin uppgift karakteriserad av ordförändringen i den handläggande styrelsen, nämligen att som i det gällande länsprogrammet innebära ingenting ger inte några goda förhoppningar för framtiden. Nu vill jag inte sätta all tro och allt hopp till länsstyrelsen – överordnade organ bör och kan handla. Om inte, så finns det anledning att återkomma.

Jag skall därför i detta sammanhang, så som förnuftet bjuder, avstå från att yrka bifall till en redan på förhand slagen motion i den förhoppningen att problemen ändå skall finna sin lösning.

Fru ANDRÉ (c):

Herr talman! I motion 1714, undertecknad av centerledamöterna från Skaraborg, har vissa regionalpolitiska frågor berörts, då med utgångspunkt från det län vi representerar. Inrikesutskottet har i betänkande nr 7 behandlat denna motion liksom ett stort antal motioner med liknande innehåll. Kanske kan man tolka den strida motionsfloden just i detta ämne på så sätt att det här finns speciellt mycket o gjort. Behov och önskemål har förts fram från skilda regioner och av olika partirepresentanter. I motion 1714 har vi sökt att något belysa Skaraborgs regionalpolitiska situation, dels fördelar, men dels också brister. Till bristerna hör onekligen att länet är och enligt förslag synes förbli i avsaknad av eftergymnasial utbildning. Men till detta finns det anledning att återkomma i annat sammanhang.

Till fördelarna hör, som vi ser det, länets uppbyggnad av ett flertal tätorter, som har olika karaktär och som inbördes kompletterar varandra. Näringslivets liksom myndigheters verksamhet har god spridning över hela länet. I denna decentraliserade Ortsstruktur finns förutsättningar för att arbete, service, såväl offentlig som kommersiell, och en bra miljö skall bli tillgängliga för alla människor. Detta bör enligt vår uppfattning vara en riktig målsättning för regionalpolitiken. Vi har i motionen hävdad

att Skaraborg borde vara intressant som studieobjekt av ett flerkärnigt län med decentraliserat näringsliv, förvaltning och bebyggelse. Det bör ske en utvärdering som belyser de ekonomiska, sociala och miljömässiga fördelarna med en sådan struktur. Vi anser att en sådan utvärdering skulle ge intressanta fakta och ur många synpunkter vara värdefull för den vidare samhällsplaneringen.

Till de brister som finns i Skaraborg hör obalansen i arbetsmarknaden och vissa strukturförändringar inom näringslivet. För att genom ett exempel belysa detta kan nämnas att under åren 1965–1970 minskade antalet förvärvsarbetande inom jord- och skogsbruk med ca 7 500.

I vår motion har vi framfört vår uppfattning att lokaliseringsspolitiska insatser både i form av lån och bidrag bör utgå också till Skaraborgs län. Detta för att komma till rätta med obalansen i arbetsmarknaden, en obalans som nu tenderar att alltmer förstärkas.

Inrikesutskottets majoritet har med hänvisning till pågående länsplanering inte ansett att motionen skall föranleda någon riksdagens åtgärd. Reservationen I i detta betänkande av utskottets centerledamöter har emellertid tagit upp dessa och liknande frågor och hemställt om en parlamentarisk utredning om regionalpolitiken. Där heter det bl. a. att den regionalpolitiska utredningens uppgift bör "vara att utifrån en decentralistisk grundsyn lämna förslag till en ny regionalpolitik byggd på kriterier och med en länsdemokratisk beslutsordning som framhållits i motion 1975:222. Utredningsarbetet kommer därmed att vara så inriktat att de krav som nu förts fram i skilda motioner för olika områden bör beaktas inom ramen för den nya regionalpolitiken."

I reservationen I anförs vidare: "Det allmänna och det inre stödområdet är inte en tillräcklig differentiering av de regionala stödinsatserna för att skapa regional balans." Och på ett annat ställe i reservationen heter det: "De regionalpolitiska stödinsatserna skall inriktas så att alla regioner på både kort och lång sikt ges förutsättningar för en hög sysselsättningsgrad, en allsidig åldersstruktur, en bra miljö och en god service. Enbart befolkningsmålsättningen för län och kommuner är inte ett tillräckligt instrument för detta. Även förvärvsgraden, åldersstrukturen, näringsstrukturen och befolkningstätheten är viktiga utgångspunkter för de regionala insatserna."

Reservationen överensstämmer således med vår motion, varför jag yrkar bifall till reservationen I. Dessutom yrkar jag bifall till reservationerna 2, 3, 6, 7 och 8.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen om detta betänkande samt behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 14 Anmäldes och bordlades

Motioner

Nr 2132 av herr *Molin m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:27 om ändring i vallagen (1972:620),
m. m.

Nr 2133 av herrar *Göransson* och *Jadestig*

Nr 2134 av fru *Hambraeus m. fl.*

Nr 2135 av herr *Israelsson m. fl.*

Nr 2136 av herr *Jonasson m. fl.*

med anledning av propositionen 1975:99 med förslag till lag om upphävande av lagen (1972:123) om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften

Nr 65

Torsdagen den
24 april 1975

*Meddelande om
fråga*

§ 15 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 24 april

Nr 179 av herr *Turesson* (m) till herr kommunikationsministern om utbetalningen av fraktbidrag:

Vill herr statsrådet för att rationalisera fraktbidragsnämndens arbete vidtaga sådan ändring i kungörelsen om statligt regionalpolitiskt transportstöd att fraktbidragen kan utbetalas halvårsvis i efterskott?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 17.57.

In fidem

BENGT TÖRNELL/

Solveig Gemert